

(4)

Handwritten scribbles and numbers, possibly '10'.

BIBLIOTECA HOSPITALI REPT.
Sap: 578
Estim: 40
A

*Oper omnia Enim cause
Secunda; tam multa enim in
Correctione diana, et via omnia
expurari possunt.*

~~0-14-122~~

de Collegio Scl'o univ^o de Jolus deprimada

CATONIS

B. 41643

DISTICHA MORALIA, CVM SCHOLIIS DES.

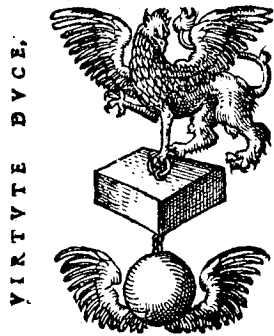
ERASMI

ROT. auctoris

*Damnati per Sibios
sed cum conjugatione
muffis.*

(R 3311)

Reliqua sequens pagella indicabit.

*Caregi este libro
conforme ala confu
sion de la General
quifreva por eligen
dox de los libros por
Sibios en granad
en 22 de febrero
de 1615*

Augustin de Quivros

LUGDVNI,
APVD HAERED. SEB. GRYPHII,
M. D. LIX.

*No está de na
de el nuevo
Exurgatorio
del año del 32.*

14812977

ERASMVVS

ROTERODAMVS M. IOANNI

aus h r d a n t r y

Neuio Hondifchotano, Lilianorum

apud inelytum Louanium

Gymnasiarhæ

s. D.

DISTICHA moralia vulgò Catonis
 inscripta titulo, Neui Theologorum de-
 cus, primùm diligenter à mendis repur-
 gauimus, collata Planudis interpreta-
 tione: tametsi Græculus ille Romani car-
 minis sententiã sapenúmero non asse-
 quitur. Addidimus et scholia, per breuia quidem illa, sed
 aliquanto commodiora, ni fallor ijs commentarijs, quibus
 duo quidam opusculū hoc contaminauerant: quorum alter
 insulsiſſimè rhetoricatur, homo ipsa infantiõr infantiã: al-
 ter ineptiſſimè philosophatur: uterque eũdẽ p̃p̃es ̃̃̃̃
 loquitur. Porro cuius autoris sit hoc opus, et utrum unius
 an plurium, non admodum referre putõ. Catonis ob id
 tantum arbitror dici, quòd sententiã habeat Catone di-
 gnas. Adiecimus his Mimos Publianos, falsò inscriptos Se-
 necæ prouerbia: atq; his quoq; castigatis (offendimus enim
 deprauatiſſimos) adscripsimus breuiſſima scholia, reiectis
 ijs quæ perperam erant admixta ex aliorum libris, tum
 appõsitis aliquot ex Auli Gellij Noctibus, et Senecæ con-
 trouersijs. Sed interim clamabit utilitigator aliquis, Hui
 Theologũ in tam friuolis uersari nugis? Primũ ego nihil
 fastidiẽdũ duco, quantumuis humile, quod ad bonas per-
 tineat literas, nedum hosce uersus, tanta Romani sermõnis
 munditiæ, tamq; ad bonos mores conducibiles. *Quamquam*

CATONIS Disticha moralia, cum scholijs, Des.

Erasmi Roterodami *aus h r d a n t r y*

E A D E M Disticha Græcè, à Maximo Planude è Latino uersa.

Apophthegmata Græciã sapientum, interprete Erasmo. *aus h r d a n t r y*

Eadem per Ausonium cum scholijs Erasmi. *aus h r d a n t r y*

Mimi Publiani, cum eiusdem scholijs, recogniti.

Institutum hominis Christiani carmine, per eundem Eras. *aus h r d a n t r y*

Isocratis Parænesis, ad Dæmonicum.

Additis aliquot sapientum dictis.

cur me pudeat in hoc genere pauculas horas collocare, in
 quo non pauci scriptores Græci nō mediocri cū laude sunt
 uersati? Nam extant & hodie Theognidis sententiæ, Phocy-
 lidis & Pythagoræ præcepta, non abs re, aurca dicta. De-
 niq; si mihi indecorum esse uolunt, emēdaſſe hæc tam humi-
 lia & explanasse, multo foedius erit eadem & deprauata
 fuisse, et (quod ex ipsorum liquet cōmentarijs) ista tam pue-
 rilia nō intellecta fuisse ab ijs uiris, qui se nihil nescire pu-
 tant. Nam Publij Mimos quis contemnat, quos Aul. Gellius
 lepidissimos, Seneca disertissimos uocat, cuiusq; sententiæ
 (ut idem testatur) non piguit summos etiam rhetores amu-
 lari? Adieciimus & septem sapientum celebra dicta, et ho-
 minis Christiani institutum, quod nos carmine dilucido
 magis, quàm elaborato sumus interpretati, conscriptum
 antea sermone Britannico à Ioanne Coletto, quo uiro non
 alium habet (mea quidem sententiâ) florētissimum Anglo-
 rum imperium, uel magis pium, uel qui Christiū uerius sa-
 pīat. Hoc quicquid est laboris, tibi nuncupādum duximus
 mi Neui ornatisime, simul ut habeas, quod tuis prælegi cu-
 res alumnis, quos nulla neq; literarum, neq; morū barba-
 rie finis infici: simul ut hoc qualescunq; monumentum non
 sinat nostram necessitudinem inter mori. Non me clam est,
 quàm sit hoc plus quàm leuidense munusculum impar ma-
 gnitudini tuæ, qui cum eruditione rara, tum moribus non
 minus integris quàm festiuis, et ornas ornatisimum Theo-
 logorū ordinem, & illustrissimam Louanicisium scholam
 illustras. Verūm confidebam fore, ut optimo uiro li-
 bellum quantumuis pusillum ipsa commendat-
 ret utilitas. Bene uale. Louanijs, anno

M. D. XIII. Kalend.

Augusti.

LIBEL

LIBELLVS

ELEGANTISSIMVS, QVI

inscribitur Cato, de præceptis uitæ com-
 munis, Eras. Roter. castigatore,

& interprete. auctore Cammala

PRAEFATIO, CVM BREVIS-

SIMIS PRAECEPTIS.

Vm animaduertērem, quàm plu-
 rimos homines grauitē errare in
 uia morum, succurrendum, &
 consulendum eorum opinioni fo-
 re existimaui, maximē, ut gloriosē
 uiuerent, & honorem continge-
 rent. Nunc te fili clarissime docebo, quo pacto
 mores animi tui componas. Igitur præcepta mea
 ita legas, ut intelligas. Legere enim, & non intel-
 ligere, *negligere est.

Itaque Deo supplica. Parentes ama.

Prima pietas est in Deum, Proxima in parentes,

Cognatos cole.

Tertia in reliquos cognatos. Supplicamus deo sacrificijs;
 Amamus parentes, dum obseruamus & obsequimur. Coli-
 mus cognatos officijs & consuetudine uitæ.

Magistrum metue.

Olim dabatur ingenuis pueris pædagogus, quem uereren-
 tur. Hunc magistrum uocat. Et animaduerte uerborum
 proprietatem. Deo supplicandum est. Parentes amandi:
 Cognati colendi. Magister metuendus: quippe seruus ple-
 runque iuxta ueterum consuetudinem.

*alias, non
legere.

Datum serua.

Quod tua creditum est fidei, id serua ueluti depositum.

Foro te para.

Id est, his artibus te exerceas, ut possis in foro uersari, hoc est, in causis agendis. Nam hic erat olim primus gradus ad honores summos. Legi in quibusdā uetustissimis codicibus (Foro pare) id est, accommoda te rebus presentibus. quem admodum dicimus, Vti foro. Cum hoc interpretamento consentit Græcus Planudes, neque dubium est, quin hæc sit germana lectio.

Cum bonis ambula.

Cum optimis habeto consuetudinem. Nam primum talem te iudicabunt, cum qualibus confexerint te consuetudinem agere: deinde bonorum conuictu redderis melior.

Ad consilium ue accesseris, antequam voceris. Ne ingeras te ipsum alienis negotijs, sed accersitus accedas.

Mundus esto.

Id est, neque sordidus, neque luxuriosus, sed eleganti munditie.

Saluta libenter.

Conciliat enim ea comitas et affabilitas multorum beneuolentiam, et alit partem.

Maiori cede.

Id est, noli certare cum potentioribus.

Minori parce.

Id est, noli sentire in eos, qui sunt inferiores, sed illis concede nonnihil.

Rem tuam custodi.

Ne profundas temere facultates tuas, ne uel turpiter egeas, uel turpius rem pares.

Verecundiam serua.

Id est, serua te incontaminatum, ac purum ab inquinamentis libidinum. Castum enim uerecundum dicitur. Est autem ætatis flos his periculis obnoxius.

Diligentiam adhibe. τῆ ἀριστείας πρόσχη.

Sensus requirit τὴν ἀριστείαν. Nunc reddit hunc sensum, sis attentus diligentie. Cura in omni re plurimum ualet. Negligentia semper comitem habet infelicitatem.

Libros lege.

Nam ex his citò discitur, quod longo uite usu uix assequi queas.

Quod legeris memento.

Nam quidam onerant se lectione, alia super alia ingerentes: neque quicquam insculpunt memorie.

Familiam cura.

Domestica negotia tibi curanda sunt, non aliena.

Blandus esto.

Id est, comis in congressu.

Iraſci ab re noli.

Ne sis morosus. Nam omnino non commoueri, stiptis est potius quàm hominis.

Neminem irriseris.

Est enim argumentum arrogantis stultitiæ. Vel,

Miserum ne irriseris.

Sic enim quidam codices habent. Hoc est, Animi uitia rideri merentur: calamitas misericordiam meretur potius quàm nasum.

Mutuum dato. Cui des videto.

Est quidem aliquando danda pecunia mutuò, sed non quibuslibet. Siquidem turris bona fide, sed dignis officio, denique ijs, quibus non graueris et dono dare.

Iudicio adesto.

Adfunt aduocati, & id olim erat officium præcipuum in
amicos, adesse in iudicijs.

Conuiuare raro.

Sæpius uocare ad conuiuium, exhaurit substantiam: sæpius
ire ad conuiuium, sordidum est. At rarius utrunque facere,
humanitatis est.

Quod fatis est, dormi.

Hoc est, non ad uoluptatem sed necessitatem nature.

Iusiurandum serua.

Non est temerè iurandum: quod autem iuraris, præstan-
dum est, nisi scelus sit, quod iuraris.

Vino te tempera.

Esto moderatus in uino, uel abstine à uino. Nam adolescen-
ti dare uinum, est oleum igni addere.

Pugna pro patria.

Pugnandum est, non pro quauis re, sed pro defensione pa-
triæ. Nam Carum more mercede pugnare, turpissimum
est, & plus quàm gladiatorium.

Nil temerè credideris.

Id est, ne facilis sis ad credenda que uis que dicuntur.

Tu te consule.

A te ipso pete consilium, qui te tuâq; optimè nosti. Aut,
Tuto consule.

Id est, caue à consilijs periculosis: tuta consilia sequere.
Nam duplex est lectio.

Meretricem fuge. Literas discè.

Ætas enim prima studio literarum optimè cõrrectur à
scortis.

Nil mendari debes.

Turpe in paero ingenio omne mendaciũ. Planudes legit,
Velis,

Velis, pro Debes, & magis arridet.

Bonis benefacito.

Beneficia non sunt conferenda nisi in bonos, alioqui percutunt.

Maledicus ne esto.

Id est, à conuiuijs tempera, neque carpas uitam alicuius.

Existimationem retine.

Bonam famam tuere, ne perdas: perit enim facile, at non
facile sarcitur.

Aequum iudica.

Id est, non ad lucrum aut ad gratiam, sed ad regulam
equitatis.

Parentes patientia vince.

Terendi sunt parentes, etiam iniquiores.

Beneficij accepti memor esto.

Nam dati pulchrum est obliuisci. Accepti meminisse decet.

Ad prætorium fiato.

Multa enim discuntur in agendis causis.

Consultus esto.

Id est, calleas scientiam & morem iuris, ut possis amicis
opitulari.

Vtere virtute.

Non uiribus, neque dolo.

Iracundiam tempera.

Antè monuit non esse irascendum sine causa: nunc admo-
net, iustam etiam iram moderandam esse.

Trocho lude. Aleas fuge.

Trochus conuenit pueris. Alea infamis erat & apud
gentileis. Nunc principum Christianorum lusus est, imò
quorundam etiam sacerdotum delicta.

Tyrannicum enim est, respice

tum licet.

Minorem te non contempseris.

Ne fastidias inferiorem te, quod est elati, non cordati.

Aliena concupiscere noli.

Esto contentus tuis.

Coniugem ama.

Vt omnium fortunatum sociam.

Liberos erudi.

Filios castiga, & institue.

Patere legem, quam ipse tuleris.

Quam conditionē prescribis alijs, eadē utere ipse in alios.

Pauca in conuiuio loquere.

Vt sit alijs etiam loquendi locus.

Illud stude quod iustum est.

Quod turpe factu est, id ne affectes.

Amorem libenter ferto.

Odiū omnibus modis fugiendum est. Amor amplectendus, etiam si quis parum dignus est, qui redametur, tamen amari te patere.

DISTICHORVM

CATONIS LIB. I.

SI Deus est animus, nobis vt carmina dicunt, hic tibi præcipue sit pura mente colendus.

Vulgus existimabat Deum placari uictimis pecudum, rebusq; corporeis. Verum cum Deus ipse sit animus, hoc est, mens, non corpus: & consentaneum est, simile gaudere simili: nimirum potissimum colendus est puritate mentis.

~~_____~~
~~_____~~, cum gratissimus cultus sit animi

LIBER PRIMVS.

animi pietas. Tales enim adoratores querit pater, qui in spiritu adorent, cum ipse sit spiritus. Nulla gratior pietas diuis, quam si uitam illorum imiteris, hoc est, tolerantiam, mansuetudinem, castimoniam. Atqui hæc animi sunt. Animus est Deus: fac quantum potes à corpore te abducas, & ad illum quantum potes accedas, & gratissimum immolaris sacrificium. (Pura mente) Nam uulgus lotis manibus, ac pedibus ad sacrum accedebat. Tu mentem purga. Huius sordes Deum offendunt, qui uidet ea, que sunt in animo, & in corpore. (Si Deus) Si, hic non dubitans est, sed ratiocinatis. (Vt carmina) Nam Vergilius in sexto, Deum spiritum & mentem uocat. (Præcipue) Vt intelligas non damnari cultum corporalem, sed hunc tamen, nempe animi, esse Deo gratissimum.

Plus vigila semper, nec somno deditus esto.

Nam diuturna quies vitiiis alimenta ministrat.

Sensus est: Cum uita uigilia sit iuxta Plinium, cauendum est, ne maximam uitæ partem somno perdamus, præsertim cum è somnolentia uitia multa nascantur & corporis, & animi.

Virtutem primam esse puta, compescere linguam.

Proximus ille Deo, qui scit ratione tacere.

Prima, id est, summa maximaq; uirtus est moderari linguam, ne quid temere loquaris. Deus enim, qui sapientissimus est, raro loquitur, & non nisi necessaria. cum nihil non uideat, nihil non intelligat. Itaq; proximus est Deo, qui sapienter & animi iudicio nouit tacere.

Sperne repugnando tibi tu contrarius esse.

Conueniet nulli, qui secum dissidet ipse.

Qui se cum ipse pugnat, nec sibi constat, huic cum alijs conuenire non potest. Hoc est, qui moribus est inæqualibus, nec

nec ullo certo uitæ instituto, is non est aptus ad aliorum consuetudinem.

5 Si vitam inspicias hominum, si denique mores,
Cum culpent alios, nemo sine crimine uiuit.

Mortales aliorum notant uitia, sua nemo uidet, cum nullus uitij careat, si quis propius uitam ac mores excutiat.

6 Quæ nocitura tenes, quanuis sint chara, relinque.
Utilitas opibus præponi tempore debet.

Aliquoties expedit in loco res charissimas abijcere, periculum afferant, ueluti gemmas et aurum, quò uita sit in tuto: aut uoluptates, quò ualitudini consulamus. Non enim uoluptates spectari debent, sed utilitas.

7 Constans & lenis ut res exposculet, esto.

Temporibus mores sapiens sine crimine mutat.
Pro tempore licet alios atque alios mores sumere, ut modò grauis sis, modò lenis, hoc est, placidus ac remissus, pro re, proq; loco. Vide num legendum sit leuis pro lenis, quod magis respondet ad constans: ut sit sensus, Aliquando persistendum in sententia, aliquando mutandum consilium pro tempore. Porro uersus constabit, si legas,

Constans & lenis, ut res cunque exposculet esto.

Neque dubitem affirmare hanc germanam esse lectionem.
Tamen si Planudes priorem sequitur sententiam, quippe qui uerterit in hunc modum:

Ἐμβριθὲς ἔσο καὶ πρᾶξις, ὡς γὰρ τὰ πράγματα ἀπαιτεῖ.

Id est, Seuerus esto ac placidus, prout res, postulant.

Ἠρόδω γὰρ τοῦτο καλεῖται ὁ σοφὸς μεταβάλλει ἀμειψιῶς.

8 Nil temere uxori de seruis cr. de querenda:

Sæpe etenim mulier, quem coniunx diligit, odit.

Illud uxoribus fermè peculiare est, ut maritos instigent in seruos

seruos. Vnde monet, ne temere fidem habeant huiusmodi querelis.

Cumque mones aliquem, nec se velit ipse moneri,
Si tibi sit charus, noli desistere cæptis.

Non satis est leuiter admonere peccantem amicum, urgendus est, insistendum, ut uel improbitate uincas, si quid erit, quod ad famam illius aut salutem pertineat.

Contra uerbosus noli contendere uerbis.

Sermo datur cunctis, animi sapientia paucis.

Si cum cordatis agas, non est opus multis uerbis: si cum stulto, frustra contendis, propterea quòd stultitia uerbosissima sit.

Dilige sic alios, ut sis tibi charus amicus.

Sic bonus esto bonis, ne te mala damna sequantur.

Sic amicis utere, ut ipse tibi sis proximus. Sic alijs benefac, ne tibi ipsi noceas. In priore uersu est uenusta redditiõ similitum, in dilige, & amicus: in secundo contrariorum, bonis, & mala.

Rumores fuge, ne incipias nouus autor haberi.

Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse loquutum.

Ne quid in uulgus sparseris, propterea quòd rumor sæpe numero in eius caput recidit, à quo profectus est. Si rumor nihil habet periculi, tamen nihil nocet siluisse: si quid habet, nocet loquutum esse.

Rem tibi promissam, certò promittere noli.

Rara fides, ideò, quia multi multa loquuntur.

Noli certò promittere cuiquam, alieni promissi fiducia. Quod in te situm est, id præstare potes: alienã fidem præstare non potes. Et uulgus hominum ad pollicendum facillimum, in præstando sæpe fallit.

- 14 Cùm te quis laudat, iudex tuus esse memento:
Plus aliis de te, quàm tu tibi credere noli.
Ne te ipsum aestimaueris aliorum laudatione, sed tua ipsius
conscientia. Te ipsum interroga, qualis sis: & si animus ti-
bi respõderit, te longè alium esse, quàm hic aut ille te facit,
magis credere debes tibi ipsi, cui notior es, quàm alijs.
- 15 Officium alterius multis narrare memento:
Atque aliis cùm tu benefeceris, ipse fileto.
Beneficij accepti meminisse oportet, obliuisci dati. Qui
dat beneficiũ, eius est dissimulare se dedisse, ne commemo-
rando uideatur exprobrare. Eius qui accepit, est passim
predicare, ne uideatur ingratus, & inmemor.
- 16 Multorum cùm facta tenex & dista recenses,
Facti tibi succurrant, iuuenis quæ feceris ipse.
Senes qui multa uiderunt, & audierunt, multorũ dicta su-
etaq; solent referre. Sed curandũ est, ut ita nos geramus in
iuuentute, ut in senectute succurrat nobis, non solum quod
alij rectè dixerint aut fecerint, uerũ etiam quod nos ipsi.
- 17 Ne cures, si quis tacito sermone loquatur:
Conscius ipse sibi de se putat omnia dici.
Cum uideris quosdam inter se secretò colloqui, ne statim
suspiceris eos malè de te loqui. Nam id signum est hominis
malè sibi conscij.
- 18 Cùm fueris felix, quæ sunt aduersa, caueto:
Non eodem cursu respondent ultima primis.
In rebus secundis, ne quid accidat aduersi, cauendũ est. So-
let enim fortuna sæpius uerti in diuersum, & letis mitijs
addere tristem exitum. Ergo cũ res secundæ sunt maximè,
tum maximè meditandũ est, quo pacto aduersam fortunam
feras: ne si inexpectata uenerit, & improuissum te oppres-
serit calamitas, succumbas.

Cùm

- Cùm dubia & fragilis sit nobis uita tributa,
In morte alterius spem tibi ponere noli. 19
Legendum est hoc hereditipetis, & qui testamentis inhiant.
Fit enim sæpenuero, ut qui mortem alterius expectat,
prior ipse moriatur, etiam si iunior, aut robustior fuerit.
Nam ipsa hominis uita fragilis & incerta res est, & quo-
uis casu abrumpitur.
- Exiguum munus cùm dat tibi pauper amicus,
Accipito placidè, plenè & laudare memento. 20
Munera sunt aestimanda non suo pretio, sed animo donan-
tis. Ita legimus summos principes aquam manu caua hau-
stam, & malum oblatum, summa cum alacritate, perinde
ut maximum munus, accepisse. (Accipito placidè) alacri
uultu, ut ostendas tibi gratum esse. (& plenè id est, non
malignè, sed candidè, ut præ te feras, pro exiguo munere
te multum debere.
- Infantem nudum cùm te natura crearit:
Paupertatis onus patienter ferre memento. 21
Cum natura nudos produxerit, satis intelligere possu-
mus diuitias alienas esse, neq; secundum hominis naturam.
Si membrum perdis, est fortasse quòd doleas, aliquid tui de-
cessit. Sin opes auferuntur, aut non contingunt, noli ualde
cruciari. Siquidem in his, quæ uerè sunt hominis, nihilo
plus habent reges, quàm tu pauper. Vis scire quid uerè
tuum sit? cogita quid habueris, quum nascereris.
- Ne timeas illam, quæ uitæ est uiltima finis: 22
Qui mortem metuit, quod uiuit perdit id ipsum.
Qui mortem timet, non solum non effugit mortem, sed in-
super hoc ipsum uita, quod datur, perdit. Nam anxie ui-
uere, non est uiuere.
- Si tibi pro meritis nemo respondet amicus. 23

In

Incurfare Deum noli, sed te ipse coërce.

Nihil est acerbius, quàm amicus ingratus. Quod tamen si acciderit, non est imputandum Deo, tanquam illius acciderit culpa. Quin potius te ipsum coërce, ne denuò beneficias ingratis. Quidam enim, si beneficientibus fortuna non respondeat, superos incusant, dicentes eos non habere rationem rectè factorum, cum eius acciderit culpa, qui sine delectu contulit beneficium.

- 24 Ne tibi quid desit, quæ sitis utere parcè.
Vtque quod est serues, semper tibi deesse putato.

(Uttere parcè) id est, modicè, non profusè (quæ sitis) id est, partis. Et ut serues, quod habes, semper imaginare tibi deesse, ut semper aliquid addas. Sera autem (ut inquit Hesiodus) in fundo parsimonia est.

- 25 Quod præstare potes, ne bis promiferis vlli:
Ne sis ventosus, dum vis vrbanus haberi.

Quod non possis efficere, ne semel quidem est promittendum, ne temerè facias. Porro quod præstare possis, id iterum atque iterum promittere iactantia est, non humanitatis. Molesta est uerbosa promissio, molestior exprobratio.

- 26 Qui simulat verbis, nec corde est fidus amicus:
Tu quoque fac simile, sic ars deluditur arte.
Erga eum qui furo utitur, tu item contra utere furo: & iuxta prouerbium, Cretiza contra Cretensem. Satius est uonnunquam retinere simulatum amicum, quàm reddere apertum inimicum. Id enim fiet, si ostenderit te sentire fucum.

- 27 Noli homines blandos nimium sermone probare.
Fistula dulce canit, volucrem dum decipit auceps.

Semper

Semper tibi suspecta sit blandiloquentia. Nec æstimes homines ex bonis dictis, sed ex benefactis. Insiadiatur tibi quisquis admodum blandus est. Memento sic capi & illici aues, uidelicet imitatione uocis. Et assentatione maxima pars hominum capitur, dum adulator sese ad omnes affectus attemperat.

Si tibi sint nati, nec opes, tunc artibus illos
Instrue, quò possint inopem defendere uitam. 28
*Artem, ut habet prouerbium, non solùm quæuis terra, sed quæuis etiam alit fortuna. Vnde certissimum uaticium est ars, quæ quocunque terrarum uenias, defendit ab egestate. At nunc uulgus liberos suos diuitum aut principum ministerijs dedicat, ubi duo simul maxima discant mala, luxuria, & otium. Porro quod hic præcipit pauperibus esse faciendum, id ego suaserim diuitibus quoque, ut liberos suos iubeant artem aliquam discere, unde geminum commodum consequantur. Primum, prima illa ætas artificio occupata, longè paucioribus inficietur uitijs. Deinde si fortuna abstulerit opes, nõ erit cur uel mendicet, uel ad sordidas, aut fœdas artes adigantur, puta turpe ministerium, aut militiam. Quod vile est, carum: quod carum, vile putato. 29
Sic tibi nec parcus, nec auarus habebis vlli.*

Quod uulgus magnificat, tu contemne. Quod uulgus negligit, tu magnificato. Ita fiet, ut nec tibi sis parcus. Audebis enim uti, quæ non magnificas. Neque cuiquam uidearis auarus, cum non expetes auidè, neque seruabis attentè, quæ cupiunt illi. Vulgus plurimi facit diuitias, minimi facit probitatem & eruditionem. Tu inuerte æstimationem. Res autè cuique tales sunt qualis est de his opinio. Vulgus lautam rem putat pauonem aut rhombum: tu contra uilem rem putato: & putarem esse lautissimam ouum gallinæ re-

cens, lactucam, pullum gallinaceum. Ita nec tibi uideberis sordidus, cum habeas lauta tuo iudicio, nec aliorum expectes lautitias, quæ tibi uiles sunt.

- 30 Quæ culpæ soles, ea tu ne feceris ipse.
Turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum.
Turpe est committere te, quod doces alios non esse committendum. Vita turpis abrogat auctoritatem docenti.
- 31 Quod iustum est petito, vel quod videatur honestum:
Nam stultum est petere, quod possit iure negari.
Quod inhonestum est, à nemine petendum est. Nullus enim debet cuiquam in re turpi morem gerere. Aut sic, Quod iniustum est, id est, quod non debetur, iure negari potest. Ergo non à quouis petas, sed ab eo, cuius officium est præstare, quod petis: neque quiduis, sed quod cum honestate coniunctum est. Nam id petitur aliquando & ab his, qui non debent.
- 32 Ignotum tibi nolito præponere notis.
Cognita, iudicio constant, incognita casu.
Ne faciliè commutes nota cum ignotis, puta amicum, uel rem, uel uitæ genus. Notis enim commodius uteris, de quibus iudicare potes. Quæ si bona sunt, rectius uteris: si mala, facilius tolerabis. Quandoquidem iuxta Plautum, Nota mala, mala non sunt: ignota uerò cuiusmodi futura sint, incertum est. Fit autem sæpenumero, ut, quæ in expendendo putaris prima, in experiundo repudies.
- 33 Cum dubia incertis uerfetur uita periculis,
Pro lucro tibi pone diem quicumque laboras.
Planudes Græcus legit in certis, ut sint due dictiones. Sic enim uertit,

Τὸ βίῃ ἀμφιβόλῃ φανερῆς ἐπὶ πηλοσση δὴτῷ.
πῶς μολῶν πρὸς κέρδῳ, κέρδῳ, ὀπερῆς ἠγῶ.

Cum

Cum igitur uita per se incerta, uerfetur in periculis incertis, unumquenque uitæ diem in lucro deputa: unusquisque enim dies poterat esse ultimus, & incertum erat an tibi contingeret. Ergo in tot uitæ periculis quicumque dies non eripitur, is lucro est deputandus, (Quicumque laboras) id est, quicumque sollicitus es, et angeris huius uitæ malis. Tametsi, ut dixi, non ignoro Planudem secus exposuisse. Sed non est sententia illi per omnia sequi. Nam mihi magis probatur, ut legamus incertis, unica dictione, ad hunc modum, Cum uita dubia uerfetur) id est: incertis (incertis periculis) id est, casibus. Nam pericula, hoc minus à nobis uitari possunt, quòd incerta sunt. Vitasti naufragium, non uitasti ruinam: uitasti bellum, incidis in latrones: uitasti pestem, morderis à uiperâ. Mille periculis obnoxia est hominis uita, atque his quidem incertis, & ob id inuitabilibus.

Vincere cum possis, interdum cede sordali:

34

Obsequio quoniam dulces vincuntur amici.

Nihil hoc disticho elegantius fingi potuit. Obscundandum aliquoties amicis, et de tuo iure concedendum. Siquidem ea facilitas ac morigeratio retinet amicos in amicitia. Contra quidam dum obstinate rixantur de lana caprina, malunt amicitiam rescindere, quam ulla in re obsequi animo amici.

Ne dubites cum magna petas impendere parua. 35

His etenim rebus coniungit Gratia charos.

Amicitia constat officijs mutuis, & iuxta prouerbium, manus manuum fricat. Gratiam hic uocat deam beneuolentiæ.

Litem inferre caue, cum quo tibi gratia iuncta est. 36

Ira odium generat, concordia nutrit amorem, Cauendum est, ne per inimicitiam lis incidat cum amico, propterea quod ex iurgio residet in animis aestigia que-

dam, quæ benevolentiam uertunt aliquoties in odium. Et non optimè coire solet semel rescissa concordia. Ergo morositas omnis & asperitas debet abesse ab amicitia.

37 Seruorum ob culpam, cum te dolor urget in iram; Ipse tibi moderare, tuis ut parcere possis.

Ne punias seruum aut discipulum, quandiu senseris te iram commotū. Pessimus enim autor rerum gerendarum ira: sed prius temperes animo tuo, ut sedata ira: undia, uel ignoscas, uel mitius punias. Ita philosophus quidam, Punirē te, inquit seruo, ni iratus essem. Et Plato, sublato in seruū baculo, rogatus quid ageret, Ego, inquit, castigo hunc intemperantem, se ipsum significans ira concitum.

38 Quem superare potes, interdum vince ferendo:

Maxima enim morum semper patientia virtus.

Maximi animi est, cum possis uincere, pati tamen ut uincaris, & negligere aduersarium. Hac uirtute inter mortales non est alia præstantior.

39 Conferua potius, quæ sunt iam parta labore:

Cum labor in damno est, crescit mortalis egestas.

Facilius ac tutius est seruare quod tuo labore quæsitū est, quam sarcire, quod profusione diminueris, ac detriueris.

Cum enim laboratur integra re facile defenditur inopia. Verum cum laboratur in damno sarciendo, increfcit & obruit egestas.

40 Dapsilis interdum notis, charis & amicis,

Cum fueris felix, semper tibi proximus esto.

(Cum tu felix hoc est, laeta fortuna (Fueris interdum dapsilis) id est, liberalis (Notis, charis, et amicis) notis, ut uicinis: charis, quos diligis: amicis, ut cognatis. (Semper tibi proximus esto) interdum in illos sis beneficus, in te semper. Et ita amicis sis amicus, ut tibi ipsi sis amicissimus.

LIB

LIBER SE-
CVNDVS.

Telluris si fortè uelis cognoscere cultus,
Vergilium legito: quòd si mage nosse laboras
Herbarum vires, Macer tibi carmine dicit:
Si Romana cupis & Punica noscere bella,
Lucanum quæras, qui Martis prælia dicit.
Si quid amare libet, vel discere amare legendo,
Nasonem petito. sin autem cura tibi hæc est,
Ut sapiens uiuas, audi, quòd discere possis,
Per quæ semotum vitiis traductur æuum.
Ergo ades, & quæ sit sapientia, discere legendo.

Hoc est, ex alijs poëtis alia licebit cognoscere. Vergilius in libris Georgicòn docet agriculturam, Macer tradit uires herbarum: quâquam alius quispiam fuit hic Macer, quàm is, quem habemus uulgò, ni fallor. Lucanus narrat Romanorum ciuilia bella: ubi legèdum arbitror Ciuica, pro Punicâ. Nihil enim de Punicis bellis scripsisse legitur Lucanus. Ouidius tradit artè amandi, & in Elegijs docet amores. Quòd si cupis artem & rationem rectè beateq; uiuendi cognoscere, hunc librum legito. Is te docebit non uulgares artes & nugis, sed quo pacto uitam exigas semotam, id est, liberam, & immunem à uitijs.

Si potes, ignotis etiam prodesse memento.

Vtilius regno, meritis acquirere amicos.

Nò solum in amicos oportet esse beneficium, uerum ignoti quoq; conciliandi sunt, ac deuinciendi beneficiâ, si modò possis prodesse. Vtilius enim est quàm plurimos amicos parare (meritis) id est, benefactis, quàm parare regnū. Regnū

enim cripi potest, amici succurrunt eiecto: & firmiores sunt, quos beneficio adiunxeris, quàm, quos potestate premas.

3 Mitte arcana Dei, cœliamque inquirere quid sit.
Cum sis mortalis, quæ sunt mortalis cura.
Iuxta Socratis sententiã, Quæ supra nos, nihil ad nos: admonet ut omisso studio naturalis philosophiæ, ea curemus, quæ ad uitam humanam pertinent, hoc est, ad mores componendos, & animum malis purgandum affectibus.

4 Linque metum leti: nam stultum est tēpore in omni.
Dum mortem metuis, amittis gaudia vitæ.
Eandem sententiam legis in priori libro. Pro amittis, arbitrator legendum amittere. Qui mortis metu semper anxius uiuit, stultè facit: primum enim non uitat id, quod timet. deum si quid habet hæc uita iucunditatis, eam suo uitio perdit.

5 Iratus de re incerta contendere noli.
Impedit ira animum, ne possit cernere verum.
Pyrrhus admonere solitus est tyrones, ne irascerentur: at multo magis oportet cauere iracundiam eos, qui disputant. Melius enim iudicat, qui uacat ira. Contrã ira obstat animi iudicio.

6 Fac sumptum propere, cum res desiderat ipsa:
Dandum etenim est aliquid cum tempus postulat aut res.

Equidem opinor promptè legendum pro propere. Sumptum, qui necessario faciendus est, libenter & promptè facito, ne uidearis grauatiim facere. Nam aliquid omnino infumendum est, non passim, sed quoties tempus aut causa postulat. hoc est, in nuptijs, in festis, item in amicos.

Planudes longè alium sensum expressit Græcè:
καὶ δαπάναις χρόνῳ μέσσω ὄντι τὰ πράγματα ἀπαυτῆ.

πρὸς δὲ τὰ πράγματα ναυὸν ἀνακλίσει δεινός.

Sentit amplos etiam sumptus faciendos, ubi res postulat. Ceterum ad res gerendas non temere infumendum tempus, quod huius sumptus sit pretiosissimus.

Quod nimium est fugito, paruo gaudere memeto. 7
Tuta mage est puppis, modico quæ flumine fertur.
Humilis fortuna tutior est, quàm excelsa: ut nauis tutior, quæ in paruo est flumine, quàm quæ in pelagi fluctibus natat.

Quod pudeat, socios prudens celare memento. 8
Ne plures culpent id, quod tibi displicet vni.
Ne indicaueris amicis, aut ne committas testibus alijs, cuius te facti pudeat, ne plures reprehendant, si scierint id, quod uni tibi displicet. Si solus tibi conscius fueris, hoc est, si quid peccas. pecces absque arbitris. Nec hanc sententiam intellexit Græcus Planudes. Sic enim uertit:

πᾶν ὃ φίλοις σοῖς ἀίσχρον προσήλθα, μάλα καὶθε,
Μὴ μέμψονται σε πλείοι ὃ σε μῶνον εὐνοῖα.

Id est, Quod amicis tuis probrum sit allaturum, ualde occulta, ne in hoc reprehendant te plurimi, quod te solum cruciat.

Nolo putes prauos homines peccata lucrari. 9
Temporibus peccata latent, & tempore parent.
Ne putes nocentes lucrari, hoc est, impune auferre sua peccata. Latent quidem, sed ad tempus. Postrà parent, id est, manifestantur. Tempus enim & celat, & aperit omnia. Parent autem, dictum est, pro apparent.

Corporis exigui vires contemnere noli. 10
Consilio pollet, cui vim natura negauit.
Noli contemnere inimicum, licet sit pusillo corpore. Nam saepe, quod corporis uiribus detractum est, natura addidit

ingenij uiribus. *Quaquam hæc sententia latius patet: nempe hominem non esse æstimandum proceritate roboreque corporis, sed animo potius.*

11 *Quem scieris non esse parem tibi, tempore cede.*

Victorem à victo superari sæpe videmus.

Si senseris tibi rem esse cum potentiore, cede ad tempus, & sine penes illum esse uictoriam. Nam incidit sæpenumero opportunitas, ut mutatis uicibus rerum, uincat, qui uictus fuerat: & superior sit, qui fuerat inferior. Conuenit cum illo, Vir fugiens & denuo pugnabit. Quidam stulta pertinacia statim aut umcere uolunt, aut pessundari.

12 *Aduertius notum noli contendere verbis.*

Lis minimis verbis interdum maxima crescit.

Vt antè legisti, contra uerbosos non esse contendendum uerbis: ita cum familiaribus rixandum non est, quòd summa discordia soleat nasci ex uerbulis leuissimis.

13 *Quid Deus intendat, noli perquirere forte.*

Quid statuatur de te, sine te deliberat ipse.

Nec hanc sententiam rectè uertit Planudes, uertit enim ad hunc modum,

κλειδίσι μὴ ἴχνησε, τί βέλτεται σὲ τὸ θεόν.

ὅτι γὰρ ὤρισε σὲ πρὸς ἡμᾶς ὡς νεώρι τελέων.

Quaquam pro κλειδίσι, suspicor legendum κλειδίσι. Et tamen aliud est perficere, aliud deliberare, aut statuere. Verus autem sensus hic est: Ne sortilegijs ac malis artibus inquiras, quid de te futurum sit. Quandoquidem id Deus sciri non uult. Neque enim te in consilium adhibet, cum aliquid decernit de te. Quòd si te uellet id scire, nimirum accerferet te in consilium.

14 *Inuidiam nimio cultu vitare memento:*

Quæ

Quæ si non lædit, tamen hanc sufferre molestū est. Et hanc sententiam non rectè uertit Planudes: Sic enim reddidit,

Βασκανίῳ φυλάκῃ πλοῦν τὰ μέγιστα φυλάσσει,

ἡνὶ μὴ βλαπῆ σὲ, φέρει γὰρ ἡδὴ ὅτι βαρῆα.

Planudes enim (nimio cultu) uertit maximo studio. Porro germanus sensus sic habet: Ne nimio splendore strepitūque uitæ conflaueris tibi hominū odium. Qui tametsi non possint te ledere, tamen molestum est uiuere obnoxium odio multorum. At per se iucundum est omnibus esse charum, etiam si nihil utilitatis inde capias. Quaquam hic ablatus, nimio cultu, non refertur ad uerbum uitare, sed ad inuidiam, ut subaudias constatam, aut ex nimio cultu.

Esto animo forti, cum sis damnatus iniquè:

Nemo diu gaudet, qui iudice vincit iniquo.

Ne abijcias animum, si aduersarius uicit te præter ius. Nec enim diu exultabit, sed quod perperam pronuntiauit iudex, id Deus reiudicabit.

Litis præteritæ noli maledicta referre.

Post inimicitias iram meminisse malorum est.

Post reditum in gratiam, non oportet litis antè actæ conuitia reficere, sed obliuisci superiorum iniuriarum. Finita enim similitate, debet & irarum esse finis: secus autem facere malorum est. Græcè uocant ἀνιστομαχίῳσσι, uerbo uidelicet infami præteritorum malorum memoriam.

Nec te collaudes, nec te culpaueris ipse.

Hoc faciunt stulti: quos gloria vexat inanis.

Te ipsum nec uituperes, nec laudes: utrunque enim uidetur affectantis inanem gloriam. Nam & qui se uituperat, ob id facere uidetur, ut refellatur ab alijs, & diuersa audiat.

- 16 Vtere quæsitis modicè, cum sumptus abundat.
Labitur exiguo, quod partum est tempore longo.
Sera in fundo parsimonia. Dum adhuc multum superest, incipe parcius uti. Citius enim effluunt parva, quam colliguntur.
- 19 Insuperbus esto, cum tempus postulat, aut res.
Stultitia non simulare loco, prudentia summa est.
Aliquando deponendum est supercilium, & remittenda severitas, ut in conuiujs, in lusu, deponenda persona sapientis, sumenda persona stulti, præsertim inter stultos: at ita, ut stultum agas, non ut stultius fias. Summa enim prudentia est seruire temporibus. (Loco) id est cum est opportunum. Ita Terentius: In loco uerò laudo.
- 20 Luxuriam fugito, simul & vitare memento
Crimen auaritiæ: nam sunt contraria famæ.
Pugnant inter se luxus & auaritia. Nam alterum est profusi, alterum sordidi: utrunque uitium iuxta fugiendum est, utpote quod foedam pariat famam. Siquidem qui nimium parci sunt, audiunt ut auidi id est, cum ini sectores, & omnes miseri, id est, ficos diuide, similiaque. Qui luxu sua profundunt, nepotes & luxuriosos appellantur.
- 21 Noli tu quædam referenti credere semper.
Exigua est tribuenda fides, qui multa loquuntur.
Non statim fides habenda ijs, qui semper aliquid noui rumoris afferunt, de quæ aliorum factus nuntiant aliquid. Parum enim credendum ijs, qui multa loquuntur, propterea quod huic uitio uanitas soleat esse admista.
- 22 Quod potu peccas, ignoscere tu tibi noli.
Nam nullum crimen vini est, sed culpa bibentis.
Vulgus ita solet excusare sua peccata, Vinum in causa fuit: Bene potus hoc dixi. Verum tibi ipsi imputa, non uino, quod

tuo

tuo uitio noxium fuit, non suo.

Consilium arcanum tacito committe sodali.
Corporis auxilium medico committe fideli.

23

In rebus arcanis & tacendis, caue ne quemuis consulas, sed eum duntaxat, cuius fidem in tacendo perspectam habeas, ne non solum non opituletur, sed lædat etiam, & infamet. Neque enim corporis uitia cuiuis aperis, sed medico notæ fidei, qui celet, & succurrat.

24

Succellus indignos noli tu ferre molestè.
Indulget fortuna malis, ut lædere possit.

In hoc uersu multi laborant. Quidam se, elidunt in successu. Verum tu si tollas, Tu, dictione, planè hic superuacua, nihil supererit scrupuli. Ne te cruciet prosperitas, quæ nonnunquam contingit indignis. Non enim illis fauet fortuna, sed insidiatur, & illicet, ut postea grauius lædat.

25

Prospice, qui ueniunt, hos casus esse ferendos.
Nam leuius lædit, quicquid præuideris antè.

Quicquid accidere potest homini, id antequam accidat, tecum meditare, ut ne subitum sit, si acciderit: minus enim cruciant mala, quæ non accidunt inopinanti.

26

Rebus in aduersis animum submittere noli.

Spem retine, spes una hominè nec morte relinquit.

Cum fortuna seuit, sustine te ipsum animi fortitudine, ac serua rebus secundis, nec abijcias spem, quæ sola nec mortem relinquit. Quandiu enim anima est, spes est. Et in pyxide Pandora sola spes in labro hæsit. Item Ouidius,

Viuerè spe uidi, qui moriturus erat.

27

Rem tibi quam noscis aptam, dimittere noli.

Fronte capillata, post est Occasio calua.

Quoties fortuna offert commoditatè aliquam, quæ tibi sit

apta,

apta, statim arripe. Nam Occasio frontē habet capillatam, ut ea parte teneri possit: uerū si semel se uerterit, ab occipitio calua est, ut iam apprehendi nequeat. Hoc est, oportunitas cum contingit, teneri potest: non redit autem cum uoles, si neglexeris. Hic admonendum illud, quod Græci fingunt de deo Cæro, de quo nos copiosè in Prouerbijis,

28 Quod sequitur spectata, quodque imminet, ante uide-to.

Illum imitare Deum, qui partem spectat vtranque. Ex præteritis futura collige. Ex præteritis bene secū: ne gestis, consilium cape, quo pacto futuris occurras, exemplo Iani dei Romani, quem bifrontem fingebat antiquitas, quod oporteat prudentem uirum *πρόθερον* *ὄπισθεν* uidet, à fronte, et à tergo, ut inquit Homerus, habere oculos. illud autem sequitur nos quod præterijt, & à tergo est.

29 Fortior ut ualeas, interdum parcius esto. Pauca uoluptati debentur, plura saluti.

Vite rationē moderare magis ex salutis ac bonæ ualitudinis ratione, quàm uoluptatis. Non enim in morbo tantū oportet ab intemperantia cauere, uerum etiam cum rectè ualemus, parcius utendū est rebus omnibus, nempe somno, potu, cibo, Venere, lusu, ne in morbū incidamus. Etsi non nihil dandum est uoluptati, multo plus tamen saluti, qua perdita pereunt simul & uoluptates omnes.

30 Iudicium populi nunquam contempseris vnus, Ne nulli placeas, dum vis contemnere multos. Nunquàm optima placent multitudini: tamen sapientis est, non pugnare solum aduersus uniuersos. Nam frustra sapit, qui solus sapit, cum omnibus desipere uideatur.

31 Sit tibi præcipue, quod primum est, cura salutis:

Tém

Tempora ne culpes, cum sis tibi causa doloris. Ante omnia bonæ ualitudinis rationem habe, ne si tua intemperantia in morbum incideris, postea pudore reijcias culpam in cœli insalubritatem, aut loci, sicuti uulgus solet. Nam plerique morbi nobis accidunt ex intemperantia uite.

Somnia ne curas: nam mens humana quod optat, 32 Cum uigilat sperans, per somnum cernit idipsum. Quidam anxie obseruant sua somnia, & ex his de futuris æstimant, cum somnia dormientium nascantur ex affectibus uigilantium, neque significant quid sit euenturum, sed quod aliquando cogitaueris, dormienti representent.

L I B E R T E R T I V S.

HOc quicumque uelis carnē cognoscere lector, Hæc præcepta feres, quæ sunt gratissima uitæ. Intrue præceptis animum, nec discere cesses: Nam sine doctrina, uita est quasi mortis imago. Commoda multa feres: si nauis spreueris illud, Non me scriptorem, sed te neglexeris ipse. Hoc est proœnij loco: Absque ratione bene uiuendi uita non est uita, sed simulacrum mortis. Hoc carmen utilissima uitæ præcepta tradit, si studeas agnoscere: si spreueris, te ipsum contempseris, non scriptorem. Siquidem tua res agitur, non illius.

Cum rectè uiuas, ne cures uerba malorum. Arbitrij nostri non est, quid quisque loquatur. Si malè de te loquuntur mali, cum tu nihil facias mali, esto contentus conscientia rectè factorum: Nam in te situm est, 33

ut bene agas. Non est in te situm, quomodo de te loquatur hic aut ille.

3 Productus testis, saluo tamen antè pudore,
Quantumcunque potes celato crimen amici.
*Si citeris testis in crimine amici, celabis pro uirili malefici-
cium illius, ita tamen, ut ipse non ledas famam tuam, et tan-
tum silentij dabis amicitiae, quantum patietur & fama tua
& testimonij religio.*

4 Sermones blandos, blæsósque cauere memento.
Simplicitas veri sana est, si aus ficta loquendi.
*Veritatis simplex est oratio, insidiosa est blandiloquentia.
Proinde suspecta semper esse debet prudentibus.*

5 Segnitiam fugito, quæ vitæ ignauia fertur.
Nam cū animus languet, cōsumit inertia corpus.
*Ignauia & otiosa uita fugienda est. Nam torpor animi cor-
pori quoque situm & languorem adducit. Animi exercitatio
corporis quoque ualitudini confert.*

6 Interpone tuis interdum gaudia curis,
Ut possis animo quemuis sufferre laborem.
*Animus serijs negotijs fatigatus, aliquando relaxandus est
honestis ac moderatis uoluptatibus, ut redintegratis uiri-
bus ad ferendos labores sufficiat. Nam*

Quod caret alterna requie, durabile non est.

7 Alterius dictum, aut factum ne carperis vnquam:
Exemplo simili ne te derideat alter.
*Quod in alios feceris, hoc in te fiet ab alijs. Si libenter re-
prehendas aliorum facta dictaue, tuo exemplo & alij in te
utentur.*

8 Quæ tibi fors dederit, tabulis suprema notato,
Augendo serua, ne sis quem fama loquatur.
Quod tibi obuenit ex testamento tuorum, id serua, ne fias

uulgo

uulgo fabula. (Quæ fors suprema) id est, hereditas (dederit tibi notato) id est, inscripto tabulis testamentarijs. uel (notata) id est, scripta tabulis, ea (augendo serua) id est, ita serua, ut augeas etiam. Vulgus enim multa dicere solet in

νεο πλοῦτος, id est, in nouas nactos diuitias.
Cū tibi diuitiæ superant in fine senectæ,
Munificus facito uiuas, non parcus amicis.
*Est uitium hoc senibus peculiare, ut quò propius accedunt
ad mortem, hoc sint contractiores. (Superant) id est, su-
persunt, & abundant. (in fine senectæ) id est, in extrema
senectute, quam decrepitam uocant. Tum igitur dones, sed
amicis, qui te fouant obsequijs.*

Vtile consilium dominus ne despice serui.
Nullius sensum, si prodest, tempseris vnquam.
*Propter auctoris humilitatē non est contemnenda salubris
sententia. Nec spectandum est quis dicat, sed quid dicatur.*

Rebus, & in censu si non est, quod fuit antè,
Fac uiuas contentus eo, quod tempora præbent.
*Diminuta fortuna tua, non est utendum eodem splendore,
quo prius: sed contentus eris eo genere uitæ, quod præsens
fortuna tibi præbet. Et quod adest, boni consules.*

Vxorem fuge ne ducas sub nomine dotis.
Nec retinere velis, si cæperit esse molesta.

*Fuge) id est, caue, ne ducas uxorem dotis causa. Et si duxe-
ris dotatam, ne dotis respectu eam retineas, si tibi grauis
sit: sed contempta dote repudies. Quamquam id apud
Christianos non habet locum.*

Multorum disce exemplo, quæ facta sequaris,
Quæ fugias. Vita est nobis aliena magistra.

*Qui suis discunt periculis, quid expediat, magna mercede
discunt: sapiens ex aliorum uita sumit uiuendi consilium.*

Hoc

Hoc illi infamiam conſlauit, Cauēbo, ne quid ſimile faciam.
Hoc illi bene ceſſit, Imitabor.

14 Quod potes, id tentes: operis ne pondere preſſus,
Succumbat labor, & fruſtrā tentata relinquo.
Prius expende uires tuas, quā aggreſſare negotium, ne
poſteā uictus difficultate, turpiter relinquo, quod temere
ſuſcepſiſti.

15 Quod noſti haud rectē factum, nolito tacere:
Ne uideare malos imitari uelle tacendo.
Noli diſſimulare, ſi quid uideris non rectē fieri: uideberis
enim probare, cū ſiles. Silentium enim aliquando conſen-
ſus eſſe uidetur.

16 Iudicis auxilium ſub iniqua lege rogato.
Ipſa etiam leges cupiunt, ut iure regantur.
Si premeris iniqua lege, hoc eſt, dura & inhumana, con-
fugias ad iudicis æquitatem. Non enim hoc eſt contra leges,
ſed ex mente legum, ut ad æquitatem redigantur, & tem-
perentur. Iniqua lex eſt, cū ſummo iure contenditur: ue-
luti ſi pauper in uincula conijciatur, quod non alat pa-
trem, cū lex dicat, Liberi parentes alant, aut uinciantur.
Aliquando lex durior eſt, ut terreat. In his iudex, hoc eſt,
prætor, aut princeps, poteſt ſuccurrere.

17 Que d merito pateris, patienter ferre memento:
Cumque reus tibi ſis, ipſum te iudice damna.
Incommodum quod tua culpa tibi accidit, non imputabis
alij quā tibi: & cū tibi ſis conſcius, damna te ipſum,
tūq; iudex eſto, & ea te pœna dignum exiſtimato.

18 Multa legas facito, perlectis perlege multa:
Nam miranda canunt, ſed non credenda pœtæ.

Multa

Multa quidem legas, ſed cum iudicio. Nec enim omnia uera
ſunt quæ legis apud pœtæ. Fortaſſis pro perlege, legendū
eſt perline, hoc eſt, dele, & corrige, etiam ſi Planudes uer-
tit μετέγραφε.

Inter conuiuas fac ſis fermone modestus, 19
Ne dicare loquax, dum vis urbanus haberi.

In foro locus eſt eloquentiæ, in cubiculo ſilentij: in conui-
uijs alternis ac moderatis ſermonibus uti conuenit, ijsq; ue-
nuſtis & amœnis. Quidam dum humanitatem affectant,
loquacitate moleſti ſunt reliquis conuiujs, quibus non relin-
quunt loquendi ſpatium.

Coniugis iratæ noli tu uerba timere: 20

Nam lacrymis ſtruit infidias, dum fœmina plorat.
Vxores lacrymas habent in promptu. His expugnant ui-
ros. Admonet igitur, ne quid commoueamur huiusmodi la-
crymis. Fingunt enim eas ſepenumero, quod uiros ſuos ſal-
lant: ueluti cum ſimulant ſe commoueri zelotypia, ut ſuum
adulterium diſſimulent: aut iratas ſe fingunt ei, quem effli-
ctum amant. Pro noli tu, legendum arbitror nolito.

Vtere quæſitis, ſed ne uidearis abuti. 21

Qui ſua conſumunt, cū deest, aliena ſequuntur.
Vtere, quæ paraſti, non abutere, ne proſuſis bonis tuis, co-
garis uel impudenter rogare aliena, uel ſeruiliter ex alie-
no uiuere, uel periculoſe ſurari aliena.

Fac tibi proponas mortem non eſſe timendam; 22
Quæ bona ſi non eſt, finis tamen illa malorum eſt.
Mors uel ob hoc timenda non eſt, quod finis eſt omnium hu-
ius uitæ malorum.

Vxoris linguam, ſi frugi eſt, ferre memento. 23

Nanq; malum eſt, nil uelle pati, nec poſſe tacere.

In amicis leuiuscula quædam uitia ferenda sunt, si alioqui probi fuerint: uelut in uxore, si paulò sit loquacior, aut linguæ procacioris, ferendum est, si alioqui pudica est & frugi, hoc est, suo fungens officio: maxime quòd linguæ morbus ei sexui peculiaris est. Malus est is, qui nihil uitij ferre potest in alijs, præsertim cum res facilis sit tacere: sic enim uxor desinet obgannire, si nihil respondeas, quemadmodum solitus est Socrates.

- 32 Dilige non ægra charos pietate parentes:
Nec matrem offendas, dum vis bonus esse parèti.
Pietas, amor, & cultus est erga parentes, patriam, Deum,
& si quis loco parentum est. Quidam, ueluti legibus coacti, colunt parentes, non ex animo. (Dilige parètes charos pietate non ægra) id est, non coacta, neque grauatim, sed promptè & alacriter. Et si quid inciderit dissidij inter parentes, ita alteri obsequaris, ut alterum non offendas, sed pietas tua careat omni molestia.

LIBER QVARTVS.

- 2 Securam quicunque cupis traducere vitam,
Nec vitijis hæreere animù, quæ moribus obfunt,
Hæc præcepta tibi semper relegenda memento.
Inuenies aliquid, in quo te vtare magistro.
Et hoc proœmium est quarti libri. Si uis esse liber ab omnibus uitijis, & nullius mali tibi conscius uiuere, hæc semper habeas præ manibus: in quibus inuenies, in quo te ipso magistro possis uti, hoc est, ut ipse regas ac moderèris uitam tuam adiutus his præceptis.
- 3 Despice diuitias, si vis animo esse beatus:

Quas

Quas, qui suspiciunt, mendicant semper auari.
Non iubet abijcere diuitias, sed non magnificere. Etenim qui has suspiciunt, hoc est, mirantur ac magnificiunt, dum non audent uti, quæ possident, & semper aliquid accumulunt, semper mendicant: hoc est, egeni sunt.

Commoda natura nullo tibi tempore deerunt, 3
Si contentus eo fueris, quod postulat usus.

Si metiaris sumptus usu, hoc est, necessitate, non ambitione, neque uoluptate, nunquam tibi deerunt commoditates naturæ: quæ paucis contenta est, cum cupiditates immensum desiderent.

Cùm sis incautus, nec rem ratione gubernes, 4
Noli Fortunam, quæ non est, dicere cæcam.

Si res malè tibi succedunt tuapte negligentia, ne conferas culpam in Fortunam, ut illam cæcam appelles, cum tui ipse magis parum prospexeris. Potest accipi bisariam (quæ non est) id est, quæ nulla est. Fingunt enim mortales hanc deam, cum nulla sit. Aut (quæ non est) subaudi, cæca.

Dilige denarium, sed parcè dilige formam, 5
Quam nemo sanctus, nec honestus captat habere.

Amare pecuniam ad usum, prudentis est: amare ut forma pascas oculos, auari ac dementis. Denarium uolunt omnes, formam soli mali captant.

Cùm fueris locuples, corpus curare memento. 6
Aeger diues habet numos, sed non habet ipsum.

Cùm agitur de corporis ualitudine, ne tum parcas diuitijs tuis. Etenim qui morbo non succurrit, ne minuat pecuniam, is habet quidem numos, at seipsum non habet, cum malè ualeat. Ma uult numos esse saluos, quam seipsum,

- et illis frui, quam seipso. Fortasse pro sed, legendum se.*
- 7 Verbera cum tuleris, discens aliquando, magistri,
Fer patris imperium, cum verbis exit in iram.
Vapulasti puer à præceptore, cum disceres literas: multo magis ferre cõuenit, cum pater te uerbis obiurgat. Tulisti literatoris tyrannidẽ multo seuiorẽ, feras et patris imperium, qui etiam cum irascitur, tamẽ à uerberibus tẽperat.
- 8 Res age quæ profunt: rursus vitare memento,
In quibus error inest, nec spes est certa laboris.
De quibus dubites, ea ne feceris. Age illa, ex quibus certa speratur utilitas. Rursus in quibus falli posses, et incertum est, profuturane sint, an nocitura, ab ijs abstineas.
- 9 Quod donare potes, gratis concede roganti:
Nam rectẽ fecisse bonis, in parte lucrorum est.
Dona libenter si quid potes. Nam lucrũ est, non damnum, quod contuleris in bonos. Et beneficium dando accepit qui digno dedit. Redit enim cum fœnore, quod probo uiro bene feceris.
- 10 Quod tibi suspectum est, confestim discute quid sit:
Nanque solent primò, quæ sunt neglecta, nocere.
Quæ suspicionem habet mali, ea noli negligere, sed statim examina, et exquire cuiusmodi sint. Nam initijs facillẽ medeberis, si quid mali sit: at neglecta crescunt, ac maxime ledunt postea. Veluti, si suspicaberis amicum alieniore esse in te animo, noli negligere quid sibi uelit, sed excute unde hoc natum sit. Et si quid est, statim occurre nascenti malo.
- 11 Cum te detineat Veneris damnosa voluptas,
Indulgerẽ gulæ noli, quæ ventris amica est.
Cauẽ, ne duplices morbum tuum: unus enim utcunque fertur, duo simul ferri non possunt. Amare, damnosa res, damnosa gula. Quod si pariter utroque laboras malo, super est,

est, ut mox ad egestatem redigaris. Gulam uocat studium exquisitorum ciborum, cãmque dicit uentris amicam, quòd per eam uenter saginatur, res et fama decrescit.

Cum tibi proponas animalia cuncta timere,
Vnum hominem tibi præcipio plus esse timendum.
Cum tua sponte putes omnes feras esse timendas, meo præcepto unum animal maximẽ timebis, nempe hominẽ. Nam nulla belua magis homini nocet, quam homo homini.

Cum tibi præualidæ fuerint in corpore vires,
Fac sapias, sic tu poteris vir fortis haberi.
Si natura dedit uires corporis, non statim uir fortis eris, nisi adiunxeris ingenij uim, hoc est, sapientiam, qua corporis robore rectẽ utaris.

Auxilium à notis petito, si fortẽ laboras:
Nec quisquã melior medicus, quam fidus amicus.
Corporis morbos aperi medico. Animi morbos aperi fidei amico. Ille pharmacis sanat, hic uerbis. Aliter, si quid morbi inciderit, magis amicum accersẽ, quam medicum.

Cum sis ipse nocens, moritur cur uictima pro te?
Stultitia est morte alterius sperare salutem.

Veteres credebant expiari scelus commissum mactata pecude, quæ nihil commiserat: et pro alieno peccato innocens dabat pœnas, cum is qui peccauit, potius mactari debuerit, quam uictima. Stultẽ autem sperabant alienam mortem sibi saluti fore: cum sua quenque mala de suo pendere oporteat.

Cum tibi vel socium, vel fidum quæris amicum,
Non tibi fortuna est hominis, sed vita petenda.
Amicus, quem uelis adiungere, non æstimandus est censu, sed ex moribus. Idem oportet fieri in uxoribus.

- 17 Vtere quæritis opibus: fuge nomen auari.
 Quid tibi diuitiæ profunt, si pauper abundas?
*Frustra parasti diuitias, si partis tui non audes, & intra
 magnas opes uiuis inops. Nihil enim refert habere, si quæ
 habes nihilo plus tibi profunt, quàm ea, quæ non habes.*
- 18 Si famam seruare cupis, dum uiuis, honestam,
 Fac fugias animo, quæ sunt mala gaudia vitæ.
*Si cupis honestam tueri famam, noli amare uoluptates in-
 honestas, nempe gula, libidinis, & similia.*
- 19 Cum sapias animo, noli irridere senectam:
 Nam quicumque senex, sensus puerilis in illo est.
*Cum per ætatem uigeat ingenium tuum, & animi uis, noli
 deridere senectutem, quæ minus animo ualeat. Desipiscit
 enim omnis senex, & ad puerilem stultitiam redit. Aetatis
 igitur uitium ferendum, non ridendum est.*
- 20 Disce aliquid: nam cum subito fortuna recedit,
 Ars remanet, vitæq; hominis non deserit unquam.
*Opes sæpenumero subito fortuna eripit homini, ueluti in-
 cendio, furto, bello, naufragio: uerum ars eripi non potest.
 Hæc itaque certissima possessio est, quæ semper & ubique
 te possit alere.*
- 21 Perspicito cuncta tacitus quid quisque loquatur.
 Sermo hominum mores & celat, & indicat idem.
*Nulla res magis arguit, & aperit uitam & ingenium ho-
 minis, quàm illius oratio. Hoc est certissimum animi specu-
 lum. Igitur si uis hominem cuiusmodi sit, cognoscere, per-
 pende tecum qualis sit illius oratio. Sermo indicat mores
 hominis, si loquatur ex animo: & celat idem, si uel taceas,
 uel dissimulanter loquaris.*
- 22 Exerce studium, quanuis perceperis artem.
 Vt cura ingenium, sic & manus adiuuat usum.

- Vt euanescent disciplinae, nisi exercitatione confirmes, sic
 artificium opere confirmandum erit, ne excidat.*
- Multum ne cures venturi tempora fati. 23
 Non timet is mortem, qui scit contemnere uitam.
*Si uis liber esse à metu mortis, discite uitam non magni facere.
 Et quemadmodum eleganter docet Aristoteles, nullius rei
 iucunda fruitio est, nisi quam aliquo modo contempseris.*
- Disce, sed à doctis, indoctos ipse doceto: 24
 Propaganda etenim rerum doctrina bonarum.
*Disce non à quouis, sed ab his qui possunt docere. Rursum
 quod ab alijs didiceris, id alijs impartiri. Vtilium enim re-
 rum scientia non est premenda, sed per manus tradenda.*
- Hoc bibe quod possis, si tu uis uiuere sanus. 25
 Morbi causa mali est homini quandoq; uoluptas.
*Ne biberis supra uires. Breuis enim illa bibendi uoluptas
 sæpenumero conciliat homini molestum & diuturnum
 morbum.*
- Laudaris quodcumq; palam, quodcumq; probaris, 26
 Hoc uide, ne rursus leuitatis crimine damnes.
*Letis & inconstans uideberis, si quod aliquando coram
 multis laudaris, idem postea damnes. Quod si mutasti sen-
 tentiam, fac stultas. Fortasse pro uide, legendum est, fuge.
 (Crimine) id est, suspicionem, & cum uituperio.*
- Tranquillis rebus, quæ sunt aduersa, caueto, 27
 Rursus in aduersis melius sperare memento.
*Ne securus sis, cum fortuna tranquilla est, sed tempestatem
 caue. Rursum cum fortuna seuit, animum sustine spe me-
 lioris fortune, quæ successura sit. In secundis rebus timen-
 da sunt aduersa, ne sis supinus. In aduersis speranda sunt
 letiora, ne deficias animo.*
- Discere ne cesses, cura sapientia crescit. 28

Rara datur longo prudentia temporis usu.
Iuxta Solonis sententiam, oportet senescere semper aliquid
addiscentes. Nam (rara) hoc est, singularis & eximia pru-
dentia, contingit (longo usu) id est, diutina experientia
ætatis. Quamquam mihi magis probatur, hic ut sit sensus:
Semper discite, studio crescit sapientia. Nam pauci sunt qui
prudentes euadunt experientia rerum, uel quia paucis con-
tingit diu uiuere, uel quia complures stultitiam non exuunt
hac uia. Certissima ac breuissima ad sapientiam uia, est
doctrina.

29 Parcè laudato: nam quem tu sæpe probaris,
Vna dies qualis fuerit monstrabit amicus.
Ne laudes amicum effusius, cuius non feceris periculum: si
quidem ille sæpius abs te laudatus, uno aliquo die declarabit
alium fuisse se, quam tu prædicaris.

30 Ne pudeat quæ nescieris te uelle doceri.
Scire aliquid laus est, pudor est nil discere uelle.
Quidam stulto quodam pudore malunt semper nescire,
quam semel discere: cum scire pulchrum sit, & pudendum
nihil uelle discere. Ergo honestum uelle.

31 Cum Venere & Baccho lis est, & iuncta voluptas.
Quod lautum est animo complectere, sed fuge lites.
Excerpe, quod inest boni: fuge, quod adiunctum est mali.
Exhilarat potatio, discutit curas, utere hac commoditate:
sed rursus ebrietas incitat ad iurgia, hoc caue. Item Venus
delectat, sed habet sua iurgia. Ama igitur absque disidijs.

32 Demissos animo & tacitos vitare memento:
Quæ flumen placidum est, forsan latet altiùs vnda.
Tristes ac tacitos uita: uidentur enim aliquid magni mali
moliri. Quemadmodum cauendum est flumen ea parte,
qua

qua tranquillum est. Nam illud profundissimum esse solet.
Ita Cæsar magis metuebat Brutum & Cassium, pallidos ac
tacitos, quam Antonium ebrium.

Cum tibi displiceat rerum fortuna tuarum, 32
Alterius specta, quo sis discrimine peior.
Quoties tædet te tuæ sortis, confer eam cum aliorum for-
tuna, & uidebis te nihilo peiorem, hoc est, infeliciorem
multis.

Quod potes id tenta, nam littus carpere remis, 33
Tutius est multò, quam uelum tendere in altum.

Aggredere tuta magis, quam magna. Tutius enim tutò na- 34
uigare iuxta litus, & remis uti, quam passis uelis periculi-
tari in fluctibus. Nec enim omnibus fauent uenti fortune.

Contra hominem iustum prauè contendere noli:
Semper enim Deus iniustas uiciscitur iras.
Noli prauè, hoc est, malitiosè, & data opera, ac peruersè
contendere cum homine iusto. Nam Deus nunquam hoc re-
linquit inultum.

Fugis opibus noli gaudere mœrendo: 35
Sed ~~quædam opibus, quædam sunt opibus, quædam sunt opibus~~
Si ~~dicimus contingit, quædam sunt opibus, quædam sunt opibus~~
ha ~~dicimus contingit, quædam sunt opibus, quædam sunt opibus~~
sum ~~dicimus contingit, quædam sunt opibus, quædam sunt opibus~~
contige ~~dicimus contingit, quædam sunt opibus, quædam sunt opibus~~
legendū, noli mœrere querendo. Planudes uidetur hoc sen-
sisse, Ereptas opes ne deploras, sed gaude potius habuisse
te, quod perderes. Sed dubium non est, quin à Planude scri-
ptum fuerit ἀπολαύσαι, pro ἀπόβλεπσαι. Porrò querendo,
non est à quero; sed à quoror deponenti uerbo: pro quo
Planudes uertit ἐλοφύρεσθαι. Hic casus erit exemplo non-

nunquam è duobus codicibus deprauatis restitui ueram lectionem. Deinde quantopere expediat, autorum monumenta non uni lingue fuisse commissa?

37 Est iactura grauis, quæ sunt, amittere damnis. Sunt quædam quæ ferre decet patienter amicum. Si uerbulo ledat amicus, ferendum est. At damna rerum nemo potest æquo animo ferre. In his igitur cauendum, ne ledamus amicum.

38 Tempora longa tibi noli promittere vitæ. Quocûnque ingrederis, sequitur mors, corporis umbra.

Nemo potest sibi longeuitatem promittere, cum mors hominem quocûnque eat, non aliter insequatur, quam umbra corpus. Fortasse legendum, corpus ut umbra. Nam sic redidit Planudes.

39 Thure Deum placat, vitulum sine crescat aratro. Ne credas placare Deum, dum cæde litatur. Non gaudet Deus morte pecudum: ergo thure litandum est illi, hoc est, re innoxia & minimi sumptus.

~~_____~~
~~_____~~
~~_____~~
~~_____~~
~~_____~~

40 Cede locum læsus, fortunæ cede potenti. Cedere qui potuit, prodesse aliquando valebit. Qui rem habet cum proceribus, quoniã prodesse possunt in multis, necesse est, ut aliquando mussent iniurias, id est, tacitus ferat. Ledunt enim aliquando potentes, & tyrannidem exercent. Hic igitur prudens illis debet cedere, ut postea

postea per illos suis prodesse possit. Nam si resistens reddiderit eos hostes, nec sibi, nec suis prodesse poterit.

Cum quid peccaris, castiga te ipse subinde. Vulnere dum sanas, dolor est medicina doloris. Vbi senseris te alicubi peccasse, statim pœnas sumito de te ipso, & noli tibi ignoscere. Te ipsum obiurga, tibi ipsi laboris aliquid indicito. Nam ut in sanandis uulneribus, dolor dolore sanatur, siquidem ne doleat uulnus, infundis acria, quæ mordent: sic ista reprehensio tametsi amara est, tamen medetur uitio animi.

Damnaris nunquam post longum tempus amicum, Mutauit mores, sed pignora prima memento.

Si hic cum quo tibi fuit diutina consuetudo, forte mutatis moribus alius esse cepit, hoc debes tribuere ueteri necessitudini, ne uituperes eum, etiam si non est dignus, qui ametur.

Gratior officijs quod sis, magis charior esto, Nenomen subeas, quod dicitur officiperda.

Vt charus omnibus, esto gratus (officijs) id est, beneficijs & benemeritis. Inuisum enim apud omnes est nomen, officiperdæ. Sic enim uocant eum, in quem collocatum officium perditur. Nihil enim tam perit, atque id quod confertur in ingratum.

Suspectus, caueas, ne sis miser omnibus horis: Nam timidis & suspectis aptissima mors est.

Qui sibi fingit periculum, is nunquam non miser uiuit. Nihil igitur huic aptius, quam mors: quandoquidem non potest iucundè uiuere. Suspectus hic accipit actiue, pro suspicioso.

Cum fueris seruos proprios mercatus in usus, Et famulos dicas: homines tamen esse memento.

C A T O N I S

Sic utere seruis tuis, licet emptitijs, ut memineris homines esse, non pecudes. Quod empti sunt, fortune fuit: quod homines sunt, in hoc tibi sunt pares.

46 Quam primùm rapienda tibi est occasio prima, Ne rursus quæras, quæ iam neglexeris antè.
Occasio, quam antè dixit frontem habere capillatam, statim est arripienda, ne si se subdlexerit, frustra quæras postea, quæ prius contempseras.

47 Morte repentina noli gaudere malorum: Felices obeunt quorum sine crimine vita est. Si mali subitò moriantur, dolendum magis est quàm gaudendum. Gaudendum potius in morte bonorum, quorum mors felix est. Vel sic, ut uertit Planudes, tametsi malus autor: Si uideris malos subitò tolli, noli gaudere. Contingit idem bonis uiris & innocentibus: ut intelligas hoc casu accidere, non uindicta numinis. Versus ipsius adscribam:

Μὴ ἐπὶ χάρῃ κακῶν θανάτοις φίλῳ ἐξαπινάοις.
Ὅτι καὶ ἐθλοὶ θνήσκουσ' ὀνβίῳ ἄμμορῷ ἄισχρῷ.
Hæc indicauit, non ut insecter Planudem: sed ut nobis Greci uicissim ignoscant, sicubi labimur in peregrina lingua.

48 Cùm coniunx tibi sit, necres, & fama labore, Vitandum ducas inimicum nomen amici. Si pauper habueris uxorem, quæ labore fama, hoc est, de qua homines malè loquantur (ducas) id est, existimes, nomen amici uitandum esse, utpote inimicum fame tue: uideberis enim prostituere uxorem: hoc pretextu, & hoc nomine diuites pauperum uxores captant. Ita propemodum Planudes, tametsi potest & alius esse sensus, nimirum hic: Si tibi sit uxor, re satis lauta, famaque secunda, noli te dare in familiaritatem potentum, ne quid labis uxori tibi que contrahas.

Cùm

Cùm tibi contingat studio cognoscere multa, Fac discas multa, vites nescire doceri. 49

Quò plura didiceris, hoc plura stude cognoscere: ne uidearis indocilis ullius rei.

Miraris verbis nudis me scribere versus? 50
Hos breuitas sensus fecit coniungere binos.
Sententia nudis uerbis explicanda est. Melius enim meminimus, quæ breuia sunt. Idcirco nudis uerbis singula præcepta singulis distichis complecti uoluit, ut apertior esset & breuior.

Finis, Erasmo castigatore & *καὶ τοῦ δαμνακῆ* interprete.

ΚΑΤΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥ ΓΝΩΜΑΙ

παρανετι καὶ διςχοι, ἃς μετῴκειν ἐν
τῆς Λατίνων φωνῆς ἐς τὴν ἑλλάδα
διάλεκτον Μάξιμου δ
Πλανύδης.

ΝΑΠΟΛΗΣΑΣ ΕΓΩ ΚΑ-
τὰ νῦν ὡς πλείοι δὴ τῶν ἀνθρώπων
τῆς τῶν ἡδῶν ὁδῶν παρὰ ζῆπονται,
συλληπτόν τε ἔναι, καὶ γνώμην συ-
κτικέον ὠήδιω δὲ τῆς σφῶν ὑπο-
λήψεσιν, ἵν' ὅτι μάλιτα σὺν εὐδοξίᾳ
τε βιώσωμεν, καὶ τιμῆς ἐπιτύχοιεν. Δάδοι τοίνυν σε
φίλτατε υἱὲ διδάξω, πρόσωπον τινὰ τὰ τῶν σὺ νόθῳ ἢ
κοσμήσεις. Οὕτω δ' ἔρ' ἀναλέξω τάσδε τὰς ἐμὰς φ-
τολας, ὡς καὶ σωθῆναι αὐτῶν. τὸ γάρτοι ἀγαγίνωσκον
καὶ μὴ γινώσκον, καὶ γινώσκον ἔστιν.
Καὶ δὴ ταῦτα θεῷ λάβονε. Γονίας ἀγάπα.
Τὸς προσηκόντας τίμα.

Τὸν

ΚΑΤΩΝΟΣ

Τῶν κατηγνητῶν δέδιδι.
 Τὸ πῖσιθβή σοι τήρει.
 Σαυτὸν βεβλυτηγῖω δεξίωρ πάρεχε.
 Αγαθοῖς ἐμίλει.
 Μὴ πρῶτόρορ εἰς βεβλῶν παρἑλθῆς, πρῖν ἄρ κληθέης.
 Καθαρίθ ἴσθι.
 Ατμῖως ἀσάξ.
 Τῶ μείζονι ὑπεξίτασο.
 Τὰ ὑπαρχοντα φέρει.
 Τὴν εἰδῶ φύλατῖ.
 Τῆ ἀκριβείᾳ πρῖσεχε.
 Τῶς βίβλῆς διερχε.
 Τῶν ἀνεγνωσμένων μέμνησο.
 Τῆς οἰκίας ἐπιμελῆ.
 Ἢπιθ ἔσο.
 Μὴ ὀργίσῃς ἀνάτιθ.
 Δυσπραγῆντα μὴ χλαιάσῃς.
 Δάνιορ πάρεχε. Σκόπει δ' ἡν τίνι παρἑχεῖς.
 Εἰς δίκην προκληθῆς παρῖδι.
 Σπανιάκις συμποσίᾳζε.
 Τὸ ἀποχωρῶν κάθουδι.
 Ορκορ τήρει.
 Οἶνω σιαυτὸρ κὸράννε.
 Μάχῃς ὑπὲρ πατρίδθ.
 Μηνδῖν προπετέζορορ πῖσιθ.
 Ασφαλῶς βεβλύε.
 Ετάρῃς φῶγε. Γράμματα μελετᾶν θέλει.
 Μὴ ψύθειθ βέβλῃς.
 Τῶς ἀγαθῆς ἀγαθὸρ ποιᾶ.
 Κακολογίας ἀφίτασο.
 Τὴν ὑπόνοιαν ἔπιχε.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Τὰ δίκαια κρῖνε.
 Τῶς τεκόντας ὑπομονῆ νίκα.
 Εὐποίας ἢς ἔτυχες μνημονοῦει.
 Τῶ πραιτωρίῳ ἐμφιλοχῶρει.
 Σύμβελθ ἴσθι. Αρετῆ χρῶ.
 Τὴν ὀργιλότητα κίρνα.
 Σπράγῃς ἀθυρε. Κίβωρ ἀπέχε.
 Μηνδῖν τῆ τῆς ἰσχύθ κρῖσει διαπράξῃ.
 Τῶν ἐλάτῳ μὴ ἀποσκυβαλίσης
 Αλλοξίωρ μὴ ἐπιθῦμει.
 Τὴν σιωκορ ζῆογε. Τὰ φίλτατα πᾶσιθ.
 Φέρε νέμορ ὅρ αὐτὸς ἄλλοις ἐπεθῃκας.
 Βραχέα εἰ συμποσίῳ λάλει. Ο δίκαιορ ποιᾶ.
 Απασίας φιλίαν φέρε.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Εἰ ὁ θεὸς νόθ ἔσθ, ὡς τῶν λογίωρ πυνθόμεθα,
 Καὶ καθαρῶ νοὶ τόνδε σέβῃς πθρῖωσια πᾶντωρ.
 Αγρύπνει τὸ πλέορ, μὴ δ' ὑπνοῖς ἐκδοτθ ἔσωρ,
 Μακρορ γ' ἀνάπαυμα ζοφῖν παθεεσι χορηγῆ.
 Πρατίσῖν ἀρετῶρ οἶμαι, τὴν γλῶσσαν ἐπίσχαν.
 Εγῆθι δ' ἔντα δεῖ τῶν σῶν λόγῳ εἰδῶτα σιγᾶν.
 Μὴ ἀντιμάχῃς σαυτῶ, μὴ σαυτῶ ὀαντίθ ἑῖς.
 Ος γ' ἑαυτῶ μὴ συμφανῆ, πῶς ἑτέρεισιρ,
 Ἡ μὲρπῶρ ἐπίδῃς βίωρ, ἢ οἰε καὶ ἦθεα τᾶνδε.
 Ουδῶν ἀνάτιορ εἰση, καὶρ μέμφοιτόωθρ ἄλλῃς.
 Εἰ βλαβὸρορ κατέχεῖς τι, καὶ εἰ φίλορ ἐπλετο, ρίφορ.
 Δεῖ γ' προκρίνειν τόγε συμφέρορ ἑσθ' ὅτε πλῆτε.
 Εμβροθῆς ἔσο καὶ πρᾶυς, ὡς γε τὰ πρᾶγματ' ἀπάθῃ.
 Πρὸς γ' τῶς καίρῃς ὁ σόφθ μεταβάλλετ' ἀμεμπῶς.

- 8 Μεμφομένης ἀλόχῃ δόλῳσ προπετῶς μὴ ἀκόσῃς:
 Πολλάκι γὰρ τὸ πῶσις φίλει, σφίγει παράκοιτις.
 9 Εἰ σὺ παραινῆς μόντινι, κῆνθ δ' ἐκ' ἐπακείῃ,
 Καὶ μὴ ἄρ' ἐς τὰ μάλιθα φίλῃς, μὴ ἀφίσασο τῶργα.
 10 Μὴ ἀντίσασο, μὴ δ' ἐρίδαινε λάλοισ ἀδολόεσχας.
 Οὔτι λόγθ' δέλοθ', πᾶσι ζῶνεις δ' ὀλιγίοις.
 11 Ὡς ἐτέρως φίλει, ὡς καὶ σωτῶ φίλτατ' ἔναι,
 Ὡς καλοῖς καλὸς ἴσθ', ὡς μὲ βλαβερὸν τί σοι ἤξει.
 12 Θρύλλῃς φάσγε, νέθ' μὴ μυδοπλάσῃς δόξῃς.
 Οὐδένα μὴ σίγει, τὸ δ' ἄντιον ἠκαχε πολλῆς.
 13 Στάτο τί σοι τίς, μὴ σὺ τὸ δ' αὖ ἐτέρω καθυπόσχῃ.
 Ἡ πῶσις πᾶνι γὰρ πλάσῃσιν πλάσῃσιν λέγονται.
 14 Εὐ τὲ τις ἀνένικισε, δικασθῆς ἴσθι σεαυτῶ,
 Μὴ δ' ἐτέρους πᾶσα πλέον ἢ σωτῶ πόρι σωτῆ.
 15 Εὐποίωμ ἐτέρειο, διεξέρχῃσιν πωλλέσῃσιν.
 Εὐ δὲ σὺ ποιήσῃσιν ἐτῶσιν, σιγῇ τέλει κῆθε.
 16 Ἔργα λόγῃσιν τε δινυθῆσιν πωλλῶν πόρι δῆσας,
 Τοιάδε γοῦν νέθ' ὡρ' ἐργ', ὅφρα λέγῃ τὰ σάτῃμθ'.
 17 Μὴ μελέτο σοι ἔτινι τις κρύφα κοινολνγῆ,
 Πῶς γὰρ ὑπάτιθ' ὡρ' αὐτ' πόρι πᾶνδ' ὑπερῶθ'.
 18 Εὐ πράττωσιν σὺγε, καὶ τᾶναντία πᾶντα φυλάσῃς,
 Οὐ γὰρ αἰά τάγε λοιθῆσιν τοῖς προτέροισι σωάσει.
 19 Ἀμφιβόλῃσιν τε καὶ ἀδράνεθ' βίς ἄμμι δλοθῆσιν,
 Εἰρ' ἐτέρῃσιν θανάτῳ μὴ ἐλπίδα σὺ πωστε θείης.
 20 Εἰ σοι δῶρα πῶνις φίλθ' σὺ τελεῆ ἐγγυαλίξοι.
 Δέχρυσό τ' ἀπασιῶσιν, κακῆσιν δὲ χάριμ' ἴσχευ.
 21 Γυμνὸν ἐπίσει φύσις βρέθ' ἔπλασιμ' ὠταμ,
 Μνάσέ μοι πῶνις κρατερώτατα φέρτον ἀάρεμ.
 22 Μὴ τρομεῖμ θάνατον, βιοτῆσιν πῶνις ὑστατο ὄντα.
 Ὡς γὰρ τόνδε δλοθῆσιν, καὶ ὁ ζῆ παρ' ἀποβάλλει.
 23 Εἰ σοι μολῆσιν, σὺτι πᾶσιν παρὰ σὲ, χάριμ' ἴσχευ,

Μη

- Μὴ σὺγε μέμφοέ μοι θεοῦ. ἀλλὰ γὰρ ἄγχε σεαυτῶμ.
 Ὅφρατι μὴ πᾶνις, σέο χρέμασι φειδομῶσιν χρῶ, 24
 Ὅφρα τὰ ὄντα δὲ τῆρῃς, ἀὰ πᾶνισιν τὰ νέμει.
 Πᾶν ὁ δυνῆσιν τινὶ δλοθῆσιν, μήποτε δλοθῆσιν καθ' ὑπόσχῃ,
 Μὴ τι καλὸς δλοθῆσιν ἐθέλω ἀνεμῶλιθ' εἶν.
 25 Τὸν σῶνισιν λόγῃσιν, μὴδ' ὄντα φίλον κραδίθῃσιν
 Καὶ σὺ δλοθῆσιν ἡμῶσιν, τέχνῃ γὰρ τέχνῃσιν πᾶσι.
 Μὴ σὺδρα μαλακοῖσι βροτῶσιν ἐπέεσι μετέρῃσιν.
 27 Οὔτι καὶ ἰξάθῃσιν ὄριμ' ἀπατῶσιν γλυκὺ μελπει.
 Εἰ σοι τέκνα πᾶνις δλοθῆσιν πᾶσι, τάδε τέχνῃσιν
 28 Γυμνάσει, βίον ὅφρα πᾶντα σῶσιν ἀπάσῃσιν.
 Εἰ τόγε τίμιον σὺτελεῖς, ὡς δὲ καὶ ἐμπαλιμ' οἶε.
 29 Οὐτ' οὐ φειδῶσιν δλοθῆσιν, ὅτ' αὖ πωλεονετῆσιν.
 Πᾶν ὁ σὺ μέμφοέθ' ἐθ' ἴσχευ, μήποτε βέξῃσιν,
 30 Παιδοφίβησι γὰρ ἄσχεθ' ἐλεγχέθ' πᾶνις.
 Αἶται αἰά τὸ δλοθῆσιν ὄρι, ἢ τὸ δλοθῆσιν καλὸν ἔναι,
 31 Ὡς ἀμαδῆσιν αὐτῶν γὰρ, ὁ ἄρ' δλοθῆσιν ἀπάτη.
 Μὴ ποτ' ἀγνώτα προτιμῶσιν δλοθῆσιν λογίωσιν.
 32 Τὸν γὰρ γνῶσιν ἐγνῆσιν κῆνας, τὰ δ' ἀγνώτα τυχερῶσιν.
 Τῆ βίς ἀμφιβέξῃσιν φειδοῖσιν ἐπὶ πᾶσιν ὄνθ',
 33 Πᾶσιν μοχθῶσιν πρὸς κέρθ', κέρθ' ὅφρα ζῆσιν ἡγῆ
 ἠσθ' ὅτε νικῶν δλοθῆσιν τ' ὡρ', ἐτάροις ὑπέκει,
 34 Καὶ γὰρ μετρίωσιν φίλοι γλυκεροῖσιν σιπέχονται.
 Μὴ ὄνει μὴ γὰρ αὐτῶσιν, τάγε μικρὰ πρῆσθ'
 35 Οὔτι χάρις φιλέοντασιν ἢ ἀλλήλοισιν σωάσει.
 Νέκεια τοῖς ἐτάροις κριθῆσιν πᾶσιν φυλάσῃσιν,
 36 Μίσθ' γὰρ φέρεσιν ὄρι, ἐμογροσῶσιν φίλιον δλοθῆσιν.
 Εἰσο πρὸς ὄριμ' ἀμπαλιμ' δμῶσιν ὄροθῆσιν.
 37 Σαυτῶν μαλθάσει ὡς τῶν οἰκῶσιν φάσι.
 Οὐ κρατεῖν δυνῆσιν, ἐθ' ὅτε κατῆσιν περιζίγῃσιν.
 38 Κατῆσιν γὰρ αἰά ἀρετῶσιν ἐπὶ μετρίσιν.

d

- 39 Φρόβη ὅτι μάλις τάπθρ καμάτοις ἐπορίσω,
 Ἐν ζμείη γ' κάματῳ, πρηνίη ἐποφέλλη.
 40 Ἐυπραγέω, σύδραγετικός μὲν πολλάνι γίγνη
 Σῆο φίλοις, σαυτῷ δ' ὀδραγελικώτατῳ αἰεί.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

- 1 Εἰ μ' γηπονίας ἐδέλφς μαδίην πολυκαρπυς,
 Ησιόδορ μέτιδι κλυθῶρ. εἰ δ' αὖ εἰδέναι αἰρή
 Τὰς βόλωνῶν διωάμεις, Νικανδρῳ τὰσγε διδάξῃ.
 Εἰ δε φρυγῶν ποθέας Δαναῶν τε δαίναυ ἀγῶνας,
 Δίξο δέου Ὀμηρορ, ὃς ἄρετῳ ἐργ' ἀγορεύῃ,
 Εἰ δε γ' ἐοῶν βέλει, ἢ ἐράν τε τεχνίη ἐπιγνώναυ,
 Στάχε Θεόκριτορ ἀμφιγυωμανῆ. εἰ δε μέλφοσι,
 Σὺν σοφίη ζώει, κλυέ μοι κέναν ἅ μαδίην χρέ.
 Ὡρ διὰ πῶς βίετορ παθεορ διχα πάντα διοικῆ.
 2 Δαῖρ ἴδι γδν καὶ τίπῃε μέλφ σοφίη σύ γε μυθ.
 Εἰ δινάσαι, καὶ ἴλλο ἴβοις ὀρελῳ ποτέ γίγνη.
 3 Ὅτι φίλος πεπορίδῳ κερδιορ η βασιλοίην,
 Αἰπέ δεῖ μυσήρια, καὶ πόλορ ὃς τις ἐρσυνᾶν,
 4 Ὀνητός ἐὼν γ', καὶ περὶ θνητῶν ἐλο μεριμῶν.
 Ἰπίη φόβορ θανάτε, ἀλόγιτορ γ' διαπαυῖδς,
 5 Πότμορ δεμαίνοντα, βίς τέρψεις ἀποβάλλει.
 Ὀρυσθᾶς περὶ πράγματῳ ἀμφιβόλως μὴ ἐρίει.
 6 Ὀυμὸς γ' πάντα νόορ ἄργει τ' ἄφηνὸς ἀτρεῖ.
 Καὶ λαπάναις χρω μέζοσιμ ὅτε τὰ πράγματ' ἀπαιτῆ
 7 Πρὸς δὲ τὰ πράγματα κειρὸν καταλίσειε διεόντω.
 Φύγε αἰὲ τὸ ἄγαν, τὰ δὲ μέζια καὶ μάλα βέλει.
 8 Βαιῶ γ' ποταμῶ ἀκλυστοτέρη φέρεται νῆυ.
 Πᾶν ὃ φίλοις σοῖς αἰσχῳ προσφρίψει μάλα κόικε.
 9 Μὴ μέμλονταί σε πλάσοι ὅσε μῆνον ἀνιᾶ.
 Μὴ τι βροτὸς ἀλίφρὸς δόκει ἀμπλακιδῶν ἀπόνανδ

πρὸς

- Πρὸς κειρὸν γ' ἔλποσαν, κειρῶ δ' αὖ φανερεῖν).
 Σώματῳ ἔτιδανθ' διωαμιν μὴ δῆς παρὰ φαύλορ. 10
 Βελλῆ γ' κρατῆ ἔσθ' ἔτε, τῶν φύοις εἰαν' ἀκηνδνέμ.
 Ἐρνοίαισσο μείονα, ἔω δ' ἔν κειρῶ ὑπέκειν. 11
 Πολλάνι γ' κρέατορ πρὸς χέρονῳ ἤτῃαν ὑπέστη.
 Μὴ νίκει μὴδ' ἀντιλέγειν δέλε σοῖσιμ ἐτάυροις. 12
 Ἐκ τυτθῶρ μῦθω γ' ἔρις μέγα πολλάνις ρύξῃ.
 Κληδῶσι μὴ ἴχνουε, τί βέλειται εἰς σὲ τὸ θέορ, 13
 Ὅτι γ' ὤρσει σὸ πῆρι καὶ σοε νόσιμ τελέωει.
 Βασκανίη φυλακῆ πᾶση τὰ μάλιςα φυλάαγε,
 Ἡ' ἴω μὴ βλάτῃ σε, φέρειν γέ μὲν ἔστι βαρεῖα. 14
 Καρτεροφρορ ἐσο, κλυ ἀδίκοις σὺ περὶ κρίσιμ ἦλω,
 Οὐκ εἰς μακρὰν γ' γελάσαι, νικῶν τις ἀδέσμοις. 15
 Οἰχοκῶνις ἐριδῳ, μὴ λοιδορίας ἀνγένησι.
 Σκαῖον γ' μεμνηθῶν μινιθμοῖο μετ' ἐχθραυ. 16
 Μὴ τε σεαυτὸν ἐπᾶναι, μὴτ' αὐθις φέγε, καὶ γ'
 Τῆτ' ἀνόητι δρῶσι, κηρὶ τὰς δόξα ταραάγει. 17
 Ἐφ' ἀνάλωμα μὲν, χρω χρήμασι σοῖς ὀλιγῳ τῶς:
 Βαιῶ γ' τε χρόνω τῶν μακρῶ πεπορισμῶν ἐίρει.
 Ἄφρων γίγνη, ὡς τε τὸ πρᾶγμα ἢ ὃ κειρὸς ἀπαιτῆ. 18
 Ἀρροσιῶν γάρ πρ πλάτῃεν ἀκηρ ἔστι φρένοισι.
 Φοίγε ἀσωτίη καὶ σμικρολόγς κακότηῃα. 19
 Αἰ δε γ' ἀντιπαλοἰ, φήμης ἀγαθοῖς τελέωσοι.
 Μὴ πῖστυε αἰ ἔω ἀπαγγέλλοντί σοι ἄτῃα. 20
 Τὴν πῖστιν δ' ὀλιγὴν νέμει, πλάσων πλάσαι λεχόντων.
 Ἡλιτες οἴω σφαλλόμενῳ, μὴ σαυτὸν ἀδόσι:
 Πλημελὴν τίς γάρ ποτε γλοῖκη, ἢ δε πῖντῳ. 21
 Βελλὺ κοῖνς ἀπώρρητον γνοσῶ ἐχεμῆδω.
 Πισῶ διν ἔω πῖστυε χροτὸς θεραπείη. 22
 Μὴ φέρε μοιβαρέως σήμεριαις ἀκομάτων.
 Εὐμνεῖ γ' τοῖς τέχνη ὄφρα καπῶσι σχολίη. 23
 24

- 25 Πρόβλεπε μοῖραν ἐπιρχομένῳ, ἵνα τὸν δὲ ὑπομένῃς.
Κυφότερον ἢ λαπῆ, πᾶν ὁ προέδωκεν ἤξῃν.
- 26 Ἄν κατὰ πῖπ' ἀπαρνύσῃσιν ἢ διωραγίῃσιν.
Πολλ' ἔχσ ἐλπίδ' ἔδ' ἢ ἰώτῳ ἀνδρας ἑώσῃς.
- 27 Πᾶν ὁ σαφῆς πρὸς ῥορῶν οἰδίας, μήτι περιέλθῃς.
Οἶφι μέτωπα κομῶν' α, μετ' ἔσ πολὺν τέτμε φαλάκρη.
- 28 Δέξκεό μετ' ατ' ἐύησ, τὰτ' ἐσὸ μὲν ἕστερον αὐθις.
Σηλῶν ἢ τῆτῳ θεῶν, ὃς δύο τᾶυτα δοκῶν.
- 29 Ἐστ' ἴτε γίγνησ καὶ ὀλιγαρκῆς ὄφρ ὑγίανοις.
Πᾶυρα τρυφῆγε δίδω, ἡ δ' οὐκ ἐλῆνγε τὰ πλείω.
- 30 Μὴ ἤψῃς δήμεο μονώτῳ ἔξολιγῶν.
Μήποτε ἐκ ἀρεσῆς τινὶ πολλοῖς αὐτῖα βάζωρ.
- 31 Ἐ-ῶ σοι μελεδῶνον πρῶτη φρονίῃς ὑγείας,
Καὶ μὴ κερῆς αὐτῶ, ἡ σοι νῆσ' ἐπελθῃ.
- 32 Ρίπτῃ ἡύωνια, νῆς μερόπων καὶ ἂ βέλεται αἰά,
Εγρήκων τ' ἀλπίζει, καὶ ἢ ὑπνοιοι θεάτῃ.

BIBAIION TPITON.

- 1 Ὡρ δὴ τᾶυτ' ἔπεα ζυετῶς πωθεῖς ἀναγῶναι,
Τὰς δ' ὑποθημοσιῶσ μετιῶν ὄφελ' ἔβῃς ἔσας,
Σὸν ῥύθριμζε διδάγμασι νῆσ, καὶ μήποτε πᾶσις
Εἰκῶν ἢ θανάτῃς βῖσς ἀμμορῶν ἢ ἀρ διδαχᾶσιν.
Ευθὸν δὴ πολλὸν κέρδ' ἀποποιεῖς, εἰ δ' ἀμελήσῃς,
Οὐκ ἐμὲ τῶν γράψαντα, σιαυτῶν δ' ἡσασθῆσας.
- 2 Ὁρῶς ζῶν, μύθων μὴ ἐπιλέξῃς ἀφρονεῖντων.
Οὐδὲ καὶ ἡμέτερον, διδρῶντῶν μύθων ἐκάσθ.
- 3 Ἀνθεῖς μάρτυς, σοφωμῶν πρῶτῶν σοο τιμῆς,
Ουτομ ἔστι κάλυφορ ἀμάρταδα σοῖο φίλοιο.
- 4 Μύθους μελιχίους τε, καὶ ἀμυλίους πεφύλαξ.
- Νημαρτῆς ἀπλώτῃς ἀγαθῆς, δολίῃ δ' ἢ ἐπακτῆ.
- 5 Νωθρεῖλῳ φύκε, ἀργίῳ τ' ἰωτῆς ἔσαν.

Ψυχῆς

- Ψυχῆς ἀσφῆς καὶ χάνωσις χρεῶα τῆκει. 6
- Ἐστ' ὅτε παραβολὰ δῖω φροντίσι μίγνυε τέρψῃς,
Ὀφρα φέρων θυμὸς φίλῳ ὄντινα αὐτῷ πόνορ ἴσχη. 7
- Μήτε λόγῃ, μήτ' ἔργῃ ἐπιδράξῃ ἑτέρωιο,
Μὴ τῷ σῶ παραδᾶγματι καὶ σὲ τις αὐθι γελάσῃ. 8
- Κληρορ ὄρ ἔσχεσπα ἔθῳν, ἐγγραφέ μοι πινάκειαιμ,
Καὶ μῖν ἀέξων φέρει, μήτι κακῶς ἐπακῆς. 9
- Ἡρ ὄφρῶς τοι πλεῖσ' ἔοι ποτὶ γῆρατ' ἔδῶ,
Σμικρολόγῳ μὴ ἴσδι, φίλοιοι δὲ πλοσσίωσῳ. 10
- Ὡφέλιμορ θδράπωντῳ βελίῳ μήτι παρῆλθῃς.
Μὴ δ' ἑτέριοιο τινὸς γνώμῳ εἰ σύμφορ ἔῃ. 11
- Εἰ μὴ χρεῖματα σοι καὶ κτήματα ὡς πᾶσ' ἔῃ.
Ζῆσορ τοῖς δ' ἀγαθῶν, ἂ τέως σοι ὁ κερὸς ὀπάσει. 12
- Μὴ ποτε κερῖδιῳ ἀλοχορ ἀγάθῃ διὰ φέρῃω,
Ὡς μὴ ἀνάγκῳ σῆς κατέχειν ἐπαχθῆσπερ ἔσσαν. 13
- Τῷ πολλῶν παραδᾶγματι μάθῃνε τίσῃτε βεξείς,
Ἡ φεῖξῃ βλοτῳ ἢ τῶνδε διδᾶσκαλῳ ἄμμιμ. 14
- Τοῖς δῖωτοῖς ἐπιφάρα, μήποτε τοῖς δε πωθεῖς,
Μαψιδιορ προλίπῃς τῆρογορ καμάτοιο ἀπεπῶρ. 15
- Μησίγα τέπερ ἐγνώσ ἐκ ὀρθῶς διαπραχθῆμ,
Μὴ σκαῖς ζῆλῳ δέξῃς, τὰ τεῖαυτα σιοπᾶρ. 16
- Ἴσγεο συμμαχίῳ κριθῆς περὶ θεσμᾶ δικασθῆ.
Καῖσοι καὶ τε νέμοι πωθεῖσο δίκη δ' ἐπέσδ. 17
- Ἡρ τι δικίως πᾶσῃς κατῆρικῶ φέρε θυμῶ,
Καὶ σωτῶ πᾶσας, σωτῶ σὺ τίνε δικασίῳ. 18
- Βιβλία πάνυ μετέρχεο πολλὰ, μετέρχεο πλεῖσῃ.
Ποιῆσαι θαυμασὰ καὶ, ἀλλ' ἔπις λεγῃσοι. 19
- Συσιτῶν ἑτάροιο, καὶ μετῃ λόγορ ἴσθ.
Μὴ κίβαλῳ δόξῃς ὅτι κέρμοιτ' ἔμμεμ ὀφέλις. 20
- Σῆς ὀργιῳμῆς ἀλόχῃ μὴ δέσδιθι φωνᾶς.
Τῆμ' ἢ σοι τᾶχει ὀδέρα γωνῃ, ὅτε κλάσει.

ΚΑΤΩΝΟΣ

- 21 Χρῶ σοῖς χρήμασι, καὶ μὴ ἀπλήγως τοῖς δε κατὰ χρῶ.
 Τῶν σῶν γὰρ διαπανθίζων, τὰ ξένα μάστιγας.
 22 Ασφάλισαι τὸν ἦτορ, μὴ ταρβῆν' ὡς ἐ πόντος.
 Ὅς κάρ μὴ καλὸς ἦ, πλὴν τῶν γε κακῶν τέλει τῆ.
 23 Μὴ ψυχρῆ σαργῆ σὸς ἀμφαγαπάζε τοικῆας.
 Μῆτερι πρόσκειξ' ἐδελῶν ἀρέσσι γυνεῆρι.

BIBAIION TETARTON.

- 1 Ασφαλέα ζῶν ὅς τις διακίβη έρον εἰσχεις,
 Κὰ παθέων ἀμύγες φέρει κέαρ ὀλεσιθύμων.
 Τὰς δε παραφάσις ἀναγινώσκεις ἴσαι ὄραι,
 Δῖεις γὰρ τι παρ αὐταῖς, ἔδ προσέχειρ σε ἀνωγα.
 2 Πλέττε ὑπόφρονέξ ἠὲ ἐθέλης ἔλβι τῆ ἔναι,
 Οὐ ἐελδόμεν τῷ τῶ μὲν αἰγῆ ἀπαίξαι.
 3 Τάραθὰ τ' φέσιως ἐκ' ἀρ ὡς τῆ σσι ἐπισείψξ,
 Ηρ ἀγαπᾶς κείνους ἐς ἀπὸρ χρεῶ τῆ κατῆπειξ.
 4 Ηρ ἀφύλακτῆ ἔωρ, ἀλόγως τὰ σὰ πάγια διοικῆς
 Μῆτι τύχην λέγε τυφλῶν, μὴ τιτῆν πρὸ ἔξσαν.
 5 Ἀργυρίῳ χρῶ, ἀργυρεῖς φιλίῳ δ' ἀπόλαιπε.
 Ηρ ἔδεις σοφὸς, ἔδεις τίμι τῆ ἠγάπατ' ἀνήρ.
 6 Ἀφενὸς γεροντὸς ὑγῆ σσο τὸν γρόα τήξ,
 Ὀλβον ἔχει, νοσέων γὰρ πλῆσθῆ τῆ χεῖ καὶ αὐτόν.
 7 Πληγὰς εσο' ὅτε μυσοπόλοιο φέρων παρὰ χρέος,
 Πλῆθι καὶ ἐμβρομίμημα χολωμῆλοιο τοικῆ.
 8 Πράττε τὰ ὠφέλιμα, προσεχῶς δὲ φύλααγε ἐκείνα,
 Οἷς τισιν ἀμφιβολτῆ πελξ ἢ τ' κέρδεις ἐλπίς.
 9 Πᾶν ὃ δύνω δῆναί χαρίν ἀπὸ τῶν χαρίζε.
 Τὸς ἀγαθὸς δὲ βρεξί, γὰρ μέρη ἐπλετο κέρδεις.
 10 Πᾶν ὅτιξ ὑποπῆρ σσι, τὰ χέως ἀποσεῖς.
 Ὅττι φιλεῖ τὰ πάρτῆ ὀλιγορδιόντα λυμάνειν.
 11 Ηρ ἀκόλαστῆ ὄρεξίς ἴσοχλοῖν σε κυδέρης.

Μη

BIBAIION TETARTON.

- Μη δέλε χριστέαδ λαμῶ γαστρὸς ἑταῖρω.
 Ηρ προκένται θηρία πάντ' ἔχειρ διὰ δέμιον. 12
 Ἐνέλομαι βρομίον τὸν ἀνθρώπου πῆρι πάντων,
 Εἰ σὸν τῆ ἀπάλαμον σσο τὸν χρέα συμπαριφρατῆξ. 13
 Σπῶνδε καὶ σφρονέειρ, ὡς γὰρ δόξεις ἀνδρεῖα τῆ.
 Συμμαχίῳ παρὰ γνωστῶν αἰτέων ἔσσοτε κάμνης, 14
 Πιστῆ γὰρ φίλος ἰκτῆρ προσφρέσθῆ τῆ ἔδεις.
 Εἰ σὺ πῆλαις, τὶ δύνωξ ἐκετι τὸ δῦμα. 15
 Ἀφραδεις ἐρ ἑτέρος μόξω ἔλπεαδ σὸ δῆνα.
 Ἐν τὰν ἑταῖρον, ἢ αὐ πωστὸν φίλον ὡ φιλεδίξη. 16
 Οὐ χὶ τύχη μόρῶπων, ὃ βίτῆ δ' ἰχνυτέτῆ ἦτω.
 Χρῶ τοῖς κρόδινδῆσι, κνιπῆς ἔνομα φύγῶν. 17
 Τίπτ' ὄφελτῆ πλῆτς, εἰ πλῆτῆς αἰγῆ ἀπαιτῶν.
 Τίμιον εἰ φήμι ἐδέλοις, βίῶν προφυλάαειρ, 18
 Σπῶνδε φυγῆν κραδίῳτε κακὰς τέρψξς βιοτοῖο.
 Ἀρτίφρων τελέδων νόα μὴ χλῶναζε γροαῖον. 19
 Πάντεσι γὰρ πολιοῖο πᾶσιδων φρένας εἰσι νεογνῶν.
 Καὶ τέχνῳ μάθε, ὅττι τύχης βροχάλως ἀπίδης, 20
 Τέχνη μνίμξ, καὶ μόρῶπων βίον ἐκ ἀπολέτῆ.
 Φράξσο πάντα σιωπῆ τῆ πῆτε λέγσσιρ ἔνασοι. 21
 Ἠδεα γὰρ μόρῶπων γυμνοῖ λόγτῆ, ἢ σὲ καλύπτει.
 Ἀσκει σὺν τέχνῳ, κἀπὸρ τῆς δ' ἐμμελετήσας, 22
 Ὡς μελέτη γὰρ νῶ, τᾶς χροστῆρ ἑδισμὸς ἀρεξῆξ.
 Μὴ ποτ' ἐπερχομῆνης ὄρης ἐμπάξσο πόντος. 23
 Οὐ γὰρ δέδιειρ σῆτορ, ὅς σιδε βίον διαπαίξειρ,
 Μάθεινε πρῶτα πρὸς ἐδλότῆ, αὐ δεσφῆξ ἀδιδιάνκξς 24
 Τῶν ἀγαθῶν διὰ γὰρ δάσιμον τελεθετῆ τὸ δῆδαιγμα.
 Τόσορ πῶν ὄσορ δύνω ἠὲ ἐθέλης ὑγιάνειν. 25
 Πᾶσα γὰρ σῶν πατάλη δεινῆς νόσς ἐστῆρ ἀφρορμῆ.
 Αἰνεῖς ἀμφαδίῳ τι, καὶ ὡς καλὸν διοικῆσαι, 26
 Ἀδρεξ μὴ τῆτ' αὐ πᾶσιρ δύκολη κατὰ μῆμξ.

ΚΑΤΩΝΟΣ

- 27 Ἐν ἡμερῇ τ' ἀναίτια πάντα φυλάσσει,
Ἐμπαλι δυσπραγῶν δὲ τὰ κρείττενα προσδύκα ἔχει.
- 28 Μένδανε μὴ λήγων μελέτη σοφίῳ γ' αἴξει.
Καὶ μακρῆσι τριβαῖς ὀλίγη σιώσεις ἐπορίσθη.
- 29 Αἶνα φειδίμυθον, ὃν πολλὰκι γ' ἁδικιάζεις.
Ἡμαρ γ' ἐμφανίσει σοι, ποῖς τις φίλον ἦεν.
- 30 Μὴ ἀσχωτῆς τὰυτα μαθεῖν, ἄπερ. 8 δε δάκκας.
Αἰσχρον μῆτε μαθεῖν ἐδέλεν, τὸ δ' ἁγιόν, οἶνον.
- 31 Εὐφροσυνῆ καὶ ἔρις βάνχω παφίητε σιωεῖσιν.
Ὡν τὸ μὲν ἀπτάζει, φέρειν δ' ἐριδας κέλομαί σοι.
- 32 Τὸς θυμῷ μαλακὸς καὶ σιγαλέος πεφύλαξο.
Εὐκλεστον πόσημὸς γ' αἰετὰ χαβόνθεα κύνει.
- 33 Εὐ τ' ἂν τῆ τῶν σῶν ἄχθη χαλεπῶν φίλον αἴση.
Βλέπον ἐς ἄλλους δυσπραγίαι, πῶσον ἐπλετο χέρων.
- 34 Τοῖς διωκτοῖς ἐπιχέρει, ἀπὲρ δὲ γ' ἐρέμοις
Θῖνα βεβαίωτερον ἢ λαῖστον ἐς ὑψιστὸν αἴρειν.
- 35 Αἴτιον ἀνδρῶν δικαίω μὴ φλάσσει ποῖ ἐρίων.
Τὰς ἀδίκους ἀργὰς γ' ἀμύνεται ἴφι τὸ θεῖον.
- 36 Γυμνασθε τῶν σῶν μὴ ἀνῶ, μὴ δ' ὀλοφύρα.
Χαίρει δὲ μάλλον ἐπὶ σωθῆν σοι ἔχειν ἀπολέσσει.
- 37 Ἐστὶ μὲν ἄλγος ἐπαχθὲς, ἅτις κέντητ' ἀπεβάλλει,
Ἐμψως δ' εἶσιμ' ἂν τὸν φρονέοντα φέρειν ἐπέσειν.
- 38 Μὴ μακρὸς σαυτῷ κερὸς βιοτῆς καθιπισχνῶ.
Ὡς σκία σώματι γ', μέρτορ' ἔσπετ' ἢ ἡπὸρ ἀφίξη.
- 39 Ἰλάσκει θυέλασι θεῶν, λίπε μίσχον ἀρότρω.
Μὴ δὲ μιν δὴμιλῶσαι δόκα ἀίματι καὶ σφαγίοισι.
- 40 Δὸς τόπων ἠγορένφι τύχης, καὶ ὕπεκε κακωθῆς,
Ἡ γὰρ γ' ἔσχε λημιῶν, σχοῖν καὶ πῶρ ὀνύσας.
- 41 Εἰ ποδ' ἀμαρτήσης πᾶσι δὲ σὺ σαυτῶν ἐπέσας.
Τράματ' αἰ γ' ἠθραπῶσι μὲν, ἀλγεῖσι μὲν ἀλγῶν ἀκείτα.
- 42 Μῆπρ πολυχρονίῳ φίλος φιλίῳ ἀποσείας.

Ἡθεα

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

- Ἡθεα κένθρον ἀμειψαι, σὺ μυνέο τῶν περὶ ἡμέρων.
Ἰσθ' ἢ προσασθῆ χάρις ἵνα φίλωδον εἴης.
- Καὶ μὴ φῶσι σε τῆς ἀσχῆς ὀλετῆρα κἀκίση.
Φράξο μὴ ποθ' ὑποπτοῦ ἔωρ αἰετὸν ἄδλιον εἴης.
- 43 Δελοῖς γ' καὶ ὑπέτωις λαιτῶν μέρτορ' ἢ ζῆς.
Ἡρ ὀνήσης σαυτῷ δμῶας πρὸς δόρατῶν,
- 44 Σπᾶς τε καλῆς δόξας, κ' ἀθρόως ἔτας ἐπίσω.
Ἄρπασσον αἶψα λαβὴν τῶν πρῶτῶν ἐπίσω.
- 45 Μὴ δὲ δῖοκε παλίνδρομῶν ἔωρ μάρτορ' ἠθαδερσίας.
Μὴ ἐπιχέρει κακῶν θανάτοις φίλον ἠθαπινάοις.
- 46 Οἷον ἢ ἐσθλοὶ ὀνήσκεισ' ἔωρ βίον ἀμμορῶν ἀσχῆς.
Πραχὸς ἔωρ καὶ ἔχωρ κάλλι πῶρ πῶσον ἀκοιτιν,
- 47 Πλαττόμενον φιλίῳ κακῶν ἐχθρῶν πᾶγχυ φυλάσσει.
Εἰ σιωφένει μαθεῖν μακρῶν ἐπὶ δακτύλα πολλὰ.
- 48 Σπῶ δὲ λαθεῖν καὶ πλεονα, φοβίγεται τὴν ἀμειψαν.
Θωμάσας ἐπίσισι χερῶσάτα με γυμνοῖς;
- Τῶτο δὲ νῦν βρα χύτης δρεῖα σὺν δῦο ταῦτα τιθέσασ.

Τ Ε Λ Ο Σ .

DICTA SAPIEN-

TVM E' GRAECIS, VT HA-

bebantur, à nescio quo Graeculoutcunque

collecta, uel conficta potius, Erasmo

interprete. αυθηνε δαμνακω

PERIANDRI CORINTHII.

Omnibus placeto.

Bona res quies.

Periculosa temeritas.

Semper uoluptates sunt mortales, honores autē immortales.

D I C T A

Amicis aduersa fortuna utentibus idem esto.
 Lucrum turpe, res pessima.
 Quicquid promiseris, facito.
 Infortunium tuum celato, ne uoluptate afficias inimicos.
 Veritati adhaereto Age quæ iusta sunt.
 Violentiam oderis. Principibus cede.
 Voluptati tempera A' iurciurando abstine.
 Pietatem sectare. Laudato honesta.
 A' uitijs abstine. Beneficium repende.
 Supplicibus misericors esto.
 Liberos institue.
 Sapientum utere consuetudine. Litem oderis.
 Bonos in pretio habeto.
 Audi, quæ ad te pertinent.
 Probrum fugito. Responde in tempore.
 Ea facito, quorum non possit poenitere.
 Ne cui inuideas Oculis moderare.
 Quod iustum est, imitare.
 Benemeritos honora. spes foue.
 Calumniam oderis. Affabilis esto.
 Cum erraris, muta consilium.
 Diutinam amicitiam custodi.
 Omnibus teipsum præbe. Concordiam sectare.
 Magistratus metue. Ne loquaris ad gratiam.
 Ne tempori credideris. Teipsum ne negligas.
 Seniore[m] reuerere. Mortem oppete pro patria.
 Ne quauis de re doleas.
 Ex ingenuis liberòs crea.
 Sperato tanquam mortalis.
 Parcito tanquam immortalis.
 Ne efferas gloria. Arcanum ceta.

Cede

S A P I E N T I V M.

Cede magnis. Opportunitatem expectato.
 Mortalia cogita. Largire cum utilitate.
 Ne prior iniuriam facias. Dolorem fuge.
 Mortuum ne irrideto. Amicis utere.
 Consule inculpatè. Delecta amicos.

B I A N T I S.

In speculo teipsum contemplare: & si formosus appare-
 bis, age quæ deccant formam: sin deformis, quod in facie
 minus est, id morum pensato pulchritudine.
 De numine ne malè loquare, quid sit autem ausculta.
 Audito multa, loquere pauca.
 Prius intellige, & deinde ad opus accede.
 Ne ob diuitias laudaris uirum indignum.
 Persuasione cape, non ui.
 Compara, in adolescentia quidem modestiam, in senectute
 uerò sapientiam.

P I T T A C I M I T Y L E N A E I.

Quæ facturus es, ea ne prædixeris: frustratus enim ride-
 beris. Deposito redde.
 A familiaribus in minutis rebus laesus feras.
 Amico ne maledixeris.
 Inimicum ne putes amicum.
 Vxori dominare.
 Quæ feceris parentibus, eadem à liberis expecta.
 Desidiosus ne esto.
 Inter amicos ne fueris iudex.
 Ne contende cum parentibus, etiam si iusta dixeris.
 Ne geras imperium, priusquam patère didiceris.
 Infortunatum ne irriferis.
 Ne lingua præcurrat mentem.
 Quæ fieri non possunt, caue concupiscas.

Ne

DICTA

Ne festinaueris loqui. Legibus pare.
 Nosce teipsum. Ne quid nimis.
 Ante omnia uenerare numen.
 Parentes reuerere.
 Audito libenter.
 Voluptatem coërce.
 Inimicitiam solue.
 Vxorem ducito ex equalibus: ne si ex ditioribus duxeris,
 dominos tibi pares, non affines.

CLEOVLII LINDII.

Ne sis unquam elatus. Domus curam age.
 Libros euolue.
 Liberos tibi charissimos erudi.
 Iuste iudicato. Bonis benefacito.
 A' maledicentia temperato.
 Suspicionem abijcito.
 Parentes patientia uince.
 Beneficij accepti memento.
 Inferiorem ne reijcias. Aliena ne concupiscas.
 Ne teipsum præcipites in discrimen.
 Res amici diliges, ut perinde serues ut tuas.
 Quod oderis, alteri ne feceris.
 Ne cui miniteris, est enim muliebres.
 Citius ad infortunatos amicos, quam ad fortunatos profi-
 ciscere.
 Lapis auri index, aurum hominum.
 Voto nihil pretiosius.
 Mendax calumnia uitam corrumpit.
 Mendaces odit quisquis prudens ac sapiens

CHILONIS LACEDÆMONII.

Nosce teipsum. Ne cui inuideas mortalia.
 Tempe

SAPIENTVM.

Temperantiam exerce.
 Tempori parce.
 Multitudini place.
 Moribus probatus esto.
 Oderis calumnias.
 Turpia fuge.
 Iuste rem para.
 Sapientia utere.
 Ne quid suspiceris.
 Ne fueris onerosus.

SOLONIS ATHENIENSIS.

Deum cole.
 Amicis succurre.
 Veritatem sustineto.
 Legibus pareto.
 Iracundiæ moderare.
 Malos odio prosequitor.
 Parentes reuerere.
 Nemini inuideto.
 Ne iurato.
 Cogita quod iustum est.
 Virtutem laudato.

THALETIS MILESII.

Principem honora.
 Similis tui sis.
 Quod adest, boni consulito.
 Gloriam sectare.
 Pacem dilige.
 Susurrone[m] ex ædibus eijce.
 Amicos probato.
 Nemini promittito.
 A' uitijs abstineto.
 Vitæ curam age.
 Laudatus esto apud omnes.

DICTA SAPIENTVM EX AVSONIO,
 carmine. Atq; in his extrema sententia ferè semper
 est gemina, & disticho comprehenditur.

PERIANDRI, CARMINE
 PHALEVCIO.

Nunquam discrepat vtile à decoro.
 Id est, Nihil utile, quod non honestum.
 Plus est sollicitus, magis beatus.
 Id est, Quò quisq; ditior, hoc magis sollicitus uiuit.
 Mortem optare malum, timere peius.
 Miser est, qui tædio uitæ mortem optat, sed miserior, qui
 semper

DICTA

semper timet mortem.

Faxis, vt libeat, quod est necesse.

Quod necesse est facere, fac ut libenter facias.

Multis terribilis, caueto multos.

Quem multi timent, is multos timeat necesse est.

Si fortuna iuuat, caueto tolli.

Si fortuna tonat, caueto mergi.

Ne extollaris fortune prosperitate. In rebus aduersis ne frangaris animo.

BIANTIS, CARMINE

HEROICO.

Quænam summa boni? mens quæ sibi conscia recti.

Id est, Quid optimum? Animus bene sibi conscius.

Pernicies homini quæ maxima? solus homo alter.

Id est, Hominum maxima perniciēs est ab homine.

Quis diues? qui nil cupiat. Quis pauper? auarus.

Diues est, non qui multa possidet, sed qui sua sorte contentus est. Auarus omnis, pauper est, qui quod habet, non habet.

Quæ dos matronis pulcherrima? vita pudica.

Mulier etiam indotata, satis dotata est, si casta est.

Quæ casta est? de qua mentiri fama veretur.

Casta non est, de qua fama turpiter loquitur.

Quod prudentis opus? cum possit, nolle nocere.

Quod stulti proprium? non posse, & velle nocere.

Propriū prudentis est, etiā cum possit, nolle tamen ulcisci.

Malus etiam cum non possit, optat tamen ledere.

PIT

SAPIENTVM.

PITTACI, CARMINE

IAMBICO TRIMETRO.

Loqui ignorabit, qui tacere nesciet.

Eiusdem est artis, recte tacere, & recte loqui.

Bono probari malo, quàm multis malis.

Non refert quàm multi laudent te, sed quales. Nam ab improbis laudari, uituperari est.

Demens superbis inuidet felicibus.

Stultitiæ est cruciari felicitate malorum, quasi in uulgaribus bonis sit sita felicitas.

Demens dolorem ridet infeliciū.

Aequè stultum est gaudere calamitate malorum, quasi non & antè fuerint infelices.

Pareto legi, quisquis legem sanxeris.

Quod alijs præscripseris, ipse seruato.

Plures amicos re secunda compares.

Paucos amicos rebus aduersis probes.

Prospera fortuna conciliat multos amicos:

At reflante fortuna pauci manent, sed sinceri.

CLEOVLII, CARMINE

ASCLEPIADAE O.

Quanto plus liceat, tam libeat minus.

Quò potentior es, hoc magis caue, ne quid pecces: & quò plus tibi permittūt homines ob principatum, hoc ipse minus permittas tibi.

Fortunæ inuidia est immeritus miser.

Cum bonis malè est, fortunæ imputatur, cum ea sepe magnatum sit culpa.

Felix criminibus nullus erit diu.

Felicitas malo parata, non est diuturna.

Ignor

Ignoscas aliis multa, nihil tibi.
 In alios lenis esto, in teipsum seuerus.
 Parcit quisque bonis, prodere vult bonos.
 Qui bonos uiros tradit in manus bonorum, is seruat, non perdit, quos prodit. *Quanquam suspicor legendum,*
 Parcit quisque bonus, perdere vult malos.
 Ut sit sensus, qui malos, ac nocentes afficit supplicio, is miseretur bonorum & innocentium, quos ab horum uiolentia liberat. Et quisq; durius positum est, pro quisquis.
 Maiorum meritis gloria non datur.
 Turpis saepe datur fama minoribus.
 Laus parentum non tribuitur posteris.
 At probra parentum saepe obijciuntur liberis.

CHILONIS, CARMINE CHORIAM-
 bico, ex Choriambis tribus & Amphibra-
 chis. uidetur Sotadicum.

Nolo minor me timeat, despiciatque maior.
 Sic est moderanda uite ratio, ut nec inferioribus sis formi-
 dini, quod est tyrannicum: nec superioribus contemptui,
 quod est abiecte fortunæ.
 Viue memor mortis, immemor ut sis salutis.
 Sic fuge turpia, quasi hodie moriturus. Sic cura honesta
 studia, quasi semper uicturus. Quando hic uersus depra-
 uatus est, suspicor ita legendum,
 Viue memor mortis, ut sis memor & salutis. Aut sic,
 Viue memor mortis, ne sis immemor & salutis.
 Tristia cuncta exuperans, aut animo, aut amico.
 In rebus aduersis, aut amici consuetudine falle mororem,
 aut animo te sustine.
 Tu bene si quid facias, non meminisse fas est.

Benefa

Benefacta tua prædicent alij.
 Grata senectus homini, quæ parilis iuuentæ.
 Illa iuuentus grauior, quæ similis senectæ.
 Florida senectus, similima est adolescentiæ.
 Morosa iuuentus, similima est senectuti.

SOLOONIS, CARMINE
 TROCHAICO.

Dico tunc vitam beatam, fata cum peracta sunt.
 Nemo beatus, nisi qui feliciter obierit diem.
 Par pari iugato coniunx: dissidet quod impar est.
 Firmissima est amicitia, quæ inter pares coijt.
 Non erunt honores unquam fortuiti muneris.
 Honos uerus uirtutis est premium, non munus fortunæ.
 Clam coarguas propinquum, sed palam laudaueris.
 Amicum laudato palam, sed errantem occultè corripere.
 Pulchrius multo parari, quam creari nobilem.
 Clarior est nobilitas, quam ipse tuis uirtutibus tibi para-
 ris, quam quæ ex maiorum imaginibus contingit.
 Certa si decreta fors est, quid cauere proderit?
 Siue sunt incerta cuncta, quid timere conuenit?
 Si fatum uitari non potest, quid prodest præcisse? Sim
 incertum, stultum est timere, quod an euenturum sit,
 nescias.

THALETIS, VERSV
 PENTAMETRO.

Turpe quid aufurus, te sine teste time.
 Quod apud alium puderet facere, ne solus quidem ausis
 facere, ueluti teipso teste.
 Vita perit, mortis gloria non moritur.
 Etiam post mortem uiuit gloria benefactorum.

Quod factururus eris, dicere sustuleris.

Sile, si quid est in animo facere, ne quis impediatur.

Crux est, si metuas vincere quod nequeas.

Auget sibi molestiam, qui timet, quod uitari non potest.

Cum verò obiurgas, sic inimicè iuuas.

Præstat uerè carpi ab inimico, quàm falsò laudari ab amico.

Nil nimium, fatis est, ne sit & hoc nimium.

Ne quid nimis. Nam modus omnibus in rebus est optimus.

SEQVUNTUR MIMI

PVBLIANI, AB ERASMO damna-
cauchri
castigati & elucidati.

ERASMVS ROTERODAVRE
LECTORI S. Damna-

IN hos deprauatissimè scriptos reperi commētariolos longè prodigiosiores, quàm in Catonem, qui neq; cælum, neq; terram attingerent, & tamen accuratissimè depictos, ceu rem sacram. O seculū illud infelix! Sunt pleriq; Senarij Iambici, sed Latine Comœdiæ libertatem non fugiētes. si quod diuersum genus inciderit, annotabimus. Ceterum qui scire uolet, à quàm portentosis mendis hos Mimos uindicauerimus, is conferat cum his, quos ante nostram editionem habebant uulgati codices. Vale lector, & fruiere. Alienum est omne, quidquid optando euenit. Sensus est, id quod nostro studio paratur, uerè nostrum est: quod uotis contingit, alienum est, nempe quod fortuna possit eripere.

Ab alio expectes, alteri quod feceris.

Qualis fueris in alios, tales alij futuri sunt in te.

Animus

Animus uereri qui scit tutò aggredi.

Qui intelligit periculum, is nouit cauere periculum. Temeritas autem periculose rem aggreditur, quia nescit timere.

Auxilia humil' a firma consensus facit.

Concordia fortia facit, etiam quæ sunt imbecillia: contra, discordia maximas opes debilitat.

Amor animi arbitrio sumitur, non ponitur.

Nobis in manu est, non incipere amare: ubi cœperis, iam illi seruus es, nec potes excutere, cum uelis.

Aut amat, aut odit mulier, nihil est tertium.

Mulier nimis est uehemens in utranq; partem, animal affectibus obnoxium. Quamquam huiusmodi uiros etiam non paucos reperias, nimis in utranq; partem uehementes.

Ad tristem partem strenua suspicio.

Qui parum sunt felices, magis laborant suspicione. Vel suspicio plerunq; uergit in partem deteriorem. Strenua, hic citam ac propensam significat.

Ames parentem, si æquus est: si alter, feras.

Bonum parentem ama, difficilem tolera, uel ob hoc, quia pater est. Aequus dixit, pro commodo & humano.

Aspicere oportet, quod possis deperdere.

Serua quod nolis perire. Oculus autem, hoc est, presentia domini, optimus rei custos.

Amici vitia si feras, facis tua.

*Tibi imputabitur, qui quid peccat amicus: cum non admo-
neas.*

Aliena homini ingenuo, acerba est seruitus.

Alijs seruire durum est ei, qui liber sit natus, & alijs imperare solitus.

Absentem lædit, cum ebrio qui litigat.

Mens enim ebrii non adest, cum qua loquendum est. Ita que perinde est, ac si non adesset ipse.

Amans iratus multa mentitur sibi.

Multa enim constituit in animo, quæ non præstat postea: Egone illam, quæ me, quæ illum?

Auarus ipse miseriæ causa est suæ.

Nam sua sponte et uolens pauper est.

Amans quid cupiat, scit: quid sapiat, non videt.

Amans sine iudicio cupit, nec expendit salubre sit, an perniciosum, id quod cupit.

Amans, quod suspicatur vigilans, somniat.

Qui amant, ipsi somnia fingunt, et inani spe sibi blandiuntur.

Ad calamitatem quilibet rumor valet.

Tristia facile sparguntur in uulgus: quæ recta sunt et honesta, uix creduntur.

Amor extorqueri non potest, elabi potest.

Amor non potest subito, uicq; expelli, sed paulatim potest elabi.

Ab amante lacrymis redimas iracundiam.

Amans iratus lacrymis placatur.

Apertè mala cum est mulier, tum demum est bona.

Fucatum et fraudulentum est animal mulier, eoq; minimè noxia, cum palam est mala. Indicat hinc nullam esse bonam.

Auarum facile capias, ubi non sis idem.

Auarum non potest ferre auarus. Vel, Facile fallis auarum, nisi sis idem, quod ille est, id est, auarus et ipse.

Amare & sapere vix Deo conceditur.

Non est eiusdem amare, et sanæ mentis esse. Perinde quasi uelis cum ratione insanire, quemadmodum habet Terentius.

Auarus,

Auarus, nisi cum moritur, nil rectè facit.

Etenim cum moritur, tum demum permittit alios suis opibus frui.

Astutè dum celatur, se ætas indicat.

Senectus celari non potest. Nisi fortè sic legendum est,

Astu crimen celatur, ætas indicat. Tempus enim aperit omnia.

Auarus damno potiùs, quàm sapiens dolet.

Sapiens non cruciatur damnis rerum, sed is, qui magni facit pecuniam.

Auaro quid mali optes, ni ut uiuat diu?

Propterea quòd miserrimè uiuat. Summum igitur malum optat auaro, qui optat diuinam uitam.

Animo dolenti nil oportet credere.

Quandiu doles, ne quid tibi ipsi fidas. Nihil enim sani suadet dolor. Expecta donec residat ægritudo, tum statue quid uelis loqui aut facere.

Alienum nobis, nostrum plus aliis placet.

Suæ quæq; sortis pœnitet. Aliena miramur, uerbis duntaxat. Ceterum si ad rem uentum sit, pauci uelint cum alijs commutare.

Amare iuueni fructus est, crimen seni.

Amor uoluptas est in iuueni, scelus in seni, non uoluptas.

Anus cum ludit, morti delicias facit.

Anum uicinam morti nõ decet lusus: uidetur enim mortem delectare uelle.

Amoris vulnus idem qui fanat, facit.

Desiderij vulnus sanat idem qui facit, si sui copiam faciat.

Alludit autem ad Telephi fabulam.

Ad pœnitendum properat, citò qui iudicat.

Ne statim pronunties. Nam præcipitati iudicij sepe pœnitet.

Amicos res opimæ parant, aduersæ probant.

Et hoc carmen deprauatum est: fortè sic legendum:

Amicum opimæ res parant, tristes probant.

Secunda fortuna conciliat amicos, aduersa explorat ficti sint, an ueri.

Aleator quâto in arte est melior, tâto est nequior.

Hoc est carmen trochaicum. In mala re quò magis excellis, tantò sceleratior es. Veluti miles, quò melior est, hòc uir nequior.

Arcum intentio frangit, animum remissio.

Arcus frangitur, si nimium tendas. Animi uires augentur exercitatione, otio franguntur.

Bis est gratum, quod opus est, vltro si offeras.

Beneficium precibus extortum, magnam gratiæ partem perdit. Quod vltro oblatum est, id bis gratum.

Beneficium dare qui nescit, iniuste petit.

Non debet uti beneficijs aliorum, qui ipse nemini benefacit.

Bonum est fugienda aspiciere alieno in malo.

Item Plautus, Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit.

Quid tibi sit fugiendum, id discas non tuo malo, sed ex aliorum malis exemplum sumito.

Beneficium accipere, libertatem vendere est.

Felicus est dare, quàm accipere. Perdit enim libertatem, quisquis utitur alterius beneficio.

Bona nemini hora est, vt non alicui sit mala.

Nulla fortuna secunda est, quæ non alicuius malo contingat.

Bis enim mori est, alterius arbitrio mori.

Mort

Mortem naturalem æquiore animo ferunt homines, adactam grauius.

Beneficia plura recipit, qui scit reddere.

Ingratis nemo plura committit. Quos experimur gratos, in hos maiora conferimus.

Bis peccas, cum peccandi obsequiū accommodas.

Nam & illum adiuuas, & te eiusdem malefacti reum facis.

Bonus animus læsus, grauius multò irascitur.

Lenis animus cum incandescit, uehementius commouetur.

Bona mors est homini, vitæ quæ extinguit mala.

Miseris mors est optanda quoque, ut quæ finem adferat malorum.

Beneficium dando accepit, qui digno dedit.

Hunc uersum nominatim citat Aulus Gellius inter Mimos Publianos.

Blanditia, non imperio, fit dulcis Venus.

Iucundum est, cum ex animo quid redamatur, non cum extorquetur mulieris obsequium.

Bonus animus nunquam eiranti obsequium accommodat.

Qui probus est ipse, nunquam alteri peccanti assentitur.

Beneficium se dedisse qui dicit, petit.

Commemoratio beneficij dati, est reposcentis gratiam.

Coniunctio animi, maxima est cognatio.

Arctius alligat mutua beneuolentia, quàm affinitas sanguinis. Fortè uersus hic ita legendus est:

Beneuolus animus maxima est cognatio.

Nam & hoc modo carmen constat, & in hac litera nẽpe B,

reperiebatur.

Beneficium sæpe dare, docere est reddere.

Qui sæpius bene meretur de aliquo, is prouocat ad gratitudinem, quadam pertinacia beneficiendi.

Bonitatis verba imitari, maior malitia est.

Qui malus est, & bene loquitur, is plus quàm malus est.

Bona opinio homini tutior pecunia est.

Tutius est habere bonam famam, quàm diuitias.

Bonum tametsi supprimitur, non extinguitur.

Veritas & iustitia premi potest ad tempus, sed emergit postea.

Bis vincit, qui se vincit in victoria.

Qui moderatè utitur uictoria, is uincit primùm hostem, deinde animum.

Benignus etiam dandi causam cogitat.

Qui liberalis est, non expectat ut rogetur, sed ultrò querit occasionem largiendi.

Bis interimitur, qui suis armis perit.

Magis nobis dolet calamitas, cuius ipsi ministrauimus occasionem. Veluti si quis hominem euehat ad magistratum, à quo postea subuertatur.

Bene dormit, qui non sentit quàm malè dormiat.

Cùm abest sensus mali, nihil est mali. Veluti si quis alto somno obrutus, non sentiat incommoditatem strati.

Bonorum crimen, est officiosus miser.

Si calamitosus est, qui rectè uiuit, hoc imputatur uirtuti, cui dicunt aduersari fortunam. Vel sic: Cùm eget necessarijs uir probus, in dedecus uergit bonorum uirorum, qui uirtuti non habeant honorem.

Bona

Bona fama in tenebris propriū splendorē obtinet.
Decus rectè factorum non potest obscurari: lucet enim in ipso pectore, si non respondet opinio populi.

Bene cogitata si excidunt, non occidunt.

Quod rectè proposueris, etiam si ad tempus excidit animo, tamen non omnino perit.

Bene perdit nummos, iudici cùm dat nocens.

Qui corrumpit iudicem pecunia, cùm sit nocens, perdit eam, sed suo bono. proinde bene perdit.

Bonis nocet, quisquis pepercit malis.

Fit iniuria bonis, cùm impunitas datur malis. Pauciores enim boni futuri sunt, si liceat impune malos esse.

Bono iustitiæ, proxima est seueritas.

Seueritas enim est iustitia rigidior & exactior, uergens tamen ad clementiam.

Bonum apud uirum citò moritur iracundia.

Apud malos uiros ira tardissimè senescit, apud bonos citò.

Bona turpitudò est, quæ periculum indicat.

Aut sic, quæ periculum uindicat. Satius est pudere, quàm pigere. Pudor utilis est, per quem arcemur ab his, quæ periculosè fecerimus.

Bona comparat praesidia misericordia.

In alios misericors, meretur ut in ipsum fauentes sint alij, si quid inciderit.

Bonarum rerum consuetudo, pessima est.

Vilescit quod consuetum esse cæperit. Bonis rebus nihil debet esse carius. Carum est autem, quod rarum est.

Beneficium dignis ubi das, omnes obligas.

Virtuti enim datur, non homini. Et tuo beneficio bonus in cæteros omnes utitur.

Crudelis in re aduersa est obiurgatio.

Consolandus est amicus, nō obiurgandus in rebus afflictis.

Cauendi nulla est dimittenda occasio.

Nunquam satis caueris. Aliquando nocendi est omittenda occasio, cauendi nunquam.

Cui semper dedecris, vbi neges, rapere imperas.

Qui adsueuerit semper accipere, is putat iam sibi deberi, quod datur, adeo, ut si negaris, paratus sit eripere ui. Hoc ad magnates peculiariter attinet.

Crudelem medicum intemperans æger facit.

Ægroti intemperantia facit, ut medicus cogatur ad duriora remedia descendere, nempe sectionem, aut uisionem, & similia.

Cuius mortem amici expectant, vitam oderunt.

Eius uita fuerit inuisa oportet, cuius amici mortem optant.

Cum inimico nemo in gratiam citò redit.

Non est statim fidendum inimico. Facile dissoluitur beneuolentia, at non facile sarcitur. Et ira omnium tardissime senescit.

Citius venit periculum, cum contemnitur.

Magis nocet periculum his, qui negligunt, quam qui cauent.

Castra ad virum matrona parendo imperat.

Pudica uxor hoc impetrat obsequio suo, ut quicquid uelit, faciat maritus: & magis impetrat cum obsequitur, quam cum exigit.

Citò ignominia fit, superbi gloria.

Arrogantiam semper sequitur infamia. Et qui insolenter uititur gloria, incidit in ignominiam.

Consilio

Consilio meliùs vincas, quam iracundia.

Ira præceps est, prudentia sedata. Hac citius efficies, quam uoles, quam uolentia & ferocia.

Cuius dolori remedium est patientia.

Omnis dolor lenitur patientia. Alia alijs malis sunt remedia, at patientia commune est malorum omnium lenimentum.

Cum vitia profunt, peccat, qui rectè facit.

Cum expedit esse malos, tum nocet esse bonos. Et cum premium est malefactis, tum benefactis poena est.

Contemni est leuius, quam stultitia percuti.

Satius est contemni ob uirtutem, quam stultum quid agere.

Comes sacundus in via, pro uehiculo est.

Et hic uersus citatur ab Aulo Gellio: Iucundus confabulator facit, ut non sentias uiaè tedium, perinde ac si uehiculo porteris.

Citò improborum laeta in perniciem cadunt.

Non est diuturna malorum felicitas.

Crimen relinquit uitam, qui mortem appetit.

Uidetur accusare uitam suam, qui mortem appetit.

Cui plus licet quam par est, plus uult quam licet.

Hunc uersiculum adscripsi ex Gellio: Cui plus permittitur quam æquum est, is plus sibi sumit quam oportet. Hoc conuenit in tyrannos, & uxores.

Discipulus est prioris, posterior dies.

Quotidiana rerum experientia reddimur prudentiores.

Damnare est obiurgare, cum auxilio est opus.

Cum amicus afflictus eget auxilio, tum obiurgare non est officiosum, sed damnare est. primum eximendus est calamitati, postea obiurgandus, quod sua culpa in eam incidit.

Diu

Diu apparandum est bellum, vt vincas celerius.

Qui in aggrediendo nimium properant, aliquādo tardius conficiunt. Mora in apparando non dispendium est, sed lucrum ad negotium citò conficiendum.

Dixeris maledicta cuncta, cum ingratum hominem dixeris.

Ingratitudo omnia uitia in se complectitur. Nullum igitur conuitium dici potest contumeliosius. Versus est Trochaicus.

De inimico ne loquare malum, si cogites.

Si cogitas nocere inimico, caue loquaris malè, cauebit enim ille. stultum est igitur maledicere. Nam si amicus est, iniquè facis: sin inimicus, minus illi nocebis.

Deliberare vtilia, mora tutissima est.

Tutissimum est esse lentas consultationes. Nam precipitata consilia plerunq; sunt inauspicata.

Dolor decrescit, vbi quò crescat, non habet.

Cum malum uenerit ad summum, tum necesse est, ut fiat remissius.

De discere flere foeminam, est mendacium.

Id est, foemina nunquam hoc dediscet.

Discordia fit charior concordia.

Amantium iræ, amoris redintegratio est.

Deliberandum est diu, quod statuumendum est semel.

De quo non potes nisi semel statuere, ueluti de matrimonio, de sacerdotio, de hoc diu deliberandum est, priusquam aggrediaris.

Difficilem oportet aurem habere ad crimina.

Ne faciliè credas accusanti quempiam.

Dum vita grata est, mortis conditio optima est.

Tum

Tum optimum est mori, cum adhuc dulce est uiuere.

Damnum appellandum est, cum mala fama lucrum.

Lucrum cum iactura famæ, damnum est, non lucrum.

Ducis in consilio posita est virtus militum.

Frustra sunt fortes milites, ni ducis prudentia regantur.

Dies quod donat, timeas, citò raptum venit.

Quod subito contingit, subito solet auferre fortuna. Fortasse teneas, legendum pro timeas.

Dimittum quod nescitur, non amittitur.

Non est damnum, quod non sentis.

Etiam innocentes cogit mentiri dolor.

In tormentis sepe mentiuntur et innocetes, adacti cruciatu.

Etiam peccato rectè præstatnr fides.

Adeo seruanda est fides, ut etiam malis in rebus aliquando præstanda sit.

Etiam celeritas in desiderio mora est.

Cupienti etiam festinatio uidetur mora.

Ex vitio alterius, sapiens emendat suum.

Ex alienis erratis sapiens colligit, quid sit sibi cauendum.

Et decet, & superat miseris cogitatio.

Decet, quia non uident, quo pacto possint mederi malis: et superest, quia intelligunt, quid debuerint cauere, sed serò.

Etiam obliuisci quod scis, interdum expedit.

Quedã huiusmodi sunt, ut sint dediscenda. Legi poterat, quod sis, ut sit sensus: Expedit aliquoties meminisse magis quid præsens tempus et res postulet, quam tua dignitas.

Ex hominum quæstu, facta Fortuna est dea.

Studiũ lucri facit, ut fortuna credatur esse dea, quæ faueat.

Aut (ex questu) id est, querimonia. Nam illi impugnant, si

quid

quid acciderit.

Effugere cupiditatem, regnum est vincere.

Vincere auaritiam, aut iram, plus est quàm regnum.

Exuli ubi nusquam domus est, sine sepulchro est tanquam mortuus.

Opinor ita legendum:

Cui nusquã domus est, sine sepulchro est mortuus.

Id est, Exul qui nusquam habet domũ, perinde est, ut mortuus insepultus, aut cui non est sepulchrum. Exilium enim mors est civilis.

Etiã qui faciunt, odio habent iniuriam.

Nolunt sibi fieri iniuriam nec ij, qui faciunt alijs.

Eripere telum, non dare irato, decet.

Irato non est danda occasio nocendi : sed potius adimenda.

Se denegare patria, exilium est pati.

Sic enim uersiculum hunc mutauimus:

Qui latet, & non uersatur in Republica, is sua sponte exul est.

Etiã capillus vnus habet umbram suam.

Nihil est tam minutum, quod non possit aliquid.

Eheu quàm miserum est, fieri metuendo senem!

Miserrimum est consensescere metu mali, quod nondum aduenerit.

Etiã hosti est æquus, qui habet in consilio fidem.

Qui sequitur, quod dicitur fides, non quod dolor, is etiã hostibus erit æquus.

Excelsis multò facilius casus nocet.

Ex alto cadētibus periculosior est ac facilior ruina. Ita periculosius

riculosius deijciuntur ex alta fortuna.

Fidem qui perdit, quo se seruet in reliquum?

Qui perdit pecuniam, habet in quod se seruet : qui fidem, nihil habet, cui se seruet.

Fortuna cum blanditur, captatum venit.

Insidiatur fortuna, cum blanda est: ita tum maximè habenda est suspecta, cum maximè prospera est.

Fortunam citius reperias, quàm retineas.

Difficilimum est retinere fortunam, ne mutetur. Et maior uirtus est tueri partem, quàm parare.

Formosa facies muta commendatio est.

Fauetur enim formosis: etiã si nihil dicant.

Frustra rogatur, qui misereri non potest.

Qui non potest mollescere precibus, quid opus est hunc rogare?

Fraus est accipere, quod non possis reddere.

Dolus est accipere beneficium à quoquam, cui non possis tantundem reddere.

Fortuna, nimum quem fouet, stultum facit.

Magnæ felicitatis comites sunt stultitia, & arrogantia.

Fatetur facinus is, qui iudicium fugit.

Qui detrectat iudicium, indicat se sibi malè conscium esse.

Felix improbitas, optimorum est calamitas.

Quoties fortuna fauet improbis, hoc fit calamitate, & malo optimorum.

Feras, non culpes, quod vitari non potest.

Hic uersus nominatim citatur à Gellio:

Quod mutari corrigiq; non potest, id tacitè ferendum est, non uituperandum.

Futura pugnant, ut se superari sinant.

Sic instant futura mala, ut tamen uinci uitariq; possint prudentia.

Furor fit, læsa sæpius patientia.

Et hoc carmen citatur à Gellio, Lenes cum sæpius prouocantur, tandem irritati grauius irascuntur, quia rarius & ferius commouentur.

Ficta citò ad naturam redierint suam.

Simulata non diu durant. & iuxta Flaccum,

Naturam expellas furca, tamen usq; recurret.

Ordo carminis inuersus est:

Citò ad naturam ficta redierint suam.

Fidem qui perdit, nil potest ultrà perdere.

Omnia perdidit, qui fidem perdidit. Pote legendum, pro potest.

Facilitas animi ad partem stultitiæ rapit.

Facile adducitur ad uitia, qui facilis est animo, ut Mitio ille Terentianus, qui ob facilitatem sexagenarius nouus factus est maritus.

Fides, ut anima, vnde abiit, nunquam eò redit.

Vt uita semel amissa, nunquã reuertitur: sic nec fides. Iuxta

illud, Qui semel scurra, nunquam bonus paterfamiliàs.

Fidem nemo vnquã perdit, nisi, qui non habet.

Pecuniam non perdit nisi qui habuit. At fidem is dicitur

perdidisse, qui non habuit, id est, qui perfidus fuit.

Fortuna obesse nulli contenta est semel.

Nullum malum uenit, sine incurso alterius mali.

Fulmen est, vbi cum potestate habitat iracundia.

Versus est Trochaicus, Potens cum irascitur, fulminat, non irascitur.

Frustra, cum ad senectam ventum est, repetes adolescentiam.

Et

Et hic Trochaicus est. Non licet reiuuescere. Proinde seni iractanda sunt senilia.

Falsum maledictum, maleuolum mendacium est.

Qui conuitiatur & mentitur, is malitiosè mentitur.

Fœminæ naturam regere, desperare est omnium.

Omnes desperant se posse regere mulieris ingenium.

Fer difficilia, vt facilia leuius feras.

Exerce te rebus difficilioribus, ut alia facilius feras.

Fortuna nulli plus quàm consilium ualet.

Consilium plus efficit, quàm felicitas.

Fortuna vitrea est, quæ cum splendet, frangitur.

Vitrum cum maximè lucet, tum faciliè frangitur: ita splendidissimam fortuna minimè durabilis est.

Feras, quod lædit, ut quod prodest, perferas.

Vt potiare commodo, feras incommodum.

Facit gratum fortuna, quam nemo videt.

Fortuna facit inuidiosum, nisi lateat. Ergo dissimulanda est.

Frugalitas miseria est rumoris boni.

Hunc rursus addidi ex Gellio. Esse frugalè rumor quidem

bonus est, sed infelix, & parũ uulgo laudatus, cui profusio

magis placet. Nisi maui miseriam accipere pro penuria,

sue inopia. Nam tum erit sensus: Qui laudatur frugalis is

non laudatur. Tertius sensus argutissimus est, Frugalitas

est parsimonie uitium, sed sub honesto laudatòq; nomine.

Graue præiudicium est, quod iudicium non habet.

Post præiudicia sequuntur iudicia, in quibus excutiuntur

præiudicia. At graue est illud præiudiciũ, quod non sequitur

aliud iudiciũ, sed ipsum iudicij loco est: ueluti si primiceps

præ se ferat animum inimicum in quempiam, nullus

f

est iudex, qui secus ausit iudicare.

Grauisissima est probi hominis iracundia.

Vir bonus ut tardior est ad iram, ita grauius irascitur, si uicta sit illius bonitas.

Grauis animi pœna est, quem post factũ pœnitet.

Magnam pœnam dedit, quem pœnitet facti.

Grauis animus dubiam non habet sententiam.

Vir constans certa habet consilia.

Graue est malum omne, quod sub aspectu latet.

Malum illud est immedicabile, quod prætextu bonæ rei personatum est. Nam hic aspectum uocat personam.

Grauius nocet, quodcunque inexpertum accidit.

Noua mala grauius dolent.

Grauior inimicus, qui latet sub pectore.

Affectus uitiosus maxime nocet homini: at is latet sub pectore, nec potest excuti.

Grauisimum est imperium consuetudinis.

Consuetudo planè tyrannidem quandam obtinet in rebus humanis, adeò ut stultissima quoque, si semel inoleuerint, reuelli non possint.

Graue crimen, etiam cùm dictũ est leuiter, nocet.

Veluti si quis apud Anglos uel ioco uocet aliquem proditorem, non caret periculo, ob odium criminis.

Heu quàm difficilis est gloriæ custodia!

Fama honesta facillimè contaminatur, & difficilior est eam tueri, quàm parare.

Homo extra corpus est suum, cùm irascitur.

Non est apud se, quisquis irascitur. Respondit illi superiori,
Absenti

Absenti loquitur, qui cum irato litigat.

Heu quàm est timendus, qui mori tutum putat.

Qui mortem contemnit, is uehementer est timendus: propterea quòd alicuè uitæ dominus est, quisquis suæ contemptor est.

Homo, qui in homine calamitoso est misericors, meminit sui.

Intelligi enim sibi posse accidere, ut sit opus auxilio. Verus est Trochaicus.

Est honesta turpido, pro bona causa mori.

Gloriosa est infamia, uitam impendere iustitiæ. Et hic Trochaicus est.

Habet in aduersis auxilia, qui in secũdis cõmodat.

Et hic Trochaicus est. Qui cùm feliciter agit, alijs subuenit, huic alij subueniunt in rebus aduersis.

Heu quàm miserum est lædi ab illo, de quo non possis queri!

Et hic Trochaicus est. Durum est lædi uel ab amico, uel à potente: quòd queri de altero non est honestum, de altero non est tutum.

Hominem experiri multa, paupertas iubet.

Paupertas ingeniosa est, & artium repertrix. Et, Ingeniũ mala sepe mouent, iuxta Nasonem.

Heu dolor quàm miser est, qui in tormento uocem non habet!

Et hic Trochaicus est. In tormentis uerum exquiritur. At quidam ita torquentur, ut non ausint uerum dicere, scientes quid uelit taceri, qui torquet.

Heu quàm pœnitenda incurrunt homines uiuendo diu.

In longa vita multa accidunt, quæ nolis. Hic quoque Trochaicus est.

Habet suum venenum blanda oratio.

Insidiosa est blandiloquentia, & melle litum uenenum.

Homo toties moritur, quoties amittit suos.

Orbitas mors quædam est.

Homo semper in sese aliud fert, in alterum aliud cogitat.

Hic est Iambicus tetrameter. Nemo non est dissimulator.

Honestus rumor, alterum est patrimonium.

Tantumdem ferè ualet honesta fama, quantum patrimonium.

Homo nescit, si dolore fortunam inuenit.

Non sentitur dolor, quo paratur aliquid commodi.

Honestè seruit, qui succumbit tempori.

Honestum est seruire tempori, & cedere fortunæ ad tēpus.

Homo vitæ commodatus, non donatus est.

Vita datur ad tempus, ut qui dedit, exigat suo iure, quando cunque uelit.

Hæredem scire, utilius est quàm quærere.

Quidam codices habent ferre, pro scire. Satius est ferre qualemcunq; hæredem, quàm nullum habere. Si legas scire, sensus est, Præstat habere liberos, quibus tua relinquant, quàm circumspicere alienos, quibus tua relinquant.

Hæredis fletus, sub persona risus est,

Hic quoque uersus citatur à Gellio. Fletus hæredis, est risus personatus, id est, dissimulatus: gaudet enim, etiam si fleat.

Habent locum maledicti crebræ nuptiæ.

Vulgus malè sentit de muliere sepius nupta.

In

Inferior horret, quicquid peccat superior.

Quod principes peccant, id recidit in malum plebis.

Inimicum uicisci, vitam accipere est alteram.

Iucundissima res est uindicta, & uelut altera uita. Primum uitam tuetur suam, deinde capit uoluptatem ex ultione.

Id agas, ne quis tuo te merito oderit.

Odiū effugere non possumus: ne quis nos merito oderit, id cauere possumus.

Inuitum cum retineas, exire incitas.

Qui non cupit manere, hunc quò magis retines, hoc magis cupit abire.

Ingentitatem lædis, cum indignum rogas.

Seruile, supplicem esse homini indigno. Læditur igitur ingenuitas.

In nullum avarus bonus est, in se pessimus.

Nulli benefacit avarus, se uerò etiam discruciat custodia rerum suarum.

Inopi beneficium bis dat, qui dat celeriter.

Bis gratum est beneficium, quod statim promptèq; datur egenti.

Instructa inopia est, in diuitiis cupiditas.

Cupere cum abundes, inopia quædam est, nõ expedita, sed instructa, & onusta, quasi dicas, diues inopia.

Inuitat culpam, qui peccatum præterit.

Qui dissimulat peccatum, is inuitat ut iterum peccetur.

Iucundum nihil est, nisi quod reficit uarietas.

Nihil tam dulce quod non pariat satietatem, nisi uarietate condiatur.

Ingenuitas non recipit contumeliam.

Generosi & ingenui animi est negligere contumeliam. Aut sic, Generosus animus impatiens est contumeliae.

Impunè peccat in eum, qui peccat rarior.
 Fortè sic legèdum est: Impunè peccat, cùm quis peccat rarior. Aut, Impunè peccat, cùm quis peccat rarius.
 Ingratus vnus miseris omnibus nocet.
 Vnius hominis ingratitude facit, ut nec gratis succurratur, cùm egent.

In miseri vita nulla contumelia est.
 Hoc carmen uariè reperi deprauatum. Et haud scio, an rectè diuinârim. Non uidetur contumelia, quam facias in hominem malum & infelicem. Nisi sic mauis, In uitia miseri contumelia est dicere: id est, contumeliæ genus est insectari uitia hominis miseri, qui magis eget consolatione.
 Inopiæ parua defunt, auaritiæ omnia.
 Videtur hic uersus deprauatus. Nam in controuersijs Seneca citat huiusmodi Publij carmen:

Luxuriæ defunt multa, auaritiæ omnia.

Quantùm hic quoq; uersus constabit, si legas, Inopiæ defunt parua, siue pauca, quod ego malim, Multa desiderat pauper ad uitæ usum: sed auarus magis eget, qui nec id habet, quod habet.

Ita amicum habeas, posse ut fieri inimicum putes.
 Et hic citatur à Gellio. Sic ama, tanquam ofurus. Ita confidas amico, ut si fiat inimicus, non multum possit ledere.
 Inuidiam ferre, aut felix potest.
 Fortunati negligent inuidiam, uir fortis contemnit.
 In amore mendax semper iracundia.
 Eadem est sententia, quam antè dixit,
 Amans iratus multa mentitur sibi.

Inuidia tacitè, sed minutè irascitur.

Inuidus habet iram suam, sed dissimulatam, & minutâ, hoc est,

est, de re nihili.

Iratum breuiter vites, inimicum diu.
 Ira statim subsidit, odium diuturnum est.
 Odit autem quisquis est inimicus. Ab hoc igitur diu cauendum est, imò semper. Hoc ipsum admonet sapiens Hebraeus, Ab hoste reconciliato cauendum.
 Iniuriarum remedium est obliuio.
 Vindicta non medetur iniurijs tibi factis, sed obliuio optimè.

Iracundiam qui vincit, hostem superat maximum.
 Trochaicus est. Fortissimi est iram suam uincere. hoc Alexander ille magnus orbis domitor non potuit.
 In malis sperare bonum, nisi innocēs, nemo solet.
 Et hic Trochaicus. Bona conscientia facit, ut in malis speremus superos auxiliaturos.

In vindicando criminosa est celeritas.

Quidam habent in iudicando. Ne sis præceps uel ad ultionem, uel ad iudicandum.

Inimicum quamuis humilem, docti est metuere.
 Sapientis est non contemnere hostem quantumuis humilem: potest enim per occasionem nocere.

In calamitoso risus etiam iniuria est.

Miseri risu etiam offenduntur. Et quibus res sunt minus secundæ, ad suspicionem mali rapiunt etiam casu dicta.

Iudex damnatur, cùm nocens absoluitur.

Cùm absoluitur nocens, tunc iudex non innocens sit oportet.

Ignoscere humanum, vbi pudet cui ignoscitur.

Non ignoscendum est, nisi pœniteat facti.

In rebus dubijs plurima est audacia.

Fortè legendum est plurimum, uel plurimi. Multum ualet
 audacia, cum res est dubia hoc est periculosa.
 Illo nocens se damnat, quo peccat die.
 Quisquis admittit scelus, ilico sibi damnatus est, iudice
 conscientia, etiam si iudex nemo pronuntiet.
 Ita crede amico, ne sit inimico locus.
 Idem dixit antea, Ita amicum habeas, &c.
 Iratus etiam facinus consilium putat.
 Qui irascitur, etiam scelus putat iudicio rectèq; fieri. Aut,
 Iratus ledi se putat ab eo, qui bene consulit.
 Improbè Neptunum accusat, qui iterum naufragium
 facit.
 Hoc addidi ex Gellio. Qui semel expertus, iterum exponit
 se periculo, impudenter accusat fortunam. Est autem &
 hic Trochaicus Tetrameter.
 Loco ignominia est apud indignum dignitas.
 Honor commissus indigno, non honestat eum, sed magis
 decorat.
 Laus ubi noua oritur, etiam uetus admittitur.
 Si iterum rectè facies, efficies, ut superiori de te fama fidem
 habeant homines.
 Læso doloris remedium, inimici dolor.
 Suum malum minus sentit, qui potest ulcisci.
 Leuis est Fortuna: citò reposit, quæ dedit.
 Fortuna inconstans statim repetit, & aufert, si quid dedit.
 Lex uniuersi est, quæ iubet nasci & mori.
 Neceßitas nascendi ac moriendi, neminè non complectitur.
 Lucrum sine damno alterius fieri non potest.
 Vnius lucrum damnatum est alterius. At non item in rebus
 animi.

Lasciuia

Lasciuia & laus nunquam habent concordiam.
 Intemperantia semper obnoxia est infamia.
 Legem nocens ueretur, fortunam innocens.
 Innocens etsi non ueretur leges, ut nocens, tamen timet for-
 tunam, quæ nonnunquam opprimit innocentem.
 Luxuriæ defunt multa, auaritiæ omnia.
 Hunc uersum Seneca citat in controuersijs. Multis eget
 profusor, auarus eget omnibus. Illi multis est opus, qui
 multum absomit: huic nihil est satis cum sit insatiabilis.
 Malignos fieri, maximè ingrati docent.
 Ingrati faciunt, ut qui benigni fuerint, contractius donent.
 Hos enim malignos uocat, id est, parcos.
 Multis minatur, qui vni facit iniuriam.
 Omnes expectant iniuriam ab eo qui uni fecerit.
 Mora omnis odio est: sed facit sapientiam.
 Molesta est mora in omni re: tamen ea nos reddit sapien-
 tes, ne quid agamus temere aut inconsultò.
 Mala causa est, quæ requirit misericordiam.
 Innocentia non eget misericordia, sed æquum desiderat iu-
 dicem. At cum fiducia rei tota est in misericordia iudicis,
 pessimam habet causam.
 Mori est felicitis, antequàm mortem inuocet.
 Ille feliciter moritur qui tum moritur, dum adhuc iucunda
 est uita, ac nondum huius tædio mortem optat. Quidam
 codices pro felicitis, habent felicis.
 Miserrum est tacere cogi, quod cupias loqui.
 Durum est, cum non licet loqui, quod uelis. Nam illic mul-
 tò minus licebit facere, quæ uelis, si loqui non licet.
 Miserrima est fortuna, quæ inimico caret.
 Felicitas incitat inimicitias. Ergo cui nullus inuidet, is mi-
 serrimus sit oportet.

M I M I

Malus est vocandus, qui sua causa est bonus.
Qui bene facit commodi sui causa, is malè facit.
 Malus ubi bonum se simulat, tunc est pessimus.
Disimulata malitia pessima est.
 Metus cum venit, ratum habet somnus locum.
Timor abigit somnum. Aut, Non est dormitandum in periculo.
 Mori necesse est, sed non quoties volueris.
Aliquando optant mortem homines, cum mori non possint. At semel duntaxat moriendum. nam à morte non datur reuiuiscere. Hoc dictum aduersus eos, qui quoties accidit aliquid in uita molesti, mortem optant, quasi liceat reuiuiscere.
 Malè geritur, quicquid geritur fœi tunæ fide.
Quod à fortuna pendet, id parum est firmum.
 Mortuo qui mittit munus, nil dat illi, adimit sibi.
Olim solebant inferias exhibere mortuis : hoc perit uiuis, & nihil accipit mortuus. Trochaicus est.
 Minus est quàm seruus, dominus qui seruos timet.
Infra seruos est, qui seruos suos timet, nempe malè sibi conscius.
 Magis hæres fidus nascitur, quàm scribitur.
Filius nascitur hæres, hæredipeta scribitur. Hoc aduersus illos qui fraudatis ijs, quos natiua coniunxit, ob offensam aliquam res suas ad alienos transferunt.
 Malo in consilio fœminæ vincunt viros.
In rebus malis, plus sapiunt fœminæ, quàm uiri.
 Mala est voluptas, alienis assuescere.
Dulcis cibus alienus : sed fœda uoluptas est, assuescere alienis.

Magno

P V B L I A N I.

Magno cū periculo custoditur, quod multis placet.
Trochaicus est. Difficile est seruare, quod expetunt multi, ueluti pecuniam, aut formosam uxorem.
 Mala est medicina, ubi aliquid naturæ perit.
Medicina quæ ledit naturā, dura est, uelut quæ membrum aufert.
 Mala naturæ nunquam doctrina indigent.
Ad mala uel citra doctorem sumus idonei : uirtus discitur.
 Miseriam nescire, est sine periculo viuere.
Qui sine periculo uiuit, is feliciter uiuit.
 Vita tuta, quamuis humilis, felicissima est.
 Malè uiuunt, qui se semper victuros putant.
Semper enim prorogant in crastinum, si quid est uoluptatis, aut bonæ rei.
 Maledictum interpretando facies acrius.
Quidam excusant conuictum interpretatione, atq; ita magis irritant.
 Malè secum agit æger, medicum qui hæredé facit.
Inuitat enim, ut occidat.
 Minus decipitur, cui negatur celeriter.
Minus enim diu sperat, & frustratur leuius.
 Mutat se bonitas, quam irrites iniuria.
Boni fiunt mali, si prouoces.
 Mulier cum sola cogitat, malè cogitat.
Mulier apud se cogitabunda, aliquid mali uoluit in animo.
 Pudor enim cohibet cum sexum, qui abest in solitudine.
 Malefacere qui uult, nusquam nõ causam inuenit.
Malis nusquam deest occasio malefaciendi.
 Maleuolus temper sua natura uescitur.
Etiam si deest præmium maleficij, tamen maleuolus fruitur sua malitia, & uel gratis malus est.

Mul

Multos timere debet, quem multi timent.
Quem multi timent, hunc pauci amant. Is igitur uicissim timeat oportet, à quibus timetur.
 Malè imperando summum imperium amittitur.
Summum imperium est bene imperare: id amittitur malè imperando. Aut, nullum imperium tam potens, quod non amittatur, si tyrannicè imperes.
 Mulier quæ nubit multis, multis non placet.
Malè audiunt uulgò, quæ sæpius mutant maritum. Aut infelices sunt, aut incòtinentes, aut inconstantes, aut morosæ. Quæcumq; enim nubit marito secundo, priori displicuit, à quo diuertit.
 Malum consilium est, quod mutari non potest.
Nunquam te inuoluas huiusmodi nodo, ut explicare te non possis. Hunc uersum adiecimus ex Aulo Gellio.
 Nihil agere, semper infelici est optimum.
Qui infortunatus est in rebus gerendis, huic optimum est in otio uiuere.
 Nil peccant oculi, si animus oculis imperet.
Oculos incusamus, quasi ministrent occasionē malarū cupiditatum. At animus in culpa est, qui oculis non imperat.
 Nil proprium ducas, quod mutari possit.
Nihil existimes uerè tuū ac perpetuū, quod possit auferri.
 Non citò ruina perit vir, qui ruinam timet.
Fortasse sic legendum, ut sit Trochaicus:
 Non citò perit ruina, qui ruinam prætimet.
Id est, non facîle opprimitur incommodo, qui præcauet incommodum: & non facîle opprimitur periculo, qui periculum obseruat.
 Nescis quid optes, aut quid fugias, ita ludit dies.
Iambicus est tetrameter. Ita ludit tēpus & fortunæ uicissitudo

tudo, ut sæpe quæ putaris optima, sentias maximè nocere, & contrà.
 Nunquam periculum sine periculo vincitur.
Et hic citatur à Gellio. Audendū est aliquo pacto, si cupias effugere periculum. Nam qui timet omnia, nunquam sese explicabit.
 Nulla tā bona est fortuna, de qua nil possis queri.
Trochaic. est. Felicitati sēper aliquid adiūctū est incomodi.
 Nusquam melius morimur homines, quàm ubi libenter uiximus.
Ibi mori optimum, ubi iucundè uiximus. Trochaicus est.
 Negandi causa auaro nusquam deficit.
Qui non dat libenter, semper inuenit aliquam causam, cur non det.
 Nimium altercando ueritas amittitur.
Moderata disceptatione ueritas excutitur, at immoderata perditur: id quod prorsus accidit Sophistis quibusdam, ac rixosis disputatoribus. Hic uersus à Gellio citatur.
 Quotidie damnatur, qui semper timet.
Qui sibi conscius semper timet supplicium, is quotidie damnatur.
 Quotidie est deterior posterior dies.
Semper ætas uergit in peius: hoc est, mores hominum in dies magis ac magis degenerant.
 Ridiculū est, odio nocentis perdere innocentiam.
Trochaicus est. Stultum est sic odisse peccatū, ut ipse pecces: ueluti si quis ob impudicā uxorem ueneno tollat adulterum, & sic puniat adulterium, ut ipse fiat ueneficus.
 Pars beneficij est, quod petitur, bene si neget.
Quidam ita molestè dant, ut gratiam amittant beneficij. Quidam adeò commodè negant, ut uideantur dedisse.

SENTENTIAE

Stultum est timere, quod vitari non potest.
 Veluti mortem, aut aliud fatale incommodum.
 Timidus vocat se cautum, parcum fordidus.
 Suis quisq; uitijs blāditur, eaq; extenuat mutatis nominib.
 Veterem ferendo iniuriam, inuitas nouam.
 Et hic refertur ab Aulo Gellio. Si sinas impunitum peccatum, facis ut iterum libeat peccare.
 Tam deest auaro, quod habet, quā quod non habet.

Hunc senariū citat Seneca in Controuersis. Auarus nō magis utitur suis, quā alienis: utriusq; igitur ex aequo caret.
 O vita miſero longa, felici breuis.
 Et hunc refert Seneca. Infelices laborant uitæ tædio. Felicibus mors ante diem uidetur accidere, quod uitæ tedium non sentiant.

ALIQVOT SENTENTIAE
 insignes, ex uarijs collectæ scriptoribus.

PITTACVS.

Difficilia quæ pulchra.
 Magistratus uirum arguit.
 Prudentis est prospicere, ne quid eueniat mali: fortis tolerare, si quid fortè obrigerit.
 Ne cui calamitatem suam exprobraris.
 Vxorem æqualem ducito.

BIAS.

Valere corpore, naturæ munus est: diuitiæ dātur à fortuna.
 Sapientia animi bonum est.
 Ita dispēsa tēpus, quasi et diu uicturus, & mox moriturus.
 Delibera lentè: quod decreueris, constanter urge.
 Ne præceps sis ad loquendum.
 Peſſimi consultores ira, & præcipitantia.

Sapiens

INSIIGNES.

Sapiens omnia sua bona secum portat.
 CLEOBVLVS.
 Amicos beneficijs foue, quod fiant amiciores: inimicis benefac, quod fiant amici.
 Egressurus domo tecum expendito, quid foris agere uolis: domum ubi redieris, quid egeris, reputato.
 Audiendi quā loquendi studiosior esto.
 Voluptati frenos iniicito.
 Vxori præsentibus alienis nec blandire, nec iurgium facito.

Rebus secundis ne efferaris, aduersis ne deijciar.
 PERIANDER.

Voluptas citò perit, honos immortalis est.
 Tuta quies, periculosa temeritas.
 In rebus prosperis esto moderatus, in aduersis prudens.
 Cura potest omnia.

ANACHARSIS.

De arte non iudicat nisi artifex.
 Ex alienis uitijs disce, quā fœda sint.
 Linguam, uentrem, & pudenda cohibe.
 Potior est unus amicus insignis, quā multi uulgares.

THALES.

Difficilimum est omnium, nosse seipsum.
 Quæ in alijs damnes, ipse ne feceris.
 Amicorum non minus absentium, quā præsentium memores esse oportet.
 Animus honestis artibus excolendus est potius, quā forma corporis componenda.
 Ne queras fraude ditescere.
 Qualem gratiam retuleris parentibus tuis, talem expecta & à liberis tuis.

SENTENTIAE

SOLOM.

Virtus fidelior est iurciurando.

Quod præclarum est, accuratè agendum.

Amicum ne temere recipito, receptum ne reijcito.

Impera, sed prius doctus imperio parère.

Aesopus, Cum regibus aut omnino non loquendum, aut quæ sunt iucundissima, loqui oportet.

Solon correxit, aut quæ sunt optima, ἢ ἡκιστα ἢ ἡδύτα, ἀ ἡκιστα, ἢ ἀριστά.

Rationi pareto.

Malorum consuetudinem fugito.

In defunctum maledicta ne congerito.

Filius parètem alere cogitor, à quo nullam artè cdoctus es.

Vitæ sinem spectato.

CHILO LACEDAEMONIVS.

Si dixeris quæ uis, audies quæ non uis.

Damnum turpi lucro potius esto.

Ne lingua præuertitor animum.

Quæ fieri non possunt, ne tentes.

Index aurum, aurum explorat hominem.

Amato tanquam osurus, oderis tanquam amaturus.

ARISTIPPVS.

Opes eiusmodi tibi para, quæ nauis fracta simul cum domino enatent.

Fortuna bona uarij casus cripiūt: bona animi, quæ sola uerè bona sunt, nec incēdiū, nec naufragiū potest eripere.

Disce puer, quæ uiro sunt usui futura.

THEOPHRASTVS.

Pretiosissimus sumptus est tempus.

ANTISTHENES.

Regium est audire malè, cum feceris bene.

Satius

INSIGNES.

Satius est eis κόρακας ἢ eis κόλακας, id est, in coruos, quam in adultores incidere. Illi mortuum exedunt, hi uiuum etiam.

Quod rubigo ferro, hoc liuor homini.

Fratrum concordia quouis muro tutior.

Præcipua disciplina dediscere mala.

DIOGENES.

Vir bonus, Dei simulacrum est.

Amor, otiosorum est negotium.

Miserrima res, senex egens.

Perniciosissime mordent, ex feris bestijs obrectator, ex cicuribus adulator.

Oratio blanda, melleus laqueus.

Venter, uitæ Charybdis est.

Famosum scortum, letale mulsum.

Qui præclara loquuntur, nec faciunt, citharæ similes sunt: quæ sonat alijs, ipsa nec audiens, nec sentiens.

Ridiculè faciunt, qui in psalterio sonos aptant ligno, animum ad rectè uiuendum non componunt.

Frustra uiuit, cui, ut bene uiuat, nulla cura est.

Qui forma decorus, indecorè loquitur, ex eburnea uagina plumbeum educit gladium.

Serui heris, improbi seruiunt cupiditatibus.

Eruditio, iuuenibus sobrietas est, senibus solatium, pauperibus diuitiæ, diuitibus ornamentum.

Nobilitas, gloria, diuitiæ, malitiæ sunt uelamenta.

SOCRATES.

Quæ supra nos, nihil ad nos.

Hoc unum scio, me nihil scire.

CRATES.

Vt in omni mâlo punico granum aliquod putre est, ita ne-

SENTENTIAE.

mo reperitur undiquaque purus à uitio.

ZENO CITTIENSIS.

Non, qui magnus. statim bonus est: sed quisquis bonus, idem & magnus est.

Ideo natura dedit homini aures duas, os unicum, ut plus audiamus, quàm loquamur.

Auribus attrahendi sunt homines potius, quàm pallio: id est persuasione magis, quàm uiolentia.

Lupinum aqua perfusum dulcescit: homo, licet natura tristior, uino hilarescit.

THEMISTOCLES.

Præstat habere uiros egentes pecunia, quàm pecuniam egentem uiris.

PERICLES.

Amicum esse licet, sed usq; ad aras: id est, amici causa non est uiolanda religio.

LAMACHVS.

Non licet in bello bis peccare.

IPHICRATES.

Indecora sapienti uox, Non putarâ: aut, Non expectarâ.

M. CVRIVS.

Præstantius est imperare aurum habentibus uiris, quàm habere aurum.

CATO SENIOR.

Mirum eam ciuitatem saluam esse posse, in qua minoris ueneat bos, quàm piscis.

MVSONIVS APVD GELLIVM.

Αυτι πρῶξις μὲν καλὸν μετὰ πόνου, ὃ μὲν πίνθη δὲχεται, τὸ δὲ καλὸν μὲν ἐστὶ ποιήσας αἰσχρὸν μετ' ἡδονῆς, τὸ μὲν ἡδὺ δὲχεται, τὸ δὲ αἰσχρὸν μὲν ἐστὶ. id est,

Si per laborem honesti quidpiam egeris, labor abit, honestum

stum manet: si per uoluptatem turpe quippiam feceris, uoluptas abit, turpido manet.

ERAS. ROT. LECTORI S. D. AVTOR *Stannok.*

Fac memineris lector, quæ hæcenus legisti, Ethnicorū esse decreta, ut scias cum iudicio esse legenda. Quæ nunc leges, ipsius Christi & sanctæ ecclesiæ sunt oracula, quæ tuto sequi possis, imò quæ sola beatum possint efficere. Proinde sic lege, ut rem feriam, ac uale.

CHRISTIANI HOMINIS

INSTITVTVM PER ERAS. ROT. *duchref dawi nash*

Ad Gal. v. uale: in Christo fides, quæ per dilectionem operatur.

FIDES.

Credo. Primus articulus. I.

Confiteor primùm ore pio, ueniorq; fideli
Mente Deum patrem, uel nutu cuncta potentem,
Hunc qui stellig. ri spatio sa uolumina cæli,
Et solidum omniparæ telluris condidit orbem.

Et in Iesum, II.

Eius item gnatum Iesum, cognomine Christum,
Quem dominum nobis cognoscimus ac ueniamur.

Qui conceptus, III.

Hunc Maria, afflatu diuini numinis, aluo
Concepit uirgo, peperit purissima uirgo.

Passus sub Pontio, IIII.

Et graue supplicium immeritus, damnante Pilato,
Pertulit, infami suffixus in arbore, mortem
Oppetiit, tumulatus humo est, claususq; sepulchro.
Interea penetrat populator ad infera regna.

CHRISTIANI HOMINIS

Tertia die. V.

Mox ubi tertia lux mœsto se prompserat orbi,
Emersit tumulo, superas rediuiuus in auras.

Ascendit. VI.

Inde palàm ætheream scandit sublimis in arcem.
Illic iam dexter patri aſidet omnipotenti.

Iterum venturus. VII.

Idem olim rediturus, ut omnem iudicet orbem,
Et uiuos pariter, uitâq; & lumine caſſos.

Credo in Spiritum. VIII.

Te quoque credo fide simili ſpirabile numen.
Halitus, aſſatusq; Dei ſacer, omnia luſtrans.

Sanctam eccleſiam. IX.

Et te confiteor ſanctiſſima concio, qua gens
Chriſtigena arcano nexu coit omnis in unum
Corpus, & unanimis capiti ſociatur I E S V.
Hinc proprium neſcit, ſed habet communia cuncta.

Remiſionem peccatorum. X.

Hoc equidem in cœtu ſancto, peccata remitti
Credo, uel ijs ſacro fuerint qui fonte renati,
Vel qui diluerit ulro ſua crimina ſletu.

Carnis reſurrectionem. XI.

Nec dubito, quin exanimata cadauera rurſum
In uitam redeant, animas ſortita priores.

Vitam æternam. XII.

Vtraque pars noſtri, corpusq; animuſq; deinceps
Iuncta ſimul, uitam ducent ſine fine perennem.

SEPTEM SACRA-
MENTA.

Hoc quoq; perſuaſum eſt, eccleſia myſtica ſeptem
Munera diſpenſat, que ſacramenta uocantur.

Hinc

INSTITVTVM.

Hinc uariæ dotes, & gratia plurima menti
Cœlitus inferitur, ſi quis modo ſumpſerit aptè.

Ordo primus. I.

Ordine nanq; ſacro confertur ſacra poteſtas,
Ut fungare miniſterijs, Chriſto aſpice, ſanctis.

Matrimonium. II.

Munere coniugij nati hunc prodimus in orbem,
Vſq; adeò pulchri pulcherrima portio mundi.

Baptiſmus. III.

Munere baptiſmi longè felicius ijdem.
Quàm prius, in te Chriſte renaſcimur, atq; nouamur.

Confirmatio. IIII.

Deinde in amore Dei nos confirmatio ſacra
Conſtabilit, mentemq; inuictò robore durat.

Euchariftia. V.

Myſticus ille cibus (Græci dixerunt ſynaxim)
Qui panis uiniq; palam ſub imagine, CHRISTVM
Ipſum præſentem uerè exhibet, intima noſtri
Viſcera cœleſti ſaginat & educat eſca,
Inq; Deo reddit uegetos, & reddit adultos.

Pœnitentia. VI.

Si quem fortè Deo capitalis reddidit hoſtem
Noxia, continuò Metanœa medebitur illi.
Reſtituet lapſum, reſciſaſq; fœdera rurſum
Sarciat, offenſi placabit numinis iram:
Commiſſi modo pœniteat, pigeatq; nocentem,
Iſq; uolens peragat præſcripta piæ minima culpa.

Vnctio. VII.

Vnguinis extremi munus nos munit, & armat,
Migrantemq; animam per ſumma piacula, tutò
Transmittit patriæ, & ſuper is commendat euntem.

CHRISTIANI HOMINIS

Amor dei.

*Hæc est indubitata fides, cui pectore certo
Nixus amabo Patrem super omnia cunctipotentem:
Qui me condideritq; & in hunc produxerit orbem.
Rursus amore pari dominum complectar æsum,
Qui nos afferuit, pretioq; redemit amio:
Spiritus item sanctum: qui me sine fine benigno
Afflatu fouet, atque animi penetralia ditans
Dotibus arcanis, vitali recreat aura.
Atque hic ternio sanctus & omni laude ferendus,
Toto ex corde mihi, tota de mente, supremis
Viribus, obsequio, meritoq; colitur honore.
Hunc unum reuerebor, & hoc semel omnis in uno
Spes mea figetur, hoc omnia in melior uno.
Hic propter sese mihi semper amabi. ut unus.*

Amor sui.

*Post hunc haud alia ratione, ac nomine carus
Ipse mihi fuero, nisi quatenus omnis in illum
Ille mei referatur amor, fontemq; reuisat.*

Fuga peccati.

*Culpam præterea fugiam pro uiribus omnem.
Præcipue capitale tamen uitauero crimen,
Quod necat, atq; animam lethali uulnerat ictu.*

Superbia, Inuidia, Ira.

*Ne fastu tumeam, ne uel liuore maligno
Torquear, aut bili rapiar feruente, cauebo.*

Gula, Luxuria, Pigritia.

*Ne uel spurca libido, uel insatiabilis aluus
Imperet, cniat: ne turpis inertia uincat.*

Auaritia.

Ne nunquam saturanda fames me uexet habendi,

INSTITVTVM.

Plus satis ut cupiam fallacis munera mundi.

Fuga malorum hominum.

*Improba pestiferi fugiam commercia cætus
Omnia, summo animi conatu, proq; uirili.*

Studium pietatis.

*Atque huc incumbam neruis ac pectore toto,
Ut magis atque magis superet mihi gratia, uirtus,
Augeatque pie diuina scientia menti.*

Deprecatio.

*Orabo, superosque precum libamine puro
Placare adnitur, cum tempore sedulus omni,
Tum uerò eximie, quoties lux festa recurret.*

Frugalitas victus.

*Frugales epule semper, mensaq; placebit
Sobria mundities, & auari nescia luxus.*

Ieiunium.

*Scruiabo reuereans, quoties ieiunia nobis
Indicit certis ecclesia sancta diebus.*

Mentis custodia.

*Sancta uti sint mihi secreta penetralia mentis,
Nequid eò subcat fœdumue, nocensue studebo.*

Linguae custodia.

*Ne temerè iuret, ne unquam mendacia promat,
Turpia ne dictu dicat mea lingua cauebo.*

Manus custodia.

*A furto cohibebo manus, nec ad ulla minuta
Viscatis mittam digitos: & si quid ademptum
Cuiquam erit, id domino properabo reddere iusto.*

Restitutio rei fortè repertæ.

*Id quoque restituam, si quid mihi fortè repertum est:
Me penes haud patiar prudens aliena morari.*

CHRISTIANI HOMINIS

Amor proximi.

*Nec secus atq; mihi sum charus, amabitur omnis
Proximus: est autem, ni fallor, proximus ille,
Quisquis homo est: at sic, ut amor referatur amici
In Christum, uitamq; piam, ueramq; salutem.
Huic igitur fuerit quoties opus, atq; necesse,
Sedulus officio corpusq; animumq; iuuabo,
Ut mihi succurri cupiam, si fors an egerem.
Id tamen in primis præstabo utriq; parenti,
Per quos uisibili hoc nasci mihi contigit orbe.
Tum præceptori, qui me erudit, instituitq;
Morigerus fuero, ac merito reuerbor honore.
At rursus dulcisq; scholæ studijq; sodales,
Semper (uti par est) sincero amplectar amore.*

Confessio.

*Si quando crimen fuero prolapsus in ullum,
Protinus enitar, pura ut confessio lapsum
Erigat, ac iusta tegatur noxia pœna.*

Sumptio corporis Christi in vita.

*Ast ubi sacratime ad corporis atq; cruoris
Cœlestes epulas, pietasq; diesq; uocabit,
Illotis manibus metuens accedere. pectus
Antè meum, quanta cura studioq; licebit,
Purgabo maculis, uirtutum ornabo nitelis.*

Morbus.

*Porrò ubi fatalis iam terminus ingruit æui,
Extremumq; diem cum morbus adesse monebit,
Maturè sacramentis me armare studebo,
Atq; his muneribus, que ecclesia sancta ministrat
Christigenis: reteget confessio crimina uite
Sacrifico: sumam Christi uenerabile corpus.*

Mors

INSTITVTVM

Mors.

*Quòd si uicina propius discrimina mortis
Urgebunt, supplex accersam, qui mihi ritè
Oblinat, ac signet sacro ceromate corpus.
Atque his præstidijs armatus, sic uti dignum est
Christicola, forti ac fidenti pectore uita
Decedam, bonitate Dei super omnia fretus.*

Hoc fac, & uiues.

RODOLPHVS AGRICOLA

COLA IOANNI AGRICOLAE

SVO FRATRI S. D.

*Nihil habeo, mi frater, quod uel ego
aptius tibi pro nostra necessitudine, ut qui
frater sim tuus, afferre possim, uel tu potius
pro iua ætate, ut qui prima iuuentæ spatio
ingrederis, à me expectare debeas, quam
ut undecunque possim, ea tradam tibi, quibus & erudi-
tione ornator, & uita melior euadas. Idque dignum stu-
dijs meis, dignum amore nostro arbitror munus, ea para-
re tibi, quorum usus non tempore intercidat, non casibus
obnoxius sit. sed quemadmodum natura perpetuo nos de-
uinxit pignore, ita illa quoq; que à me accipis, solida per-
inde sint, perpetuoq; tibi adiumentò futura. Quòd si pul-
chrè apud poetam ille monuisse filiū uideatur, qui inquit:
Disce puer uirtutem ex me, uerumq; laborem,
Fortunam ex alijs,
& ille quidem, cuius omnis conatus pendeat ex fortuna,
omnis ad fortunā labor dirigebatur: non immeritò uirtutis
ego tibi hortamenta colligā, qui uitam hæctenus eis impen-*

EPIST. NVNCVPATORIA.

di studijs, quæ uera, certissimæque ad uirtutem ducunt uia, quæq; in rebus humanis quid expetendum sit, quid fugiendum, quid rectè secusue fiat, ueluti in speculo, cõspiciendum nobis, cõsiderandumq; proponunt. Cum sint autem permulta, quæ ad uitæ pertinent institutionem, Græcis Latinisq; literis cõscripta, egregia in primis & admirabilis Isocratis ad Demonicũ Parænesis mihi uidetur. Ea enim suauitas est dicendi, is ornatus, & (ut ita dicam) sculptura orationis, tanta præterea maiestas, utilitas, decor præceptorum, ut si, quemadmodum pugiles meditados quosdam nodos nexusq; habet, quibus in certamine subitò, uel non cogitantes etiam utantur: ita nos quoq; oporteat certa quedam, & ad manũ deposita uitæ habere præcepta, quæ omnes nostras, uelut ad filium, dirigant actiones, quorumq; tenax infixæ mentibus nostris memoria, recti nos limitem egredi ubique uetet: hic libellus aptus uel maximè ad hanc rem, atq; accommodatus mihi uidetur. Eum itaque in Latinum sermonem è Græco conuerti, rem scrupulosam conatus, ut numeros quoq; quorum ille fuit obseruantissimus, & schemata, uel (ut nos dicimus) exornationes orationis, quoad possem, imitarer. Per similitè enim cadentia, & desinentia, & æquata, & cõtraposita, & reliquos id genus ornatus uoluitur oratio. Quorum ut studiosus præcipuè Gorgias Leontinus præceptor ipsius, alijq; ætatis illius sophistæ fuerunt, ita diligentior ipse, ut secuta ipsum, non affectata uiderentur. Hunc ego legendum tibi etiam atq; etiam, & ad uerbum quoque ediscendum censeo, semperq; uelut ante oculos tanquam regulam quandam, uitæq; præscriptũ habendum. Ita fiet, ut non solum instruat os tuum, uerum animum quoque emendet. Quemadmodũ enim ad doctrinam præcipuũ est intelligere quæ legas: ita ad uirtutè maximũ, facere, quæ intelligas.

Isocr

ISOCRATIS AD DEMONICVM PARÆNESIS,
per eruditissimum uirũ Rodolphum Agricola-
m è Græco in Latinum sermonem traducta.

*

N multis, Demonice, rebus multũ inuenimus distantes bonorum mentes, atq; malorum cogitationes, multò uerò maximum accipere discrimen circa mutuam consuetudinem uitæ. Hi enim præsentès solum amicos uenerantur: Alij eos quoque, qui longè absunt, beniuolentia prosequuntur. Ac malorum quidem amicitias, tempus exiguum dissoluit: at bonorum ne omnis quidem aui tractus extinguit. Cum putem igitur eos, qui gloriam expetunt, quiq; suos eruditioni conatus destinant, bonos et nequaquam malos decere sectari, hanc orationem dono tibi misi, indicium erga te beniuolentiæ, signumq; cum Hipponio familiaritatis. Decet enim liberos quemadmodum facultatum, ita amicitie quoque paternæ hereditatem suscipere. Video autem & occasionem nobis conuenientem, & præsentis nos opportunitatem temporis adiuuãtem. Tu enim erudiri cupis, ego erudire alios adnitor. Tu sapientiæ studio adhuc teneris, ego deditos illi recta uia deduco. Quicumque autem adhortatorias ad amicos suos orationes conscribunt, pulchrum illi quidem opus assumunt, non tamen circa id, quod est in philosophia præstantissimum, laborant. Qui uerò adolescentibus præmonstrant, non ea, quibus uehementiam in dicendo consequantur, sed quo pacto uita moribusq; industrij fiant, tantò magis, quam illi audientibus profunt, quantum interest,

terest, quòd illi ad sola ipsos uerba conformant, hi uerò ipsorum quoque facta emendant. Quamobrem nos nò exhortationem tibi parantes, sed institutionem tibi scribentes pergemus nostri te consilij participem facere, quas res oporteat adolescentes desiderare, & quæ rursus operam utantur: qualibus item hominibus se contingere, & quomodo suam ipsorum uitam instituere. Quicumque enim uitæ cursum hoc imitare fecerunt, hi soli ad ipsam uirtutem ingenuè adire potuerunt, qua non res honestior, non constantior est ulla. Pulchritudo enim uel ualetudine perit, uel tempore flaccescit. Diuitiæ uitiorum sunt potius, quàm integritatis ministræ, facultatem nempe desidie præbentes, & ad uoluptatem iuuenes excitantes. Robur prudentiæ coniunctum profuit, sine illa uerò sæpius eum, qui id habet, offendit: & corpora quidem eorum, qui se exercent, adornat: industriam uerò mentis obscurat. Virtutis autem possessio, quorum bona fide mentibus ipsa coaluerit, sola conueniens, diuitijs potior, utiliorque generis splendore: quæq; fieri nequeunt ab alijs, illa suis uiribus subdens, & multitudini metuenda, constantè expectans, desidiam deducens, laborem laudem arbitratur. Hoc cognitu perfacile est ex gloria certaminum Herculis, operumque à Theseo gestorum, quibus morum præstantia tantum laudis insignis operibus adiecit, ut omnis temporum posteritas, rebus, quas gesserunt, offundere nequierit obliuionem. Sed & tu quoque memor patris tui uiuendi scilicet, nonne habebis pulchrum ac domesticum eorum, quæ à me tibi dicentur, exemplum? Neque enim parui uirtutem faciens, neque forordie deditus egit ætatem, sed corpus laboribus exercebat, animo pericula subibat, neque extra modum diuitias expetebat, sed præsentibus quidem fruebatur bonis, ueluti

mortalis,

mortalis, gerebatq; curam futurorum, uelut immortalis. Neque uerò contemptè uitam instituerat, sed elegans erat & magnificus, simulq; expositus amicis. Impensius laudabat officio ipsum prosequentes, quàm generis sibi necessitudine deuinctos. Persuadebat enim multò ad amicitiam efficaciorè esse naturam lege, mores genere, electionem necessitate. Tempus in præsentia nos deficeret, si omnes illius actiones enumerare pergamus, exacteq; de illis nobis alio erit loco differendum. Nunc signum quoddam Hippo nici susulimus naturæ, ad quem, uelut exëplar, uitam formos oportet, legemq; tibi mores illius putes, & imitatorè te emulumq; uirtutis paternæ præbeas. Turpe namq; fuerit pictores pulcherrima quæq; exprimere animantum, & liberos non imitari industriam parentum. Existimes autem nullum ita pugilem contra aduersarios suos decere meditari, sicut te considerare, quo pacto cum patris tui ratione uiuendi decertes: fieri autem nò potest, ut animù quisquam taliter formet, nisi multis antè honestisq; præceptis fuerit expletus. Corpora namq; moderatis laboribus, animus uerò actionibus honestis roboratur. Experiar igitur breuiter ea tibi exhibere, quibus obseruandis in uita plurimum uidearis uirtutibus additurus, & gloriam apud cunctos homines consequuturus.

PRimum quidem piè diuina colas, non solum sacrificans, uerum etiã quod iuraris præstans. Illud enim affluentia opum est signum, hoc morum probitatis indicium.

Numen uenerare semper quidem, præsertim quod ciuitas: sic enim simul uideberis sacra Deo facere, legibusq; obtemperare.

Talem te exhibeas erga parentes, quales exhibere se tibi uoles ex te progenitos.

Firma

Firma exercitationibus te corporis, nō ijs, quæ robori, sed quæ sanitati conducunt. Id assequeris, si desinens laborare, tolerando adhuc labori sufficies.

Neq; in risum proclius esse uelis, neque in uerba confidens: illud enim stulti est, istud furens.

Quæ factu turpia sunt, ne dictu quidem putes honesta.

Fac assuescas non tristis esse, sed cogitabundus. Propter illud enim ferox, propter hoc prouidus effredèris.

Putes in primis decere te modum: stiam, pudorē, iustitiam, temperantiā. Istis enim omnibus contineri probitas adolescentiū uidetur. Neq; latiturū te, si turpe quippiā feceris, speres: ut enim alios celes, te ipsum tamē conscientium habebis.

Deum time, parentes honora, amicos reuerere, legibus obedi, uoluptates sectare gloriæ iunctas: oblectatione enim cum honestate nihil est melius, sine illa uerò nihil est peius.

Obrectationes deuotes, tametsi fuerint falsæ: uulgus enim ueritatem ignorat, opinionemq; potius spectat.

Sic facito cuncta, uelut neminem celaturus: tametsi enim parum per occultes, postea tamen detegèris.

Plurimum tibi opinionis adiunges, si appareat ea te nō facere, quæ si fuerint ab alijs facta, reprehendas.

Si cupidè didiceris, multa quoque disces. Quorum habes doctrinam ea meditationum custodias curis: at quæ nescis, ea perceptis adiūge doctrinis. Acquæ nanq; turpe est eum, qui uilem audit orationem, non addiscere, & cui datur ab amicis munus aliquod, non recipere.

Vitæ otii studio percipiendæ eruditionis impède: sic enim difficulter ab alijs inuenta, facile tibi percipere continget.

Puti multi: uinem præceptionū multis opibus esse potiorē istæ enim celeriter dilabuntur, illæ in omne permanent tēpus. Sola enim rerū omnium immortalis est sapientiā.

Ne

Ne pigeat longum facere iter ad eos, qui conducibile se aliquid docere profitentur. Turpe nanque fuerit mercatores tanta transire maria, quod cumulationes suas opes efficiant: adolescentes uerò ne terra quidem sustinere proficisci aliquod, quatenus meliorem suam faciant mentem.

Moribus fac ut sis comis, uer bis autem affabilis: est autem comitatis, benignè obuios appellare: affabilitatis, familiariter cum ipsis uerba communicare.

Benignum te præbeas cunctis, optimis autem utaris. Sic & illis inimicus non eris, & istis amicus fies.

Neque crebrò cōuenias eosdem, neque diu cum eis agas de eisdem. Satietas enim est omnium.

Exerce spontaneis te ipsum laboribus, ut adactos quoque perferre queas.

A quibus turpe est animum uinci, eorū omnium temperantiā exerce, lucri, iræ, uoluptatis, doloris. Id autem continget, si lucrum putaueris id, quo gloriā augeas, non quo diuitijs addas.

In irā, si talis sis aduersus peccantes, quales delinquenti tibi esse alios uelles: in iucundis, si turpe putaueris, seruis te tuis imperare, uoluptatibus uerò seruire: in aduersis, si alienas respicias calamitates, tibiq; quod homo sis in memoriam subinde deducas.

Verborum magis, quàm pecuniarum deposita tuere: decet nanque uiros iureiurando se fideliores præstare.

Consentaneum puta perinde malis non credere, quem admodum fidem bonis habere.

Quæ nolis efferrī, nemini dixeris, nisi tantundem expediat ea taceri, & tibi dicenti, & illis qui audierunt.

Iusturandum adactum, propter duas accipito causas, uelut te ipsum turpi crimine exoluas, uel ut amicos tuos in

magis

ISOCR. AD DEMONICVM.

magnis periculis seruis. Pecuniarum autem gratia nullum numen iuraueris. Videberis enim alijs peccare, alijs pecuniarum cupidus esse.

Nullum fac amicum, nisi exploraueris ante, quo pacto prioribus sit usus amicis. Spera nanque ipsum erga te futurum talem, qualis est erga illos fuit.

Tardè fias amicus, factus autem, da operam, ut permanear. Tantundem enim dedecoris est, et nullum amicum habere, et crebros subinde amicos mutare.

Neq; cum damno amicos probes, nec inexpertus ipsorum esse uelis. Hoc autem facies, si et cum nullius indigeas, te similes indigere: et illa quæ euulgari nihil referat, uelut occultanda concredas: deceptus enim opinione, nihil offendes: non deceptus, mores illorum rebus fictis nosces. Amicos proba, et ex uite aduersitate, et ex periculorum societate. Aurum enim igne perspicimus, amicos uerò inter aduersa cognoscimus.

Amicis hoc pacto uteris commodissimè, si nò, ut ab eis rogeris, expectes, sed pollicès ultrò ipsis in tēpore succurras.

Aequè putes turpe, et ab inimicis superari iniurijs, et ab amicis superari beneficijs.

In familiaritate proba non solum malis tuis indolētes, uerum etiam bonis non inuidentes: multos enim, qui cum infelicibus mœrent, prosperitatis illorum inuidia torquet.

Absentiū amicorum fac memineris apud præsentes, ut rationem etiam istorum quoq; absentium habere uidearis.

Circa uestiū elegans, non splendidus esse uelis. Est autē elegantis quidē magnificum, splendidi uerò esse profusum.

Ama rerum non immensam possessionem, sed moderatam perfruitionem.

Contemne diuitiarū studio occupatos, atq; ijs, quæ habent

PARAENESIS.

beni uti nesciētes. Simile nanq; cōtingit illis, quod equum possidenti bonum, et equitare nescienti.

Admitere diuitias tibi, pecunias scilicet, atq; possessiones apparare. Sunt autem pecunia illorum, qui recte ipsi frui sciunt: possessiones, qui ipsis uti queunt.

Dilige quas habes facultates, duas ob causas, ut et magnum aliquod damnum resarcire, et amicis probis laborantibus possis opem ferre: ad reliquum uitæ usum non plus æquo, sed moderatè ista concupisce.

Amplētere quidem præsentia, quærasq; meliora.

Nulli calamitatem exprobraris: communis enim est fortuna, futurum incertum.

Bonis benefac: honestus enim thesaurus est gratia, quæ à bono uiro debetur.

Si malis benefacias, simile tibi continget, quod qui alie nos canes pascant. Illi enim danti, sicut temere accurrenti, allatrant. mali quoq; eos qui profunt, sicut qui nocent, similiter offēdunt.

Adulātes auersare perinde atq; fallētes: utriq; enim cū eis fides habetur, iniuria afficiunt eos, qui sibi crediderūt.

Si amplexus fueris amicos, qui ad pessima gratificantur, nò habebis unquam, qui tibi ad ea, quæ sunt optima, sequendum assistant.

Comem te præbeas eis, quibus cum conuersaris, et non insolētem. Superborum enim fastum uix serui quoq; perferrent: at morum comitatem cuncti benigniter acceptant.

Eris autem comis, si neq; iurgator sis, neq; implacidus, neq; cum omnibus contendas, neq; iræ eorum, cum quibus agis, celeriter occurras, neq; si iniuste quidē fuerint irati, sed effruescentibus cōcedas, deinde ipsos ubi relanguerit ira, reprehendas. Neq; inter ridicula serijs, neq; inter seria

ridiculis gaudeas. Intempestiuum enim ubique est mole-
stum. Neq; ingratis gratiam ineas, quod multis euenit, qui
faciunt quidem, sed ex re tamen amicis inferuunt. Neque
cupidus fueris, uel culpandi, quia graue est, uel castigandi,
quia acerbum.

In primis caue tibi à potãdi cõsuetudine: quòd si quan-
do rulerit tempus, ante ebrietatem surge: cum fuerit mens
uino corrupta, patitur idem, quod currus solent, qui suos
effuderunt auribus. Illi nanq; nullo ordine, suis destituti re-
storibus, feruntur: animus quoque plurima peccat ratio-
ne subuersa.

Immortalia sentias, in agnitionem animi præ te serenando:
mortalia uerò, moderatè presentibus perfruenlo.

Tantò modestiam meliorem inmolestia putes, quãtum
est, quòd alia quidem omnia peruersa facta lucro sunt eis,
qui illa admittunt: sola autem inmolestia damno afficit
eam habentes: plerunq; enim quos uerbis offenderunt, illis
rebus poenas luunt.

Quorum conciliare tibi amicitia uelis boni quippiam
de eis prædices apud illos, qui sunt renuntiaturi. Princi-
pium enim amicitie, laus est: inimicitie, uituperium.

Quum consulis, præterita sumas in exemplum futuro-
rum: latens enim ex eo quod apertum est, expeditissime po-
teris cognoscere.

Delibera diu, celeriter uerò confice, quod decreuisti.

Optimum puta contingere nobis à Deo prosperitatem,
à nobis ipsis prudentiam.

Quibus de rebus liberè te proloqui poteris, uisq; cū ami-
cis aliquibus de eis cõmunicare, uerbis uelut de alieno ne-
gatio uere. Sic enim et illorum sententiam nosces, teque
ipsum haudquaquam manifestum reddes.

Quum

Quum super tuis rebus aliquem in consilium tibi assue-
mes considera primum quo pacto suas ipse res gessit. Qui
enim male administrauit suas, nunquam bene consulit in
alienis.

Ita poteris maxime ad consulendum excitari, si calami-
tates quas affert temeritas, spectes: sanitatis nanque tunc
præcipue curam habemus, cum ualitudinis aduersè dolo-
rum recordamur.

Regum imitare mores, illorumq; uitæ rationem secta-
re: uideberis enim amplecti illos uel emulari. Itaq; apud
multitudinem tibi maiorem continget laudem assequi, et
constantiore regum beneuolentia perfrui.

Obsequere legibus, quas reges statuunt, firmissimam ta-
men legem mores illorum putes. Sicut enim qui Rempubli-
cam gubernat, opus habet populū obseruare: ita sub prin-
cipatu uiuentem, maxime regem decet honorare.

Magistratu præditus, nemine ad obedienda ministeria ma-
lo utere. Quæ enim deliquerit, eorum in te culpa refertur.

Ex publicis administrationibus ab eas, non opibus cumu-
latior, sed gloria honestior. Multis enim opibus præstan-
tior est multitudinis laus.

Nullam re inhoneſtam neq; dicto neq; facto iuueris. Vi-
deberis enim ipse talia facere, qualia facientes alios tueris.

Sic te compara, ut alijs superior esse possis: sis tamen
æquo contentus, ut iustitiam uidearis expetere non pro-
pter imbecillitatem, sed propter æquitatem.

Elige iustā potius paupertatem, quã diuitias iniustas.
Tanto enim præstantior est opibus iustitia, ut ille solis di-
uitibus prosint, hæc uerò defunctis etiam gloriam præstet:
et ille passim improbis contingant, hæc malis prorsus sit
inaccessa.

Neminem tibi iunxeris eorum, quibus iniustitia lucro est, sed potius eos qui propter iustitiam ferunt iacturas. Iusti enim, etsi nulla alia res superant iniustos, honesta tamen spe ipsos antecellunt.

Omnium curam gere, quæ ad uitam pertinent, maximeq; omnium providentiam tui ipsius exerce: maximum enim in minimo est mens bona in humano corpore.

Operam da, ut sis corpore laborum patiens, animo sapientia appetens, ut illo perficere possis decreta, hoc discernere facienda.

Quicquid dicturus es, prius apud animum tuum exende. Multorum enim cogitationem lingua præcurrit.

Putare rerum humanarum nihil esse firmum, ita nec in prosperis letitia gesties, nec in aduersis dolore concides.

Duo tibi tempora ad dicendum deputa, uel cum sint aliqua, de quibus exploratum habeas, uel de quibus dicere est necesse. In solis enim istis potior est silentio sermo: in reliquis melius fuerit tacere quam loqui.

Gaude cum tibi contigerint bona, moderatèque dole, ubi inciderint mala: neutrius tamen animi in alijs esse uelis manifestus: absurdum enim est reconditas in domibus opes asseruare, et cogitationem in propatulo positam circumferre.

Magis dedecus uites, quam periculum. Oportet enim malis formidabilem esse finem uitæ, probis uerò uitam cum turpitudine coniunctam.

Conare in primis uitam in tuto collocare. Quod si tamè contigerit in periculum te deuocari, quære in bello salutem cum honesta opinione, et non cum pudenda fama: mori namq; cunctis providentia decreuit: sed honesta uita decedere, id bonis tantum uiris proprium natura concessit.

Nec

Nec mirum tibi uideatur, si multa quæ diximus, haud quaquam præsentis tuæ conueniunt ætati. Non enim id me latebat, sed statui eadè opera et præsentis uitæ cõsiliū tibi proferre, et futuri temporis monita relinquere: quæ quato tibi sint usui futura, facillè cognoscas: qui uerò tibi cū beneuolentia consulat, difficulter cõsequeris. Ut ergo reliqua non ex alio requiras, sed hinc uelut ex ærario proferas, decreui nihil eorum prætermittere, quæcunque tibi possim in consilium afferre. Gratiam autè habeo Deo ingentem, si quam de te concepì, non me fallat opinio. Pleurosque enim uidemus, ut cibus iucundissimis potius, quam saluberrimis delectari: ita seducitib; à uero amicis potius accedere, quam illis, qui ad meliora hortentur. Te uerò pu to contra instituisse pergere, iudiciū mihi tuam circa reliquum uitæ cultum industriam sumens. Qui enim rectissima sibi ipse agere inducit, consentaneum est eum aliorum ad uirtutem exhortantium monita nõ segniter amplecti. Præcipue excitabit, ut rerum honestarum amore tenearis, si perspexeris, quot ex ijs uoluptates perquam legitime habemus. In secordia nanque satiandarumq; libidinū studio, continuo sunt labores uoluptatibus adiuncti: enixius uerò ad uirtutem conatus, modestaq; uitæ institutio, sinceræ semper, certioresq; refrunt oblectationes. Et illic quidè gauis si primū, postea dolemus: hic post laborē uoluptates capimus. In cunctis autè rebus nõ ita principij meminimus, quæ admodum exitus sensu mouemur. plurima enim in uita nõ propter res ipsas agimus, sed consequentiū gratia elaboramus. Cogita autè quod malis conuenit, passim quicquid obuiū est agere. Hanc enim protinus uitæ sibi regulam præscripserunt. Bonos uerò oportet nequaquam uirtutem negligere, uel in multorum incurrere reprehensiones. Cuncti enim

h 3

enim

enim nō perinde oderūt eos, qui se fallūt, sicut qui probos esse se iactant, nullaq; in re uulgō sunt preferendi. Rectē quidem. Nam si eos, qui solis uerbis fraudē struunt, improbamus: quomodo eos qui tota aberrāt uia, nō aspērnādos putabimus? meritoq; credimus istos nō solū in se ipsos delinquere, sed & animi sui esse proditores: ipse enim opes illis gloriāq; et amicos peperit: illi uerō se ipsos indignos hac sua felicitate fecerūt. Quōd si oportet eū qui mortalis sit, scrutari cōiectura cōlestiū mentē, arbitror in familiarissimis suis maximē ostēdisse, quo modo bonis sint malisq; affecti hominibus. Iupiter enim Hercule & Tantalū genuit, quemadmodum fabulē tradunt, cunctiq; credunt: & illum quidē propter uirtutē immortalitate donauit, hunc propter improbitatē grauissimis calamitatibus oppressit. Quibus utentem exemplis expetere decet honestatem, & non modō his, quæ nos dicimus, sed ex poētis pulcherrimū quodque ediscere, & reliquos eruditos, si quid dixerunt utile, scrutari. Quēadmodum enim uidemus apē omnibus flosculis insidentem & de unoquoque optima carpentem: ita oportet, qui uitæ disciplinam expetūt, nullius rei rudes esse, & undique quæ sunt utilia colligere. Vix enim quis hac diligentia naturæ poterit errata superare.

FINIS.

DES. ERASMVVS ROTE-^{dam nati}
rodamus studiosis S. ^{uicini}

Luriam quidem gratiam deberi fateor
ijs, qui bonos autores uel obsoletos in lu-
cem reuocant, uel deprauatos repurgant,
uel obscuros illustrant: uerum hoc religio-
nis debetur scriptorū monumentis, præfer-
tim uitæ defunctorum, ne permistis alienis contaminētur:
id quod

id quod fieri cōceptū est in Lexicis tū Græcis, tū Latinis. Et
in Græco quidem uidebatur ignoscendum, eō quōd id quod
primum ex Aldi prodijt officina, nullū certū autorē præ-
tulerit. Quanquā hic quoque magis ingenuū fuerit, no-
tulis discernere, quod quisque adiecerit, uel ob id, ne quis
sua laudis portione fraudetur, uel quo minus supini sint
qui apponūt auctariū, dū intelligūt hoc suæ famæ pericu-
lo fieri. In Calepino minus excusabiliter idem factū audio.
In Perotto uerō, uix ferendū sit. In cæteris autoribus idē
audere, piaculū etiā fuerit. Veluti si quis Gulielmi Budei
Assen passim assutis appendicibus contaminet, an nō uir
ille capitis accerseret inquinatorem, & falsi reum peraget?
Atqui crimē erit atrocius, ubi libitina sacrarit opus, nec
iam liceat autori repurgare, quod conspurcatū est. Ac for-
tasse leuius piaculum uidetur, quōd id nunc fiat à doctis:
uerum semel receptum exemplum mox usurpabitur à qui-
buslibet in quoslibet. Itaq; dū seruitur quæstui typogra-
phorū, confundentur omnia ueterū monumēta: & fiet pu-
blica, quæ tantis eruditorum uigilijs condita sunt. In re tā
periculosa si dormiunt leges, si cōnuicēt principes ac ma-
gistratus, certē senatus populusq; Musarum, debet omni-
bus copijs tam impiam audaciam uel excludere, uel coër-
cere, etsi nihil aliud licet, publicis execrationibus deuouē-
re, stylorumq; mucronibus confodere.

Ἀρχὴν ἰατρικῆς πολλὸν λαίον ἢ ἐτελοῦσιν.

In meo Catunculo, in quo mutarant ordinem, leuis est ia-
ctura. Nec hic tam meum ago negotium, quā omnium
eruditorū, qui suis laboribus de publicis studijs benemerēt
tur. Et nihil est tam impium, quod non audeat lucri cupidi-
tas: quæ et numinū rebus admolitur manus, nec à mortuo-
rū loculis sibi tēperat. Bene ualete, & cauete in tempore.

FINIS.